

TALOUSARVIO 2023

ja taloussuunnitelma 2024 – 2025

KH 28.11.2022

VALTUUSTO 12.12.2022

Sisällys

1 KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS.....	2
2 LOIMAA STRATEGIA 2022-2025	4
3 YLEISOSA	6
3.1 Yleinen taloudellinen kehitys.....	6
3.2 Loimaan kaupungin talous.....	8
3.3 SOTE-uudistus	9
3.4 TE-palvelujen siirto kuntiin vuonna 2025.....	10
3.5 Loimaan taloudellinen kehitys.....	10
3.6 Toiminnan rahoitus	12
3.7 Tulostavoite vuosille 2023,2024 ja 2025	13
3.8 Väestö.....	14
4 TALOUSARVIOESITYS	16
4.1 Talousarviorakenne ja sitovuus	16
4.2 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	19
4.3 Tuloperusteet.....	19
4.4 Menoperusteet.....	20
5 KÄYTTÖTALOUSOSA	23
5.1 Kaupunginvaltuusto	25
5.2 Tarkastuslautakunta	26
5.3 Keskusvaalilautakunta.....	27
5.4 Vaikuttajatoimielimet.....	27
5.5 Kaupunginhallitus	28
5.6 Sivistyslautakunta.....	43
5.7 Elinympäristölautakunta.....	66
6 TULOSLASKELMAOSA	73
7 RAHOITUSOSA.....	75
8 INVESTOINTIOSA.....	77
8.1 Investoinnit	77
8.2 Investointien hankekohtaiset perustelut	80
9 KONSERNITAVOITTEET.....	85
10 LIIKELAITOS	93

1 KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS

Yleinen taloustilanne ja kehitysnäkymät

Vuoden 2020 keväällä levinneen koronan sekä helmikuussa 2022 alkaneen Ukrainan sodan myötä toimintaympäristömme on muuttunut merkittävästi. Venäjän hyökkäyksestä helmikuussa 2022 alkanut Ukrainan sota luo pitkittyessään yhä syvempää epävarmuutta. Pula energiasta, nopea inflaatio, heikkenevä ostovoima ja nousevat korot vaikuttavat talouteen ja toimintaedellytyksiin.

Elämme tilanteessa, jossa vuoden 2023 talousarvion ja etenkin vuosien 2024–2025 ennakointi on vaikeaa. Sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen hyvinvointialueille keventää kuntien järjestämisvastuita, mutta luo osaltaan myös epävarmuutta vaikuttaessaan merkittävästi myös kuntien rahoitukseen.

Koronan aiheuttama globaalitalouden pudotus johti talouden kasvunjakson päättymiseen BKT:n vähentyessä vuonna 2020 yli 2 %. Vuoden 2021 aikana toipuminen oli ennakoitua nopeampaa ja BKT kasvoi noin 3 %. Tälle vuodelle VM arvioi 1,7 %:n kasvua. Työllisyys on kohentunut, mutta myös inflaatio on mm. energiahintojen vuoksi kiihtynyt. Arvion mukaan BKT hidastuu vuonna 2023 noin 0,5 %:iin. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvu arvioidaan olevan noin 1,4 % vuosittain. Julkinen talous jatkaa arvion mukaan alijäämäisenä samalla, kun kasvavat velanhoitokustannusten kaventavat julkisen talouden tilaa.

Elinkeinot, väestö ja työllisyys

Koronaongelmat ja Ukrainan sota ovat vaikuttaneet merkittävästi yritysten toimintaan, mutta kokonaisuutena Loimaan elinkeinoelämä on selviytynyt kohtuullisen hyvin. Näkymät ovat tällä hetkellä suunnitteilla ja käynnissä olevista investointihankkeista johtuen pääosin myönteiset, mutta poikkeuksellinen tilanne voi vaikuttaa epävakautena myös yrityksissä.

Vuosina 2016–2019 jatkunut työllisyyden kohentuminen katkesi koronaan vuonna 2020. Työttömiä oli Loimaalla vuoden 2020 lopulla yli 12 % työvoimasta. Vuonna 2021 työllisyys kääntyi jälleen kasvuun ja työttömyys väheni vajaaseen 9 %:iin. Syyskuussa 2022 työvoimasta oli työttömänä 498 henkilöä. Työttömyysaste oli 7,5 %.

Alhaisen syntyvyyden ja ikääntyvän väestörakenteen vuoksi väestöennuste on laskeva ja väestöllinen huoltosuhde heikkenevä. Väestön väheneminen on jatkunut merkittävänä myös vuoden 2022 aikana. Väestön ikääntyminen ja väheneminen vaikuttavat työvoiman tarjontaan ja osaavan työvoiman saantiin. Työvoiman määrä on vähentynyt vuosina 2012–2022 noin 980 henkilöllä (13 %). Syyskuussa 2022 työvoiman määrä oli 6.664.

Ratkaisuja väestökehitykseen ja osaavan työvoiman tarjontaan pohdittiin laajasti kaupunkistrategiaa vuoden 2022 aikana valmisteltaessa. Asuminen, hyvinvoinnin edistäminen, koulutus, elinkeinot ja yritystoiminta sekä niihin liittyvät toimenpiteet ovat edelleen tärkeitä haettaessa ratkaisuja rakenteellisiin ongelmiimme.

Talous ja investoinnit

Valtionosuuksien korotukset vaikuttivat myönteisesti Loimaan taloustilanteeseen parin viime vuoden aikana. Vuosien 2020 ja 2021 tulokset olivat poikkeuksellisen hyviä. Koronaan liittyvin valtionosuuslisäysten, harkinnanvaraisten valtionosuuksien, pienempien erikoissairaanhoidon kulujen sekä henkilöstön lomautusten ja henkilöstökulujen vähentämisen johdosta vuoden 2020 tilikauden ylijäämä oli 7,7 milj. euroa. Vuoden 2021 tilikausi oli puolestaan 2,8 milj. euroa ylijäämäinen. Tulokseen

vaikuttivat arvioitua suuremmat verotilitykset sekä erikoisairaanhoidon arvioitua pienempi käyttö sekä koronasta aiheutuneisiin lisäkustannuksiin saadut korvaukset. Myös vuoden 2022 tulos on alustavien arvioiden mukaan muodostumassa ennakoitua suuremmista verotilityksistä ja pienemmistä erikoisairaanhoidon maksuosuuksista johtuen 1,0–1,5 milj. euroa ylijäämäiseksi.

Kaupungin ja Loimaan veden kokonaistaseen alijäämä kääntyi vuonna 2020 niukasti ylijäämäiseksi. Vuoden 2021 aikana tase vahvistui 3,0 milj. euroa ylijäämäiseksi ja alustavan vuoden 2022 arvion perusteella vuoden 2022 kokonaistase olisi noin 4,0–4,5 milj. euroa ylijäämäinen. Kaupungin oma tase olisi kuitenkin ilman veden ylijäämää vielä 4,3–4,8 milj. euroa alijäämäinen.

Kaupunginjohtajan vuoden 2023 talousarvioesityksen (31.10.2022) mukaan tilikausi 2023 on 3,5 milj. euroa ylijäämäinen. Talousarvioesitys pohjautuu nykyisiin kiinteistöveroprosentteihin sekä hyvinvointialueuudistuksen edellyttämään 8,36 %:n tuloverotuloveroprosenttiin.

Hyvinvointialueen ja valmisteilla olevan TE-palvelujen uudistuksen 2024-2025 vuoksi kaupungin palvelut, toiminnot, hallinto ja henkilöstörakenne muuttuvat merkittävästi vuosina 2023–2025. Talouden ja toiminnan arviointiin liittyy myönteisestä pohjasta huolimatta monia epävarmuustekijöitä, jotka lokakuussa vuoden 2022 talousarviota ja taloussuunnitelmaan valmisteltaessa ovat edelleen osin avoimia.

Vuoden 2023 investointiesitykset ovat 3,9 milj. euroa ja vesiliikelaitoksen investointiesitykset 2,5 milj. euroa eli yhteensä 6,4 milj. euroa ja poistot yhteensä 4,1 milj. euroa. Vuosien 2023–2025 Investointitarpeet ja ajoittaminen arvioidaan ja toteutetaan vuosien 2023–2025 kokonaisrahoitusaseman mukaiseen investointivaraan pohjautuen.

Menestystarinoiden Loimaa 2030

Vuoden 2023 talousarvion toiminnalliset tavoitteet pohjautuvat valtuuston elokuussa 2022 päättämiin yhdeksään (9) elinvoimaan ja asumiseen, hyvinvointiin ja osallisuuteen sekä johtamiseen ja talouteen perustuvaan strategiseen tavoitteeseen. Ne ohjaavat vuoden 2023 toiminnallisia tavoitteita sekä vuosien 2024–2025 toimintaa ja taloutta. Strategisten tavoitteiden toteutumista seurataan osana talous- ja toimintaraportointia sekä osana vuosittaista raportointia.

Jatkamme toimintamme kehittämistä ja palvelujemme vaikuttavaa uudistamista. Sopeuttamisen ja talouden tasapainottamisen rinnalla meidän on haettava uusia ratkaisuja. Oikein ajoitetuilla ja oikein kohdennetuilla päätöksillä ja toimenpiteillä voimme vastata strategiaan tavoitteisiimme. Samalla kansainvälisen epävakauden, Ukrainan sodan ja Venäjän aggressiivisena jatkuvan uhman vuoksi meidän on kuitenkin varauduttava ja valmistauduttava myös yllättäviinkin toimintaamme, palveluihimme ja talouteemme kohdistuviin ongelmiin ja mm. energia- ja sähkösaantiin liittyviin poikkeuksellisiin tilanteisiin.

Loimaalla 26.10.2022

Jari Rantala, kaupunginjohtaja

2 LOIMAA STRATEGIA 2022-2025

Kuntalain mukaan talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa ja talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta. Keskeistä strategian toteuttamisessa on kiinteä yhteys taloussuunnitteluprosessiin. Talousarviossa- ja suunnitelmassa asetetaan palvelujen järjestämistä ja investointeja koskevia tavoitteita kaupungin eri palveluille, liikelaitoksille ja tytäryhteisöille. Talousarvio on myös strategian ja seurannan väline. Tällöin arvioidaan, miten strategia näkyy talousarviossa.

Talousarvion tavoiteasettelu kytketään suoraan kaupunkistrategian menestystekijöihin ja tavoitteisiin. Talousarviossa esitetään talousarviovuodelle palvelualueittain kaupunkistrategiaa toteuttavat tavoitteet sekä niiden saavuttamiseksi tehtävät toimenpiteet. Talousarviossa varataan tarvittavat määrärahat tavoitteiden toteuttamiselle.

Kaupunkistrategian toteutumisen seuranta toteutetaan osavuositarkastuksittain raportoimalla tavoitteiden ja talousarvion määrärahojen toteutumista palvelualoittain. Palvelualoilla tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä seurataan säännöllisesti. Tavoitteille on asetettu mittarit ja arviointivälineet sekä tavoitetasot.

Arvot eli näin me toimimme

Asukaslähtöisesti

Olemme asukkaita varten ja kehitämme kaupunkia yhdessä asukkaiden kanssa. Palvelemme sujuvasti ja tarpeisiin vastaavasti. Kaupunki ja sen palvelut ovat kaikkien tavoitettavissa.

Uudistavasti

Ennakoimme, arvioimme ja uudistamme rohkeasti ja kestävästi toimintaamme. Kokeilemme ja suhtaudumme ideoihin myönteisesti.

Yhteistyökykyisesti

Toimimme avoimesti sekä kehitämme Loimaata yhdessä, kumppaneiden kanssa sekä organisaatorajoja ylittäen.

Vastuullisesti

Toimimme luotettavasti ja johdonmukaisesti sekä kehitämme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.

Toimeenpano, seuranta ja arviointi

Toimeenpano

- Talousarviossa ja -suunnitelmassa asetetaan toimielintasolla strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet.
- Toimialat laativat käyttösuunnitelmat, joihin sisältyvät suunnitelmat strategian toimialakohtaisesta toteuttamisesta.
- Strategiassa määritellyt tavoitteet toteutetaan valikoiduilla strategisilla kärkihankkeilla valtuustokauden aikana. Strategisten kärkihankkeiden toimenpiteet täsmennetään, aikataulutetaan ja vastuutetaan.
- Kaupunki kannustaa strategiaa edistäviin toimenpiteisiin ja menestystarinoiden kertomiseen.

Seuranta ja arviointi

- Strategiasta johdettujen tavoitteiden toteutumista seurataan tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä.
- Hallitus seuraa kärkihankkeiden toimeenpanoa osavuosisraportoinnin yhteydessä.
- Strategia päivitetään vähintään kerran valtuustokaudessa ja strategiaa arvioidaan jatkuvasti osana kaupungin taloussuunnittelua ja -seurantaa.
- Strategian sisältöjä ja toteutumista arvioidaan valtuustokauden puolivälin jälkeen.

3 YLEISOSA

3.1 Yleinen taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 prosenttia vuonna 2022. Tuotanto on kehittynyt alkuvuonna 2022 suotuisasti ja myös työllisyys on jatkanut nopeaa kasvuaan. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on nostanut energian, raaka-aineiden sekä ruuan hintoja hyvin nopeasti. Kuluttajahintojen nousun arvioidaan leikkaavan kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi vuoden 2022 lopulla ja vuoden 2023 alkupuolella. Myös Suomen ulkomaankaupan näkymät ovat heikentyneet merkittävästi sodan myötä. Venäjän osuus Suomen viennistä ja tuonnista on puolittunut hyökkäyksen alun jälkeen, mutta kauppa ei kuitenkaan ole vielä loppunut. Menetetyn Venäjän kaupan korvaamista hidastavat Euroopan heikentyneet talousnäkymät, ja viennin kasvun arvioidaan jäävän vaisuksi. Lisäksi lisääntynyt epävarmuus siirtää investointeja tulevaisuuteen. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin vuonna 2023 ja toipuu hivenen 1,4 prosentin kasvuun vuonna 2024. Vuosina 2025–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan noin 1,4 prosenttia vuosittain.

Ennusteessa oletetaan, että elokuun alussa vuonna 2022 voimassa olevat Venäjään kohdistetut pakotteet jäävät voimaan. Rajoitteiden suoria vaikutuksia suurempia ovat kuitenkin epäsuorat vaikutukset, kuten hintojen nousu. Koronavirus ei ole poistumassa ja uusia tautitapauksia ilmenee yhä, mutta ennusteessa oletetaan, että covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi ei tehdä sellaisia rajoituksia, joilla olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Vahva talous- ja työllisyyskehitys ovat pienentäneet koronaepidemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Julkinen talous kohenee vielä vuonna 2022 verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös covid-19-tukitoimien väheneminen.

Vuonna 2023 talous kasvaa vaimeasti ja työllisyys heikkenee, joten julkisen talouden alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevana vuosina. Ensi vuoden jälkeen nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden menojen ja tulojen välistä epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi korkealle tasolle covid-19-epidemian vuoksi eikä ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui hetkellisesti vuonna 2021. Julkisen velkasuhteen väliaikaiseen tasaantumiseen vaikuttaa nimellisen BKT:n suotuisa kasvu. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy mittavana, joten velkasuhde alkaa kivuta uudelleen ylöspäin vuodesta 2023 lähtien. Alijäämien lisäksi velkasuhdetta kasvattavat lähivuosina myös korkomenot.

Vuonna 2022 valtionhallintoa vahvistavat covid-19-tukitoimien väheneminen ja vuonna 2023 hallituskauden määräaikaisten toimien päätyminen. Varautumiseen liittyvät toimet näkyvät etenkin valtionhallinnon rahoitusasemassa. Ensi vuodesta lähtien alijäämä alkaa kasvaa verotulojen kasvun hidastuessa ja hävittäjähankintojen myötä. Ensi vuodelle kohdistuu myös väliaikaisia toimia, joilla tuetaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia. Valtion velanhoitomien alkavat myös kasvaa ennusteajaksolla.

Ensi vuodesta lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä vastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille.

Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti paikallishallinto (pois lukien hyvinvointialuehallinto) jää painelaskelmissa

alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä. Alijäämä johtuu muun muassa mittavista investoinneista.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina hieman yli prosenttiin. Eläkemenojen kasvu jatkuu, mutta toisaalta maksutulot kasvavat voimakkaasti vielä kuluvana vuonna ja nouseva korkotaso lisää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen ja sosiaaliturvarahastot pysyvätkin lievästi ylijäämäisinä

Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelma vuodelle 2023; julkaisu syksy 2022

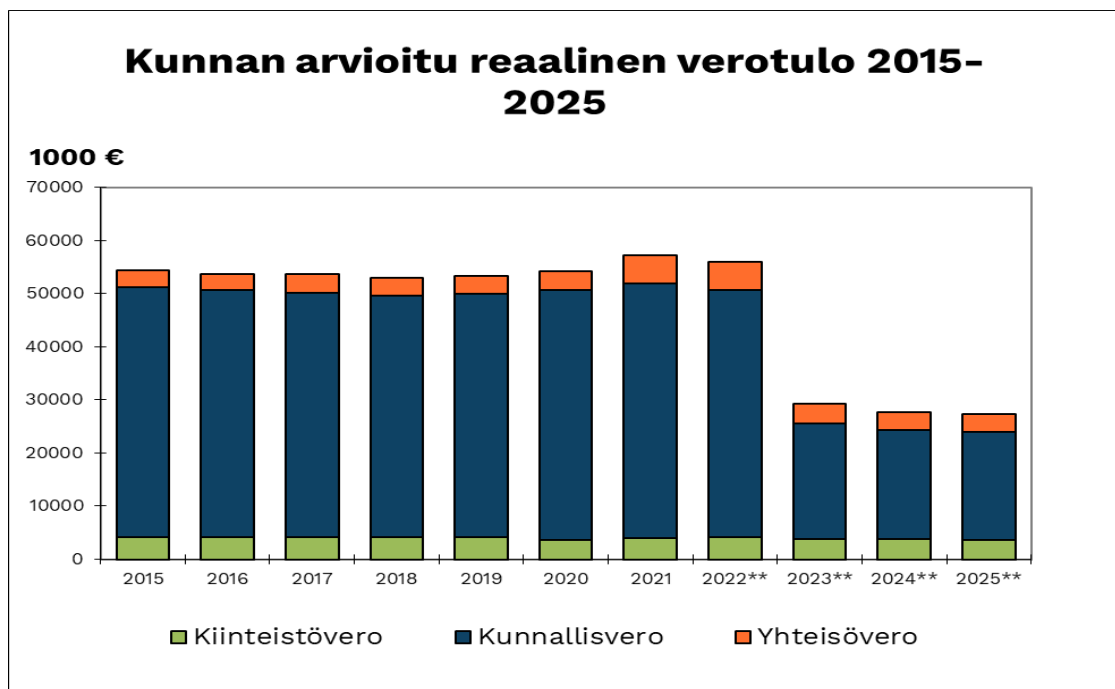
BKT ja työllisyys	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BKT:n arvo, mrd. euroa	251,4	268,9	278,6	288,6	299,1	309,8
BKT, määrän muutos, %	3,0	1,7	0,5	1,4	1,5	1,4
Työllisten määrä, muutos-%	2,4	2,2	-0,2	0,3	0,4	0,3
Työttömyysaste, %	7,7	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat), %	72,3	73,9	73,8	74,1	74,4	74,7
Palkkasumma, muutos-%	5,1	4,8	3,3	3,3	3,4	3,3
Eläketulot, muutos-%	1,3	3,7	7,8	3,9	3,4	3,2

Kokonaistaloudellinen kehitys

3.2 Loimaan kaupungin talous

Vuosi 2023 on hyvin poikkeuksellinen sote-uudistuksen myötä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueelle. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti käyttötalouden käyttötaloustulojen ja –menojen tason ja rakenteen muuttumisen myötä. Kaupungin olemassa olevat ja uudet investoinnit tulee kattaa aiempaa pienemmillä tuloilla, minkä seurauksena lainamäärä kasvaa. Sote-uudistuksessa kunnallisveroprosenttia leikataan 12,64 % -yksikköä vuodesta 2022. Loimaan kaupungin kunnallisveroprosentti tulee olemaan 8,36 % 1.1.2023 alkaen.

26.9.2022

Loimaa						S	1 000 €
0							
Yhteenveto							
TILIVUOSI	2021	2022**	2023**	2024**	2025**		
Verolaji							
Kunnallisvero	50 260	50 161	24 128	23 333	23 553		
Muutos %	3,9	-0,2	-51,9	-3,3	0,9		
Yhteisövero	5 624	5 884	4 096	3 737	3 877		
Muutos %	51,0	4,6	-30,4	-8,8	3,7		
Kiinteistövero	4 168	4 395	4 261	4 261	4 261		
Muutos %	9,3	5,4	-3,1	0,0	0,0		
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	60 052	60 440	32 485	31 331	31 690		
Muutos %	7,4	0,6	-46,3	-3,6	1,1		
Inflation vaikutusta ei ole eliminoitu							

Kiinteistöveron veropohjan muutoksia ei ole tässä vaiheessa huomioitu vuosien 2023-2025 osalta.

Veroennuste 17.11.2022 vuoden 2023 osalta 32,87 milj. euroa.

Valtionosuuksien määrä 2023 - 2025 (Kuntaliiton jakoavaintyökalu 20.9.2022)

Talousarvio ennuste 20.9.2022	2023	2024	2025
Valtionosuudet	10 175	9 936	9 654
siitä: Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	7 367	7 367	7 367
siitä: Verotulomenetysten kompensatiot	3 082	3 082	3 082
siitä: Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 735	-1 735	-1 735
siitä: Muutosrajoitin	940	940	940
siitä: Siirtymätasaus (jaksotettu)	521	282	0

Vuosien 2024 - 2025 valtionosuudet on laskettu Kuntaliiton jakoavainta hyväksikäyttäen.

Valtionosuudet vuosina 2023 - 2025 tulevat laskemaan sote-uudistuksen myötä huomattavasti. Lopulliset valtionosuudet saadaan tietää vasta kun tilinpäätös vuodelta 2022 on tilastoitu. Tiedossa on, että sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintakatteen heikkeneminen heikentää jäljelle jäävän kunnan valtionosuutta.

3.3 SOTE-uudistus

Vuoden 2023 alusta alkaen vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kulujen poistuessa kaupungin taloudesta myös tuloja leikataan vastaavasti. Kunnilta vähennettävät tuloerät muodostuvat siirtyviä tehtäviä vastaavasta valtionosuudesta, kuntien yhteisöverosta ja kunnallisverosta. Veroprosenttileikkaus on kiinteä, mutta valtionosuudet joustavat vuoden 2022 toteutuneiden sotepe-kustannusten mukaisesti. Kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Sen sijaan kuntakohtaisia eroja on ja niitä rajoitetaan valtionosuusjärjestelmän muutoksilla sekä tasauselementeillä. Valtionosuuksien arviointiin sisältyy kuitenkin haasteita ja valtionosuuksia tullaankin korjaamaan vielä jälkikäteen vuoden 2023 loppupuolella vuosien 2022 tilinpäätöstiedot huomioiden.

Siirtolaskelmat ovat toistaiseksi ennusteita, jotka tarkentuvat lopullisiksi laskelmiksi vasta kuntien vuoden 2022 tilinpäätöksien valmistuttua keväällä 2023. Rahoituksen siirtolaskelmat saadaan kuntien Valtiokonttorille raportoimista taloustiedoista.

Koko maan tasolla uudistus on kustannusneutraali, sillä kuntataloudesta lähtee yhtä suuri määrä kustannuksia ja tuloja pois. Yksittäisissä kunnissa tilanne ei ole kuitenkaan sama, sillä kuntakohtaisesti siirtyvät kustannukset ja tulojen vähennykset eivät vastaa toisiaan. Uudistuksesta aiheutuvia kuntakohtaisia eroja tasoitetaan valtionosuusjärjestelmään sisältyvillä tasauksilla ja rajoittimilla. Tästä huolimatta uudistus muuttaa lähes kaikkien kuntien taloutta ja talouden tasapainoa. Pidemmällä aikavälillä uusi tehtävänjako kuntien, maakuntien ja valtion välillä tulee vielä muuttamaan uuden kunnan toimintoja monella eri tapaa johtuen mm. kuntien erilaisista investointitarpeista.

Rahoituksessa valtionosuuksien suhteellinen merkitys pienenee ja verotulojen merkitys kasvaa. Erityisesti kiinteistöveron merkitys kasvaa, koska se on ainoa vero, joka ei ole siirtymässä lainkaan osaksi hyvinvointialueen rahoitusta.

3.4 TE-palvelujen siirto kuntiin vuonna 2025

TE-palvelut ovat siirtymässä kuntien vastuulle. Laki TE-palveluiden uudistuksesta on parhaillaan valmisteilla. Lausuntokierros TE-palvelut 2024-uudistuksen lakiesitysluonnoksesta järjestettiin 6.5.-27.6.2022. Määräaikaan mennessä annettiin 373 lausuntoa. Kuntaliitto korosti omassa lausunnossaan järjestämisvastuun antamista jokaiselle kunnalle sekä rahoituksen ja vastuun kulkemista käsi kädessä. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä teki palautteen pohjalta 7.7.2022 uusia linjauksia, jotka koskevat kuntien järjestämisvastuuta, palvelujen tuottamista ja rahoitusmallia. Lakiesityksen suuret linjat pysyivät kuitenkin ennallaan. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2022.

Kunnille palveluiden järjestämisvastuu siirtyisi 1. tammikuuta 2025.

3.5 Loimaan taloudellinen kehitys

Kaupungin tulojen riittävyttä käyttötalousmenoihin arvioidaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakateen, vuosikateen ja tilikauden tuloksen avulla.

(Ei sis.vesi-liikelaitoksen kuluja)	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos %	TA 2024	TA 2025
	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000€)	(1000 €)	(1000 €)	(TA22-23)	(1000 €)	(1000 €)
Toimintatuotot	16 402	15 314	17 862	17 939	17 587	15 329	16 716	13 768	6 483	47,1	6 381	6 452
Myyntituotot	7 001	6 369	8 165	7 786	8 408	6 791	5 410	4 362	1 485	34,0	1 485	1 485
Maksutuotot	5 493	5 505	5 834	5 637	5 269	5 214	5 583	5 855	1 246	21,3	1 246	1 246
Tuet ja avustukset	1 405	1 297	1 705	1 703	1 916	1 445	3 853	1 701	997	58,6	997	997
Muut toimintatuotot	2 503	2 143	2 158	2 813	1 994	1 879	1 870	1 850	2 755	148,9	2 653	2 724
Valmistus omaan käyttöön	11	8										
Toimintakulut	-106 301	-107 773	-111 065	-113 392	-112 356	-106 859	-114 757	-117 170	-42 316	36,1	-43 662	-45 078
Henkilöstökulut	-48 728	-47 822	-46 092	-46 195	-45 605	-43 042	-45 659	-48 068	-23 501	48,9	-24 327	-25 182
Palvelujen ostot	-44 822	-46 919	-51 566	-53 592	-53 429	-50 398	-54 933	-55 595	-10 756	19,3	-11 043	-11 363
Aineet ja tarvikkeet	-6 596	-6 331	-6 944	-7 208	-6 651	-6 440	-7 170	-6 763	-4 781	70,7	-4 919	-5 062
Avustukset	-5 108	-5 433	-4 789	-4 657	-4 539	-4 909	-4 859	-4 712	-2 248	47,7	-2 313	-2 380
Muut toimintakulut	-1 047	-1 268	-1 674	-1 740	-2 132	-2 070	-2 136	-2 032	-1 030	50,7	-1 060	-1 091
Toimintakate	-89 888	-92 451	-93 203	-95 453	-94 769	-91 530	-98 041	-103 402	-35 833	34,7	-37 281	-38 626
Verotulot	53 364	52 844	53 515	53 277	54 383	55 915	60 052	60 631	32 400	53,4	31 331	31 690
Valtionosuudet	41 833	42 129	42 353	40 940	40 946	47 464	44 887	47 813	10 175	21,3	9 936	9 654
Rahoitustuotot ja -kulut	-267	-219	-78	-20	0	111	36	-1	-60		-100	-100
Vuosikate	5 042	2 303	2 587	-1 256	560	11 960	6 934	5 041	6 682	132,6	3 886	2 618
Poistot ja arvon alentumiset	-3 153	-3 080	-3 350	-4 038	-3 382	-4 509	-3 793	-3 452	-3 396	98,4	-3 396	-3 396
Satunnaiset tuotot												
Satunnaiset kulut					-808		-322	-444		0,0		
Tilikauden tulos	1 889	-777	-763	-5 294	-3 630	7 451	2 819	1 145	3 286	287,0	490	-778
Poistoeron lis./väh.+	41	39	36		34	34	33	38	38		38	38
TILIK. YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 930	-738	-727	-5 294	-3 596	7 485	2 852	1 183	3 324	281,0	528	-740
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT												
Asukasluku	16 468	16 273	16 160	16 032	15 875	15 770	15 628	15 488	15 354		15 226	15 104
Vuosikate/poistot, %	160	75	77	-31	17	265	183	146	197		114	77
Vuosikate, €/asukas	306	142	160	-78	4	758	444	234	478		358	173
Toimintatuotot/toimintamenot, %	15	14	16	16	16	14	15	6	15		15	14

TA2023 tilikauden tulos +3,3 milj. euroa
toimintakate -35,8 milj. euroa
vuosikate +6,68 milj. euroa
(taulukko päivitetty 16.12.2022)

TULOSLASKELMAN PERUSTELUT

Vuoden 2023 osalta eriteltynä:

Toimintatuotot:

Vuokratuotoissa arvioituna 1,3 milj. euroa sote-kiinteistöjen vuokratulo hyvinvointialueelta.

Toimintakulut:

Henkilöstökulut:

Palkkojen sopimuskorotus 3,05 %

Henkilökohtaisiin palkanosiin on vuosittain varattu virka- ja työehtosopimusten edellyttämät tehtäväkohtaisiin palkkoihin perustuvat vähimmäismäärät. Kaupunginhallituksen vuoden 2023 käyttösunnitelmassa (Henkilöstöpalvelut) on tämän lisäksi varattu keskitetysti 50 000 euroa henkilökohtaisiin lisiin. Tarkoituksena on päivittää henkilökohtaisten lisien menettelytapaohje (KH 2009) ja kohdentaa varattua euromäärää kannustavan palkanosan ja työn tuloksellisuuden kehittämiseen.

Elinvoima:

Lisäys 15 000 euroa on alustavassa käyttösunnitelmassa kohdennettu työllisyyspalveluihin. *Tehtäväkohtaisen palkan mahdollinen muutos edellyttää työn vaativuusarviointia.*

Lisäys 42 000 euroa työtoiminnan ohjaajan palkka (ei arviointia)

Lisäys 42 444 euroa suunnitteluavustaja kaavoitukseen

Lisäys 44 016 euroa markkinointi- ja viestintäsuunnittelija

Elinympäristö:

Lisäys 25 000 euroa on alustavassa käyttösunnitelmassa kohdennettu elinympäristöpalvelualan eri palveluyksiköille.

Tehtäväkohtaisten palkkojen mahdolliset muutokset edellyttävät työn vaativuusarviointia.

Vaikuttajatoimielimet;

Lisäys vammaisneuvosto: budjetoitu summa 10 000 euroa

Lisäys vanhusneuvosto: budjetoitu summa 10 000 euroa

Hyvinvoinnin edistäminen;

Lisäys henkilöstöpalvelut: budjetoitu summa 20 000 euroa

Arvon alentumisia ei ole budjetoitu talousarviovuosina 2023-2025

Suunnitelmavuosien 2024 ja 2025 osalta eriteltynä:

Inflaation vaikutus kustannuksiin +2,9 % (VM-kuntatalousohjelma 09/2022)

Henkilöstökulut:

Vuodelle 2024 palkkojen sopimuskorotukset 3,11 %

Vuodelle 2025 palkkojen sopimuskorotukset 3 %

Tehtäväkohtaisten palkkojen tarkastelu ja arviointi osana organisaatiomuutoksia ja työn vaativuusarvioinnin menettelytapojen uudistamista 2023-2025

-Suunnitelmavuodelle 2024 on kohdistettu laskennallisesti 0,5 % henkilöstökuluista (121 500 euroa) ja vuodelle 2025 vastaavasti 0,5 % henkilöstökuluista (125 000 euroa).

3.6 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tarkastellaan rahoituslaskelmalla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen toiminnan ja investointien rahavirta ja rahoituksen eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutoksen rahavirta. Näiden kahden nettomäärän erotus on sama kuin kaupungin kassavarojen muutos tilikaudella.

RAHOITUSLASKELMA (ulkoiset 1000 €)	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TA 2021	TPE 2021	TA 2022	Muutos %	TA 2023	TA 2024	TA 2025
Kaupunki (ei Vesil.)	(1000 €)	(1000 €)	(1000€)	(1000€)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	2021/TA2020	(1000€)	(1000€)	(1000€)
Toiminnat ja investoinnit											
Toiminnan rahavirta	2 341	-2 211	-435	11 769	4 888	6 475	4 397	-10,0	6 580	3 786	2 518
Vuosikate	2 587	-1 256	559	11 961	5 138	6 934	5 041	-1,9	6 680	3 886	2 618
Satunnaiset erät			-808			-321	-444				
Tulorahoituksen korjaukset	-246	-955	-186	-192	-250	-138	-200	-20,0	-100	-100	-100
Investointien rahavirta	-2 786	-1 246	-2 863	-2 612	-4 152	-1 739	-4 284	3,2	-3 975	-5 575	-5 370
Investointimenot	-3 142	-2 623	-3 182	-2 875	-4 552	-1 901	-4 634	1,8	-4 175	-5 775	-5 570
Rahoitusosuudet invest.menoihin	35	266									
Pydyvien vast. hyöd. luovutustulot	321	1 111	319	263	400	162	350	-12,5	200	200	200
Toiminnan ja investointien rahavirta	-445	-3 457	-3 298	9 157	736	4 736	113	-84,6	2 605	-1 789	-2 852
Rahoituksen rahavirta											
Antolainauksen muutokset	-22	-55	83	4	20	-62	214		20	20	20
Antolainasaamisten lisäykset	-22	-65	-34	0	-20	-68	-20	0,0	-20	-20	-20
Antolainasaamisten vähennykset		10	117	4	40	6	234		40	40	40
Lainakannan muutokset	1 392	225	5 955	-2 585	-1 410	-9 079	-1 100	-22,0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000	5 000	10 000	5 000	4 000	3 000	4 000	0,0	5 000	5 000	5 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 543	-4 985	-4 685	-7 435	-5 410	-6 079	-5 100	-5,7	-5 000	-5 000	-5 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-65	210	640	-150		-6 000	0				
Oman pääoman muutokset											
Muut maksuvalmiuden muutokset	704	1 490	98	-1 853	0	683	0				
Rahoituksen rahavirta	2 074	1 660	6 136	-4 434	-1 390	-8 458	-886	-36,3	20	20	20
Rahavarojen muutos	1 629	-1 797	2 838	4 723	-654	-3 722	-773	18,2	2 625	-1 769	-2 832
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT											
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	2 934	-3 707	-6 323	1 383	2 693	7 874	7 251		13 313	14 822	2 813
Investointien tulorahoitus %	83	53	18	416	113	365	109		160	67	47
Laskennallinen lainanhoitokate	0,52	-0,18	0,16	1,57	0,95	1,13	0,74		1,45	1,18	2,18
Lainamäärä (1000 €)	41 817	41 966	47 996	40 561	43 651	31 482	30 382		30 382	30 382	30 382
Kassan riittävyys, pv	13	10	8	34	4	10	6		16	13	13
Asukasmäärä	16 160	16 032	15 875	15 770	15 875	15 679	15 770		15 354	15 226	15 104
Lainat €/asukas	2 588	2 621	3 023	2 572	2 750	2 008	1 927		1 979	1 995	2 012

Taulukko päivitetty 16.12.2022

Varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta

Tulorahoitus muodostuu tuloslaskelmaosasta tuotavasta vuosikatteesta, satunnaisista menoista ja tuloista sekä rahoituksen korjauseristä. Käyttöomaisuusinvestoinnit ovat investointiosan käyttöomaisuuden hankintamenot ja tuloina rahoitusosuudet investointeihin sekä käyttöomaisuuden myyntitulot.

Rahoitustoiminnan nettokassavirta

Antolainojen muutokset sisältävät kunnan myöntämät lainat ja sijoitukset ja lainasaamiset. Antolainojen muutoksina esitetään erikseen lainojen lisäykset ja vähennykset. Lainakannan muutokset sisältävät arvion siitä kuinka paljon kunta ottaa pitkäaikaista lainaa talousarviovuoden aikana eli lainojen lisäyksen. Pitkäaikaisten lainojen vähennykset osoittavat arvion pitkäaikaisten lainojen lyhennysten määrästä talousarviovuoden aikana.

Investointien tulorahoitus

Investointien tulorahoitus, % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella eli ns. käyttötalouden ylijäämällä, tunnusluvussa eivät ole mukana käyttöomaisuuden myynnistä kertyneet myyntivoitot, joiden kokonaismäärä saattaa vuosittain huomattavastikin vaihdella. Tunnuslukuarvo on hyvä, jos luku on yli 100 prosenttia, tyydyttävä arvon ollessa 80-100 prosenttia ja huono alle 50 prosenttia. Loimaan investointien tulorahoitus vuonna 2023 on 160 prosenttia. Tunnusluku on hyvä.

Lainakannan nykytilanne ja kehitys

Lyhytaikaisten lainojen ja kuntatodistusten enimmäismäärä on 20,0 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 pitkäaikaisia lainoja nostetaan lisää 5,0 miljoonaa euroa. Lainoja maksetaan pois 5,0 miljoonaa euroa, jolloin lainakannan muutos on nolla. Vuoden 2023 lopulla lainoja arvioidaan olevan 30,4 milj. euroa.

Leasing-vastuita kaupungilla on yhteensä 5,53 milj. euroa (11/2022). Hirvimetsän päiväkodin osuus 3,51 milj. euroa ja puistometsän päiväkodin osuus 1,6 milj. euroa. Loimaan veden leasing-vastuu velka on yhteensä 8,9 milj. euroa. Leasing-vastuut yhteensä 14,41 milj. euroa.

Loimaan kaupungin lainamäärä ja leasingvastuut yhteensä 31.12.2021 olleet 43,3 milj. euroa.

3.7 Tulostavoite vuosille 2023,2024 ja 2025

Kuntataloudessa on tavoitteena oltava tulorahoituksen riittävyys, mikä tarkoittaa sitä, että usean tilikauden tarkastelujaksolla tuloslaskelmaan merkittyjen tulojen tulee kattaa tuloslaskelmaan merkityt menot. Kuntalaki toteaa, että taloussuunnitelma on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Kunnan talous on tasapainossa, kun vuosikate kattaa poistot. Poistojen on vastattava keskimääräistä korjausinvestointien tasoa, jotta näin olisi. Tulorahoituksen riittävyttä voidaan paremmin arvioida vertaamalla vuosikatteen, poistojen sekä poistonalaisten investointien omahankintamenojen suuruutta toisiinsa. Talousarvion mukaan kaupungin vuosikate on koko suunnitelmakauden

poistojen suuruinen, mutta ei suurempi. Vuosikate ei riitä kattamaan investointien omahankintamenoja ja sen seurauksena kaupunki ottaa lainaa investointiensa rahoittamiseen.

Investointiohjelma vaikuttaa suoraan kaupungin lainanottomatarpeeseen ja sitä kautta suhteelliseen velkaantumiseen ja lainanhoitokatteeseen. Kaupungin talouden liikkumavara on pieni. Tulorahoituksen riittävydestä huolehtiminen ja käyttötalouden hallinta on ensiarvoisen tärkeää. Jotta lainanhoitokyky tulevaisuudessakin säilyy, edellyttää se tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantamista ja selkeitä säästöjä käyttötaloudessa.

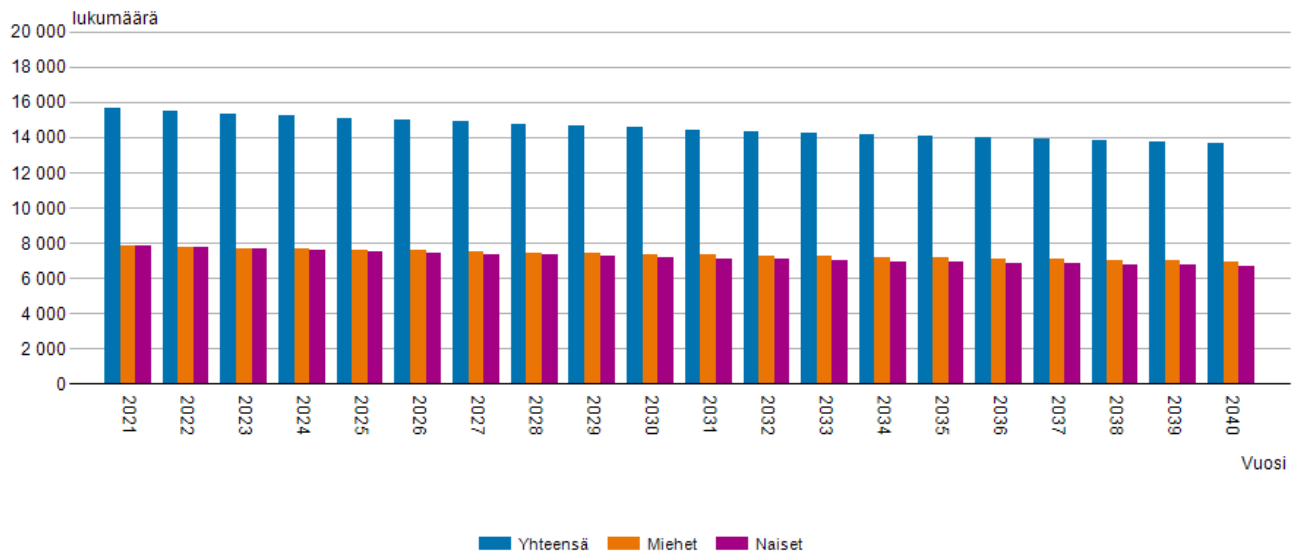
Poistojen suhteellinen merkitys kaupungin talouteen kasvaa vuodesta 2023 alkaen.

Vuosi	Kaupunki	Vesi	Yhteensä	TA-vuosi	Kaupunki taseen	Veden taseen	Kaupunki ja vesi
	Tulos	Tulos	Tulos		ali-/ylijäämä	ylijäämä	yhteensä
2020	7 485 178	237 226	7 722 404	2020	-8 676 626	8 845 462	168 836
2021	2 852 484	-18 141	2 834 343	2021	-5 842 283	8 827 321	2 985 038
2022	2 000 000	4 900	2 004 900	2022	-3 837 383	8 832 221	4 994 838
2023	3 323 066	14 900	3 337 966	2023	-499 417	8 847 121	8 347 704
2024	526 991	12 100	539 091	2024	39 674	8 859 221	8 898 895
2025	-741 184	9 600	-731 584	2025	-691 910	8 868 821	8 176 911

3.8 Väestö

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loimaa									
Väestö 31.12.	16 700	16 607	16 467	16 267	16 150	16 032	15 875	15 770	15 628
Väkiluvun muutos	-37	-93	-140	-200	-117	-118	-157	-105	-142
Väkiluvun muutos, %	-0,2	-0,6	-0,8	-1,2	-0,7	-0,7	-1,0	-0,7	-0,9
Alle 15-vuotiaiden osuus, %	14,8	14,6	14,5	14,1	14,2	14,1	13,6	13,6	13,4
15-64-vuotiaiden osuus, %	59,4	58,6	58,0	57,5	57,1	56,6	56,5	55,7	55,1
65 vuotta täyttäneiden osuus, %	25,8	26,8	27,4	28,3	28,7	29,4	29,8	30,7	31,5
Väestöllinen huoltosuhde	68,5	70,7	72,4	73,8	75,3	76,8	76,9	79,5	81,6
Taloudellinen huoltosuhde	152,0	156,8	159,9	158,7	157,1	158,0	157,8	169,5	.
Keski-ikä, molemmat sukupuolet	45,9	46,3	46,6	47,0	47,1	47,5	47,9	48,2	48,4
Keski-ikä, miehet	44,5	44,9	45,2	45,5	45,6	46,0	46,3	46,6	46,8
Keski-ikä, naiset	47,3	47,7	48,0	48,5	48,6	49,0	49,4	49,8	50,1

Väestöennuste 2021: Väestö 31.12. muuttujina Sukupuoli ja Vuosi. Loimaa, Väestö 31.12. (ennuste 2021).

Väestöennuste 2021: Väestönmuutokset muuttujina Alue, Vuosi ja Tiedot

	Väestö 31.12. (ennuste 2021)
Loimaa	
2021	15 628
2022	15 488
2023	15 354
2024	15 226
2025	15 104
2026	14 987
2027	14 874
2028	14 765
2029	14 657
2030	14 549
2031	14 443
2032	14 342
2033	14 241
2034	14 145
2035	14 053
2036	13 962
2037	13 875
2038	13 790
2039	13 709
2040	13 629

4 TALOUSARVIOESITYS

Vuoden 2023 ja taloussuunnitelmavuosien 2024 -2025 talousarvioesitys pitää sisällään paljon erilaisia lakisääteisiä muutoksia.

4.1 Talousarviorakenne ja sitovuus

Talousarvion osat

Talousarviosta ja – suunnitelmasta, niiden rakenteesta, sisällöstä ja laadinnasta on säädökset kuntalaissa. Tämän lisäksi talousarviosta ja –suunnitelmasta antaa ohjeita ja suosituksia Suomen Kuntaliitto. Kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolain säädöksiä. Sitovia ohjeita ja lausuntoja kuntien kirjanpitoon antaa työ- ja elinkeinoministeriön alainen kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Talousarvion sisältö on laadittu huomioiden soveltuvin osin edellä mainitut säännökset ja ohjeet. Talousarvion esitystavassa on noudatettu uusinta JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma -käsikirjaa.

Talousarviossa on seuraavat osat: yleisperustelut, käyttötalousosa, tuloslaskelmaosa, investointiosa, rahoitusosa ja konsernitavoitteet.

Sitovuus

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvio on oikeudellisesti sitova, mutta taloussuunnitelma on vain ohjeellinen; ainoastaan alijäämän kattamiseksi esitetyt toimenpiteet ovat sitovia.

Talousarviorakenne on laadittu siten, että organisaatorakenne ja osasto- ja kustannuspaikkakartta vastaavat toisiaan.

Valtuuston nähden sitovia ovat seuraavat tasot:

Käyttötalous

Kaupunginvaltuusto

Tarkastuslautakunta

Keskusvaalilautakunta

Kaupunginhallitus

Konsernijohto

Elinvoima

Sivistyslautakunta

Varhaiskasvatus

Perusopetus ja keskiasteen koulutus

Vapaa-aikapalvelut

Elinympäristölautakunta

Tekniikka ja ympäristöpalvelut

Sekä seuraava liikelaitos:

Loimaan Vesi-liikelaitos

Investoinnit

Tuloslaskelma

*verotulot ja valtionosuudet
rahoitustuotot ja rahoituskulut
satunnaiset tuotot ja kulut*

Rahoituslaskelma

*Antolainasaamisten muutos
Pitkä- /lyhytaikaisten lainojen muutos*

Määrärahat ovat bruttomääräisiä. Loimaan Vesi-liikelaitos on kohderahoitteinen ja muut yksiköt ovat budjettirahoitteisia.

Sisäiset ja ulkoiset erät esitetään erikseen. Määrärahat esitetään ilman arvonlisäveroa lukuun ottamatta vähennysrajoitteisia toimintoja, joiden osalta arvonlisävero sisällytetään menoihin.

Tavoitteet

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteita on asetettu taloudellisuudelle, tuottavuudelle, vaikuttavuudelle, kehittämiselle ja riskienhallinnalle. Tavoitteet tukevat kaupungin strategisten päämäärien saavuttamista.

Sisäiset erät

Sisäinen laskutus on palveluyksiköiden ja tukipalveluyksiköiden järjestelmä, jossa sisäisistä palveluista laskutetaan etukäteen määriteltyjen kiinteiden hintojen perusteella tai automatisoivissa olevien kustannustenjakoperiaatteiden mukaan. Sisäiset erät tulee talousarviovaiheessa erottaa ulkoisista tapahtumista, jotta ulkoinen tuloslaskelma voidaan esittää.

VYÖRYTYKSET budjetti 2023

Erä	Jaettava			Vyörytettävä, €
	kust.paikka	jakotunnus	koonti	
960 Toimistopalvelut	1430	1090	31	138,539.00
961 Talouspalvelut	1470	1090	32	341,940.00
962 ATK-Loimaa	1471	1090	44	1,132,987.00
963 Koulujen ATK	1473	1091	33	48,000.00
964 Henkilöstöhallinto	1450	1092	30	150,359.00
965 Palkkalaskenta	1451	1092	39	181,900.00
966 Yhteistyötoiminta	1453	1092	36	151,500.00
967 Työsuojelu	1462	1092	38	40,300.00
968 Työterveys	1454	1092	37	77,300.00
969 Sivistyspalveluiden hallinto	3011	1093	60	280,700.00
970 Varhaiskasvatuksen hallinto	2260	1094	42	423,300.00
971 Kirkonkylän koulun hallinto	3162	1095	45	2,500.00
972 Virttaan koulun hallinto ei vyörytetä, vähäinen				
973 Vapaa-aikatoimen hallinto	3299	1096	49	24,100.00
Lisäksi tilapalveluista vyörytetään				964,632.00
Vyörytettävät menot yhteensä TA 2023				3,958,057.00

Sisäiset eli kaupungin usean yksikön yhteiset erät voidaan käsitellä:

- menonsiirtokirjauksina
- vyörytyksenä
- sisäisinä laskutuksina

Konsernihallinnon keskitetyt palvelut vyörytetään palvelualueille. Konsernin vyörytettävät palvelut ovat:

- keskitetyt toimistopalvelut (yleishallinnon palvelut, kuten puhelinkeskus, talous- ja palkka- sekä henkilöstöhallinto)
- Keskitetyt IT-palvelut

Kyseisissä palveluissa vyörytysperusteena on budjetoitu palkka kustannuspaikoittain.

Elinympäristölautakunta vyöryttää ja laskuttaa omilla perusteillaan seuraavia palveluita:

- kiinteistöhuolto
- siivous
- ruokahuolto
- kuljetukset
- toimitilojen sisäiset vuokrat

Palvelualat maksavat käytössään olevista toimitiloistaan sisäistä vuokraa.

Kiinteistöhuollon hallinnon kustannukset vyörytetään ennen laskutusta kiinteistöjen kustannuspaikoille ja sen jälkeen **vuokrakustannus** lasketaan käytössä olevien neliöiden mukaan. Laitosmiesten tunnit on jaettu eri kiinteistöille kiinteistöhuollon mitoituksen mukaan käyttäen laitosmiehestä 24 euron keskituntihintaa ja muut kustannukset aiheuttamisperiaatteen mukaan. Vuokrakustannuksessa on huomioitu poistot.

Sisäinen vuokrakustannus ei ole vertailukelpoinen ulkopuolisten toimijoiden kanssa, koska vuokrasta puuttuu pääomavuokrakustannukseen kuuluva korjauskustannus.

Ruokahuollon kustannukset laskutetaan suoriteperusteisesti sovittujen suoritemäärien mukaan. Ruokahuollon kustannuksissa ei ole mukana keittiön vuokrakustannus. Kyseinen kustannus on kohdennettu suoraan palvelualueiden kustannuspaikoille ja löytyy kiinteistöjen vuokramenosta.

Siivouspalveluiden palkkakulut kirjataan työaikajaon ja muut kustannukset tiliöidään aiheutumisperusteen mukaan suoraan siivottavien tilojen kustannuspaikoille ja sieltä ne laskutetaan siivottavien neliöiden mukaan tilojen käyttäjien kustannuspaikoille.

Sisäiset menot ja sisäiset tulot ovat aina käyttötalouspuolella yhtä suuret, tulosvaikutusta niillä ei ole.

4.2 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kuntakonsernin johtamisjärjestelmää, jolla varmistetaan, että johtaminen, suunnittelu ja päätöksenteko perustuvat oikeaan ja riittävään tietoon ja varmistetaan se, että toiminta jatkuu keskeytyksittä ja häiriöttä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Sisäisen valvonnan järjestämisvastuu on kaupunginhallituksella. Kaupunginhallitus vastaa, että kaupungin johtamis- ja hallintojärjestelmä on kokonaisuutena asianmukainen ja toimielintyöskentely hyvän hallintotavan mukaista ja tehokasta.

Kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje hyväksyttiin valtuustossa 27.9.2021 §88. Loimaan kaupunginvaltuuston 27.9.2021 hyväksymän hallintosäännön 9. luvussa on vahvistettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet.

Uuden ohjeen myötä uudistettiin riskienhallinnan käsittelyprosessia. Talousarviolaadinnan yhteydessä arvioitiin kaikkien toimielinten ja tytäryhtiöiden riskejä ja ne kirjattiin sille varattuun ohjelmaan. Talousarvioesityksen käyttötalousosio 2023 pitää sisällään toimialoittain olennaisimmat riskit. Sen lisäksi tehdyn kartoituksen jälkeen kaupungin riskienhallinnan johtoryhmä käy kirjatut riskit lävitse ja sen jälkeen raportoi vielä erikseen kaupunginhallitusta olennaisimmista kaupungin riskeistä. Seuraavan kerran riskikatselmus ja päivitys tehdään tilinpäätöksen yhteydessä.

Tarkoitus on jatkossa kehittää sisäisen valvonnan arviointia.

4.3 Tuloperusteet

Verotulot

Koska veroprosenttileikkaukset ovat kiinteitä, talousarvion valmistelun kannalta on poikkeuksellista se, että kaupunki ei voi muuttaa kunnallisveroprosenttia vuodelle 2023. Kaupungin kunnallisveroprosentti on uudistuksen vuoksi määritetty olemaan vuoden 2022 kunnallisveroprosentti vähennettynä uudistuksessa siirtyvällä kunnallisveron prosentilla. Tämä tarkoittaa, että Loimaan kaupungin nykyisestä kunnallisveroprosentista 21 vähennetään 12,64 prosenttiyksikköä ja vuoden 2023 kunnallisveroprosentti tulee olemaan 8,36. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan kolmanneksella, eli yhteensä 11,25 prosenttiyksiköllä. Kiinteistöveroon uudistuksella ei ole vaikutusta.

Suunnittelukauden yksi keskeisimmistä verotukseen liittyvistä seikoista on se, että vuonna 2023 kunnille tilitetään verotuloja osin vielä vanhojen korkeamman prosentin verovuosien pohjalta. Sen vuoksi vuoden 2023 verokertymä tulee olemaan selvästi vuosia 2024 ja 2025 korkeampi. Kuntaliiton veroennusteen mukaan Loimaan verotulot laskevat vuodesta 2023 vuoteen 2024 noin -1,1 miljoonaa euroa.

Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2023 noin 2,7 mrd. euroa, josta varataan 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Valtionosuus laskee vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 5,2 mrd. eurolla. Muutos johtuu pääosin vuonna 2023 voimaan tulevasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta, josta johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään noin 5,4 mrd. euroa hyvinvointialueiden rahoitukseen. Valtionosuutta kasvattavat ennen kaikkea indeksikorotus, joka on 3,8 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys noin 89 milj. euroa. Lisäksi valtionosuutta kasvattavat uudet ja laajenevat tehtävät, joista taloudellisesti merkittävimmät ovat varhaiskasvatuksen tukea koskevat toimenpiteet (8,75 milj. euroa) sekä sitouttava kouluyhteistyö (3,33 milj. euroa). Yhteensä tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuksia vuonna 2023 noin 15 milj. euroa (kts. taulukko 12). Valtionosuutta kasvattavat myös muun muassa valtionosuuteen aikaisemmin kohdistuneen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistuminen sote-uudistuksen myötä (22,6 milj. euroa), perustoimeentulotuen kuntien maksuosuuden muutos (22,4 milj. euroa) sekä pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen muutos (6,1 milj. euroa).

Taulukko 12. Kuntien uudet ja laajenevat valtionosuustehtävät ja niihin liittyvä rahoitus vuonna 2023.

	1000 euroa
Varhaiskasvatuksen tuki	8 750
Sitouttava kouluyhteistyö	3 333
Juomavesidirektiivin toimeenpano	1 280
Oppivelvollisuuden laajentaminen	1 000
Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat	376
Kiusaamisen ehkäisy ja opetuksesta epääminen	350
Alueelliset opiskeluhuollon yhteistyöryhmät	270
Kuntien opiskeluhoitosuunnitelmat	60
Yhteensä	15 419

Loimaan kaupungin talousarvioon valtionosuuksia Kuntaliiton ennusteiden mukaisesti vuodelle 2023 on budjetoitu 10,1 milj. euroa, vuodelle 2024 on arvioitu 9,9 milj. euroa ja vuodelle 2025 arvio 9,6 milj. euroa.

4.4 Menoperusteet

Toimintakulut

Vuoden 2023 ulkoiset toimintakulut, yhteensä 42,2 milj. euroa. Toimintakulut laskevat talousarvioon 2022 nähden 64 prosenttia.

Toimintakuluissa on huomioitu sosiaali- ja terveystalouden ja muiden palveluiden siirto hyvinvointialueille.

Henkilöstökulut

Henkilöstökulut on arvioitu nykyisen vakanssirakenteen mukaisesti huomioiden eläköitymiset, tehtävien uudelleen järjestelyjen ja palvelualojen välisten siirtojen vaikutukset. Henkilöstövähennykset tulee pääsääntöisesti toteuttaa niin, että syntyvää säästöä ei käytetä korvaaviin ostopalveluihin.

Kunnallinen virkaehtosopimus on voimassa 1.5.2022 – 30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia. Vuonna 2023 nousua keskimäärin 3,05 prosenttia ja vuonna 2024 keskimäärin 3,11 prosenttia.

Henkilöstökulut ovat 23,5 milj. euroa vuonna 2023, joka on 50,8 prosenttia vähemmän kuin talousarviossa 2022. Henkilöstöstä vähenee hyvinvointialueelle siirtymistä varten 496 henkilöä. Talousarvioon on tehty korotukset ”oikeilla” palkankorotusprosentteilla myös suunnitelmavuosille.

Vuoden 2023 aikana tarkoituksena on päivittää henkilökohtaisten lisien menettelytapaohje (KH 2009) ja kohdentaa varattua euromäärää kannustavan palkanosan ja työn tuloksellisuuden kehittämiseen. Organisaation muutokseen perustuva palkkajärjestelmän muutos on huomioitu suunnitelmavuosilla 2024 ja 2025.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ta-tili	Lähde
Palkkaperusteinen KuEL-maksu, %	17,05	16,75	17,25	16,85	16,82	17,2	17,67	4100	Kuntaliitto
VaEL-maksu (opettajat), %	16,97	16,78	16,76	16,25	16,22	16,65		4100	Kuntaliitto
Sairasvakuutusmaksu, %	1,08	0,87	0,77	1,34	1,53	1,35	1,34	4150	Kuntaliitto
Työttömyysvakuutusmaksu, %	3,25	2,60	2,05	1,70	1,9	2,05	1,96	4160	Kuntaliitto
Tapaturmavakuutusmaksu, %	0,45	0,45	0,45	1,09	1,09	1,09	0,43	4170	Kuntaliitto
Taloudellinen tuki, %	0,04	0,04	0,04					4170	Kuntaliitto
Yhteensä / Kuel -palkat	21,87	20,71	20,56	20,98	21,34	21,69	21,40	Muutos	0,42
Yhteensä / Vael palkat, %	21,79	20,74	20,07	20,38	20,74	21,14	3,73	Muutos	0,31

Vuoden 2023 talousarvio sisältää seuraavat henkilöstöratkaisut:

Kaupunginhallitus:

- 1 palvelusihteerin vähennys (0,5 hallinnosta, 0,5 taloudesta)
- 1 palkkasihteerin vähennys – hyvinvointialueelle siirtyvä

Elinvoima:

- Työllisyyspalvelujen henkilökunta vähenee kuntouttavan työtoiminnan siirtyessä hyvinvointialueelle. Rempparyhmä jatkaa toimintaa.
- 2 henkilön lisäys, maahanmuuttokoordinaattori, maahanmuuttotyöntekijä
- 1 suunnitteluavustajan lisäys kaavoitukseen
- 1 markkinointi- ja viestintäsuunnittelijan lisäys markkinointiin
- 1 projektityöntekijän lisäys asukkaiden Loimaa hankkeeseen

Sivistyslautakunta:**Varhaiskasvatus:**

- 5 perhepäivähoitajan vähennys
- 1 ryhmäavustajan vähennys
- 4 varhaiskasvatuksen opettajan lisäys
- 11 varhaiskasvatuksen lastenhoitajan lisäys
- 1 hanketyöntekijän lisäys

Perusopetus:

- 1 luokanopettajan vähennys
- 3 koulukuraattorin vähennys, hyvinvointialueelle siirtyvä
- 3 koulupsykologin vähennys, hyvinvointialueelle siirtyvä
- 5 päätoimisen tuntiopettajan lisäys
- 2 koulunkäynninohjaajan lisäys

Vapaa-aikapalvelut:

- 0,3 nuorisotilan ohjaajan vähennys
- 0,5 kulttuurituottajan lisäys (0,5 musiikinohjaaja->1 kulttuurituottaja)
- 2 nuoriso-ohjaajan lisäys (toinen hanketyöntekijä)
- 1 musiikkiopiston opettajan lisäys

Elinympäristölautakunta

- 23 laitoshuoltajan vähennys, hyvinvointialueelle siirtyvä
- 14 ruokapalvelutyöntekijän vähennys, hyvinvointialueelle siirtyvä

Tarkemmat selvitykset henkilöstömuutoksista ja vakansseista on esitetty kunkin palvelualueen kohdalla.

Vuonna 2023 henkilöstöpolitiikassa on noudatettava seuraavia toimenpiteitä:

- Henkilöstömäärän suunnitelmallinen, tavoitteellinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti vaikuttava sopeuttaminen ja vähentäminen osana toimintojen, palvelujen ja palvelurakenteiden uudistamista (2020 -2024).
- täyttölupamenettely
- sijaisten käytön erityisperustelut
- palkattomien virka- ja työvapaiden suosiminen, silloin kun henkilöllä ei ole säästövapaakertymää ja vapaa voidaan myöntää lisäkustannuksitta.
- hyödynnetään eläköitymiset ja työpaikan vaihdokset työnjakoa suunnitellessa

Avoimeksi tulevien vakanssien ja eläköityvän henkilöstön tehtävien tarvetta arvioidaan ja ohjataan tarvittaessa johtoryhmässä / henkilöstön ohjausryhmässä.

Henkilöstöjohtamisella ja henkilöstön palkitsemisella vaikutetaan työn tuloksellisuuteen ja työelämän laatuun. Tuottavuuden ja työssä jaksamisen kehittämisellä vaikutetaan osaavan työvoiman oikeaan kohdentamiseen, osaavan työvoiman saantiin ja samalla henkilöstökustannusten hallitsemiseen.

5 KÄYTTÖTALOUSOSA

KAUPUNGINVALTUUSTO	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-70 749	-53 730	-53 730	-54 700	-56 341	-58 031
TOIMINTAKATE (netto)	-70 749	-53 730	-53 730	-54 700	-56 341	-58 031

TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-26 429	-34 043	-34 043	-33 800	-34 814	-35 858
TOIMINTAKATE (netto)	-26 429	-34 043	-34 043	-33 800	-34 814	-35 858

KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	18 313	26 450		20 400	21 012	42 024
Toimintakulut	-57 416	-27 846	-27 846	-20 400	-21 012	-42 024
TOIMINTAKATE (netto)	-39 103	-1 396	-27 846	0	0	0

VAIKUTTAJATOIMIELIMET	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot					0	0
Toimintakulut			0	-20 000	-20 580	-21 177
TOIMINTAKATE (netto)	0	0	0	-20 000	-20 580	-21 177

KONSERNIJOHTO	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	264 705	293 570	0	176 220	176 220	176 220
Toimintakulut	-5 183 013	-4 993 460	0	-3 335 785	-3 457 285	-3 582 285
TOIMINTAKATE (netto)	-4 918 308	-4 699 890	0	-3 159 565	-3 281 065	-3 406 065

ELINVOIMA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	477 231	526 424	0	482 859	482 859	482 859
Toimintakulut	-2 818 564	-2 870 277	0	-2 946 108	-3 034 491	-3 125 526
TOIMINTAKATE (netto)	-2 341 334	-2 343 853	0	-2 463 249	-2 551 632	-2 642 667

SIVISTYKSEN HALLINTOPALVELUT	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	80	600		100	0	0
Toimintakulut	-241 246	-247 072		-255 500	-265 000	-270 000
TOIMINTAKATE (netto)	-241 166	-246 472	0	-255 400	-265 000	-270 000

VARHAISKASVATUS	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	690 523	586 300	0	727 900	568 000	568 000
Toimintakulut	-7 531 713	-7 777 401	0	-8 349 770	-8 588 000	-8 810 000
TOIMINTAKATE (netto)	-6 841 190	-7 191 101	0	-7 621 870	-8 020 000	-8 242 000

PERUSOPETUS JA KESKIASTEEN KOULUTUS	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023*	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	1 495 350	1 349 500	0	1 124 600	1 125 000	1 125 000
Toimintakulut	-13 037 902	-13 237 184	0	-13 110 000	-13 530 000	-13 919 000
TOIMINTAKATE (netto)	-11 542 553	-11 887 684	0	-11 985 400	-12 405 000	-12 794 000
Sisäiset						

VAPAA-AIKAPALVELUT	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	591 396	669 100	0	542 200	600 000	650 000
Toimintakulut	-2 935 455	-3 109 432	0	-3 389 250	-3 415 000	-3 497 000
TOIMINTAKATE (netto)	-2 344 059	-2 440 332	0	-2 847 050	-2 815 000	-2 847 000

ELINYMPÄRISTÖLAUTAKUNTA YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	2 143 134	2 270 500	0	3 409 000	3 409 000	3 409 000
Toimintakulut	-11 185 757	-11 761 088	0	-10 811 900	-11 136 257	-11 470 345
TOIMINTAKATE (netto)	-9 042 623	-9 490 588	0	-7 402 900	-7 727 257	-8 061 345

KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	16 715 958	13 918 944	0	6 483 279	6 381 479	6 451 879
Toimintakulut	-114 756 507	-117 310 393	0	-42 317 213	-43 663 688	-45 079 263
TOIMINTAKATE (netto)	-98 040 549	-103 391 449	0	-35 833 934	-37 282 209	-38 627 384

5.1 Kaupunginvaltuusto

Toimielin: Kaupunginvaltuusto

Toiminnan kuvaus

Valtuusto vastaa kaupungin strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä.

Loimaan kaupunginvaltuusto päätti 16.11.2020, että valtuutettujen lukumäärä uudella valtuustokaudella 2021 – 2024 on 37 valtuutettua.

KAUPUNGINVALTUUSTO	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-70 749	-53 730	-53 730	-54 700	-56 341	-58 031
TOIMINTAKATE (netto)	-70 749	-53 730	-53 730	-54 700	-56 341	-58 031
Sisäiset						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-3 534	-3 000		-9 200	-9 200	-9 200
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot						
Vyörytyserät, menot	-6 562			0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset						

5.2 Tarkastuslautakunta

Toimielin: Tarkastuslautakunta**Toiminnan kuvaus**

Tarkastuslautakunta valmistelelee valtuuston päätettävät tarkastusta koskevat asiat, arvioi kuinka valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet ja arvioi kaupungin hallinnon ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta.

TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-26 429	-34 043	-34 043	-33 800	-34 814	-35 858
TOIMINTAKATE (netto)	-26 429	-34 043	-34 043	-33 800	-34 814	-35 858
Sisäiset						
Toimintatuotot	0	0				
Toimintakulut						
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot						
Vyörytyserät, menot						
Poistot ja arvonalentumiset						

5.3 Keskusvaalilautakunta

Toimielin: Kaupunginvaltuusto

Toiminnan kuvaus
Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä.

Toimintaympäristön muutos
Vuonna 2023 eduskuntavaalit
Vuonna 2024 presidentinvaalit
Vuonna 2025 kuntavaalit ja aluevaalit

KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	18 313	26 450		20 400	21 012	42 024
Toimintakulut	-57 416	-27 846	-27 846	-20 400	-21 012	-42 024
TOIMINTAKATE (netto)	-39 103	-1 396	-27 846	0	0	0
Sisäiset						
Toimintatuotot	0					
Toimintakulut	-50					
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot						
Vyörytyserät, menot						
Poistot ja arvonalentumiset						

5.4 Vaikuttajatoimielimet

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto

VAIKUTTAJAEIIMET	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot					0	0
Toimintakulut			0	-20 000	-20 580	-21 177
TOIMINTAKATE (netto)	0	0	0	-20 000	-20 580	-21 177
Sisäiset						
Toimintatuotot	0					
Toimintakulut						
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot						
Vyörytyserät, menot						
Poistot ja arvonalentumiset						

5.5 Kaupunginhallitus

KAUPUNGINHALLITUS	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	741 936	819 994	0	659 079	659 079	659 079
Toimintakulut	-8 001 578	-7 604 737	0	-6 271 893	-6 460 050	-6 653 851
TOIMINTAKATE (netto)	-7 259 642	-6 784 743	0	-5 612 814	-5 800 971	-5 994 772
Sisäiset						
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-112 110	-88 800	0	-153 800	-153 800	-153 800
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	2 725 030	2 286 853	0	2 262 826	2 262 826	2 262 826
Vyörytyserät, menot	-138 792	-103 778	0	-193 575	-193 575	-193 575
Poistot ja arvonalentumiset	-41 538	-28 400	0	-20 300	-20 300	-20 300

Konsernijohto

Toimiala: Konsernijohto
Toimielin: Kaupunginhallitus
Palveluala: Hallintopalvelut
Vastuhenkilö: Kaupunginjohtaja

Toiminnan kuvaus

Konsernijohto -toimiala sisältää kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan toiminnan sekä hallituksen ja valtuuston valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävät.

Kaupunginhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallitus johtaa toimintaa, hallintoa ja taloutta. Hallitus vastaa toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta sekä henkilöstöpolitiikasta ja huolehtii sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginjohtaja johtaa hallituksen alaisena hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Kaupunginjohtaja vastaa asioiden valmistelusta hallituksen käsiteltäväksi (Hallintosääntö 2§).

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla (Kuntalaki 1 §).

Hallintopalvelut -palveluala vastaa konserni johdon palvelujen, hallinnon ja muiden tehtävien järjestämisestä sekä palvelualansa kehittämisestä ja henkilöstön työnjaon yhteensovittamista.

Palveluala vastaa keskitetyistä hallinto-, henkilöstö-, talous- ja it-palveluista.

Hallintopalvelut –palvelualalla on seuraavat palveluyksiköt esimiehineen (sijaisineen):

- Talous- ja it-palvelut; talousjohtaja (taloussihteeri),
- Henkilöstöpalvelut; henkilöstöpäällikkö (henkilöstösihteeri),
- Yleishallinto; hallintopäällikkö (henkilöstöpäällikkö).
  - *Hallintosihteerin virkanimikkeen muutos hallintopäälliköksi 1.1.2023*

Palveluun sisältyy joukkoliikenne, verotuskustannukset, henkilöstön työterveyspalvelut. Varsinais-Suomen liiton, Kuntaliiton ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen maksusuodet.

Toimintaympäristön muutos

Kuvaus palvelualan toimintaan vaikuttavista olennaisista muutoksista suunnitelmavuosina.

Valtuuston syyskuussa 2022 hyväksymässä Loimaa-strategiassa 2022-2025 "Menestystarinoiden Loimaa" asetetut strategiset tavoitteet ohjaavat vuosittaista talousarvion valmistelua ja talousarviossa ja -suunnitelmassa asetettavia tavoitteita.

Strategian toteutumista seurataan vuosittain tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä.

- Strategiasta johdettujen tavoitteiden toteutumista seurataan tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä.
- Hallitus seuraa kärkihankkeiden toimeenpanoa osavuosisiraportoinnin yhteydessä.

Sote-palvelut ja pelastustoimi siirtyvät 1.1.2023 Varsinais-Suomen hyvinvointialueen järjestettäväksi.

Hyvinvoinnin koordinointi

Kaupunginhallitus on 8.8.2022 päättänyt, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävistä ja organisoinnista päätetään vuoden 2022 talousarvion valmistelun yhteydessä.

- *KV-päätös 29.8.2022 hyvinvointilautakunnan lakkauttamisesta 1.1.2023 alkaen.*
- *Kaupunginhallitus perusti 7.11.2022 § 330 hyvinvointitoimikunnan (6 jäsentä) 1.1.2023 alkaen:*

Jäsenet: Maarit Koivisto, Jari Välimäki, Timo Tamminen, Anna-Reetta Vuorinen, Jaana Boström ja Jarmo Metsänperä.

Varajäsenet: Riina Heinonen, Tiia Levonen, Ari Laaksonen, Juuso Kiviranta, Sirpa Pietilä ja Merja Jämsen.

Vaikuttaja-toimielimet/ KL 26-28 §): Nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto. Loimaan kaupungissa on nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Niiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus.

Eduskuntavaalit järjestetään maaliskuussa 2023.

Julkiset palvelut ovat hallitusohjelman mukaan digitaalisesti kansalaisten ja yritysten saatavilla vuoteen 2023 mennessä. Julkisen sektorin datan avaamista ja hyödynnettävyyttä laajennetaan ja edistetään reaaliaikataloutta rakenteisten sähköisten laskujen ja kuittien laajalla käyttöönotolla. Digipalvelulailalla (1.4.2019) edistetään digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvasuutta, sisällön saavutettavuutta sekä mahdollisuutta käyttää yhdenvertaisesti digitaalisia palveluita. Viranomaisen on suunniteltava ja ylläpidettävä digitaaliset palvelunsa siten, että niiden tietoturvasuus, tietosuoja, löydettävyyttä ja helppokäyttöisyys on varmistettu.

Tiedolla johtamisen tarpeiden ja menettelytapojen uudistamisessa otetaan huomioon hyvinvointialueiden uudistuksen 2023 muutostarpeet.

Tiedonhallintalain (1.1.2020) tarkoituksena on yhdenmukaistaa tiedonhallintaa digitalisoituvassa toimintaympäristössä, toteuttaa hyvää hallintoa yhdenmukaisesti, tuloksellisesti, laadukkaasti ja julkisuusperiaatteen mukaisesti sekä edistää julkishallinnon tietojen ja tietovarantojen digiturvasuutta, yhteen toimivuutta ja tiedon jakamista ja hyödyntämistä.

Korona-epidemian vaikutukset olivat vuosina 2020–2022 ennakoimattomia ja merkittäviä ja kevään 2020 aikana Suomessa oltiin jopa valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Velvoitteet ja rajoitukset ovat vaikuttaneet laajasti kuntien toimintaan ja palveluihin. Epidemian välittömät vaikutukset ovat tasaantuneet loppuvuoden 2022 aikana. Mahdollisiin seurannaisvaikutuksiin mm. asukkaiden hyvinvoinnin on tarvittaessa syytä varautua.

Kaupunginhallituksen nimeämä työryhmä valmisteli syksyn 2020 aikana erityisesti asumiseen, yleiseen työelämään, väestömuutokseen ja palvelutarpeisiin kohdistuvien muutosten edellyttämiä toimenpiteitä. Työryhmä esitti tammikuussa 2021 esitellyssä raportissa erityisesti asumiseen, koulutukseen ja osaavaan työvoimaa sekä ennakointiin painottuvia toimenpiteitä.

Ukrainan sota 2/2022-

Venäjä hyökkäsi helmikuussa 2022 Ukraina. Sota on aiheuttanut laajan humanitaarisen hätätilan Ukrainassa. Sota on vaikuttanut ja vaikuttaa merkittävästi mm. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanteeseen, pakolaisvirtoihin ja muuttoliikkeeseen, talouteen ja korkoihin, elintarvike- ja energiatarjontaan sekä yleiseen kustannustasoon.

Vaikutukset kuntien palveluihin, toimintoihin ja talouteen ovat monella tavalla merkittävä ja ennakoitavissa, mutta myös monilta osin vielä vaikeasti arvioitavissa.

Korona-epidemia ja käynnissä olevan Ukrainan sodan vuoksi tarve kuntien varautumiseen ja palvelujen jatkuvuuden hallintaan korostuu. Varautumisen tehtäväkenttä on monien muutosten ja uhkien myötä aiempaa laajempi ja vaativampi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastuspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen vuoden vaihteessa 2022-2023 kunnilta laajemmalle Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle keventää osaltaan kuntien varautumisen ja palvelujen jatkuvuuden hallinnan vastuita.

Hallinnolliset uudistukset:

Sote-uudistus 1.1.2023

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

ELINVOIMA JA ASUMINEN	HYVINVOINTI JA OSALLISUUS	JOHTAMINEN JA TALOUS
1.1. Osaavan työvoiman saatavuus ja työllisyys	2.1. Ihmisten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy	3.1. Hyvä työnantaja
1.2. Houkutteleva, saavutettava ja vaihtoehtoinen asuinympäristö	2.2. Viihtyisä turvallisen kasvun ja oppimisen paikka lapsille ja nuorille	3.2. Talouden ja investointien ennakoiva pitkäjänteinen suunnittelu ja johtaminen
1.3. Elinkeinojen kilpailukykyinen toimintaympäristö ja vihreä siirtymä	2.3. Vahva yhteisöllisyys ja osallisuus	3.3. Aktiivinen, vuorovaikutteinen ja verkostoitunut yhteistyö

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	Osaavan työvoiman tarjonnan, ongelmien ja ratkaisukeinojen säännöllinen arviointi sekä ratkaisutoimenpiteet yhdessä yritysten ja koulutustahojen kanssa. Valmistautuminen paikallisten / seudullisten työvoimapalvelujen järjestämiseen osana 1.1.2025 TE-palvelu-uudistusta.	Työllisyys-/työttömyysaste Työvoiman määrä
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuinympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Asumisympäristö/ vaihtoehdot ja yritysten toimintaympäristöt ovat alueellisessa vertailussa kilpailukykyisiä. Loimaan sisäisten asioista ja liikenneyhteyksien tarve-, vaihtoehto- ja toimenpidesuunnitelma 2023-2024. Turku-Loimaa-Toijala lähijunaliikenteen toimintaedellytysten selvitykset 2022-2023 ja päätökset vuonna 2023.	Yrittäjättyytyväisyys, nettomuutto Asumisen ja yritystoiminnan kustannusvertailut Loimaalle / Loimaalta muuttaneiden määrä

1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Loimaa on seudullinen yritys-, asiointi- ja palvelukeskittymä	Yritys- ja asukaskysely / toimialojen sisäinen itsearviointi
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	<p>Asukkaiden kannustaminen osallistumaan hyvinvointia edistäviin harrastuksiin.</p> <p>Yhdistysten ja järjestöjen tukeminen järjestämään yhdessä kaupungin kanssa hyvinvoinnin tukiverkoston.</p> <p>Ikääntymissuunnitelman 2021–2024 (KV 21.6.2021) linjaukset, tavoitteet ja toimenpiteet otetaan huomioon palvelujen ja toimintojen suunnittelussa ja valmistelussa.</p>	<p>HYTE-kerroin</p> <p>Hyvinvointikertomuksen seurantatiedot. Arviointi ja raportointi osana osavuositarkastusta ja toimintakertomusta.</p> <p>Ikääntymissuunnitelman tavoitteista, resursseista ja rahoituksesta päätetään vuosittain osana talousarvion valmistelua ja päätöksentekoa. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan osana toimi- ja palvelualojen talouden ja toiminnan raportointia.</p>
2.2. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan	Hyvinvointikertomuksen uudistaminen sekä tietojen säännöllinen seuranta, arviointi ja toimenpiteet.	<p>HYTE-kerroin</p> <p>Hyvinvointikertomuksen indikaattorit</p> <p>Kouluterveyskyselyn indikaattorit</p> <p>Sotkanet-tietokannan indikaattorit</p>
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	<p>Asukkaiden kannustaminen osallistumaan hyvinvointia edistäviin harrastuksiin.</p> <p>Yhdistysten ja järjestöjen tukeminen järjestämään yhdessä kaupungin kanssa hyvinvoinnin tukiverkoston.</p> <p>Osallistamisohjelman (KH 20.12.2021) osallistamisen ja vaikuttamismahdollisuuksien menettelytapojen ja toimenpiteiden soveltaminen ja hyödyntäminen.</p>	Suosittelemme halukkuus
3.1. Olemme hyvä työnantaja	<p>Henkilöstöjohtamisen, esimiestyön, työhyvinvoinnin ja osaamisen menettelytapojen kehittäminen sekä vaikutusten säännöllinen seuranta ja arviointi.</p> <p>Kaupunkiorganisaation palkkausjärjestelmän ja menettelytapojen uudistaminen vuosina 2023-2024.</p> <p>Henkilöstöviestinnässä hyödynnetään kattavasti viestintäohjetta ja menettelytapoja (KH 8.2.2021).</p>	<p>Henkilöstön työhyvinvointi</p> <p>Työtyytyväisyysmittarit, sairauspoissaolot, työntekijöiden vaihtuvuus, osaamisen kehittämissuunnitelma.</p>
3.2. Suunnittelemme ja johdamme taloutta ja investointeja ennakoivasti ja pitkäjänteisesti	<p>Kaupunki-organisaation ja Loimaan veden yhteenlasketun tuloslaskelman ylijäämä sekä kaupunkiorganisaation taseen ylijäämä vuosina 2023–2025.</p> <p>Vuosien 2023 – 2025 investointikyky arvioidaan ja päätetään osana vuosien 2023–2025 talousarvioiden ja -suunnitelman valmistelua ja päätöksentekoa.</p>	<p>Investointikyky (rahoitus, investointimäärä, investointien suunnittelu, toteutuminen ja lainakanta)</p> <p>Seuranta, arviointi ja raportointi osana kuukausiraportointia, osavuositarkastusta/toimintakertomusta.</p>

	Talouden ennakointia ja päätöksentekoa tukevan tietojohdamisen uudistamista jatketaan osana johtamisen, esihenkilötyön, osaamisen sekä raportoinnin uudistamista.	
3.3. Toimimme aktiivisesti ja vuorovaikutteisesti yhteistyössä ja verkostoissa	<p>Suunnitelmallinen sähköisten palvelujen laajentaminen vuosina 2023-2024. Edistetään digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, sisällön saavutettavuutta sekä mahdollisuutta käyttää yhdenvertaisesti digitaalisia palveluita.</p> <p>Viestinnässä hyödynnetään kattavasti viestintäohjetta ja menettelytapoja (KH 8.2.2021).</p> <p>Yritysvaikutusten säännöllinen arviointi osana kaupungin päätöksentekoa (KV 26.4.2021).</p>	<p>Sähköisen asioinnin palvelujen määrä. Asioinnin laajuus/määrä ja toimivuus.</p> <p>Asukaskysely / Toimialojen sisäinen itsearviointi.</p> <p>Yhdistysten ja järjestöjen toimintatiedot.</p>

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Hyvinvointikertomuksen 2017- 2020 (KV 11.6.2018 §39) tietojen säännöllinen seuranta ja arviointi sekä niiden mukaiset toimenpiteet. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2017-2021 (KV 5.3.2018 § 12) seuranta, arviointi ja toimenpiteet.

- Hyvinvointikertomuksen uudistaminen 2022 - 2023 osana asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä ja hyvinvointialue-uudistusta.

Ikääntymissuunnitelman 2021–2024 (KV 21.6.2021) linjaukset, tavoitteet ja toimenpiteet otetaan huomioon palvelujen ja toimintojen suunnittelussa ja valmistelussa.

Korona-epidemian vaikutusten arviointi asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä palvelutarpeisiin.

Koronakriisin jälkihoito ja taloudellinen taantuma voi lisätä sosiaalisten ongelmien riskiä ja painetta hyvinvointipalvelujen järjestämiseen. Tämä huomioidaan hyvinvoinnin edistämisen koordinoinnissa ja toimenpiteissä.

Asukkaiden osallistamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät perustelutiedot

- *Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet*
- *Mielipiteiden selvittäminen ennen merkittäviä päätöksiä ja mahdollisuudet osallistua talouden suunnitelmaan*

Kuntalakiin sekä ja kaupungin omiin toimintatapoihin perustuvat osallistamista, osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia koskevat menettelytavat.

-Seuranta, arviointi ja raportointi vuosittain osana osavuosisikatsauksia ja toimintakertomusta.

-Osallistamisen, osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien toimivuuden itsearviointi sekä palaute osana asukaskyselyitä.

Vuoden 2023 aikana järjestetään osallistamistilaisuuksia mm.:

- Eduskuntavaalit huhtikuussa 2023

-Talousarvion 2024 valmistelu/osallistuva budjetointi

- Palvelualojen merkittäviin palveluiden muutos- ja kehittämistoimenpiteisiin sekä niiden valmisteluun liittyvät osallistamistilaisuudet.

Yritys- ja asukaskyselyt vuosina 2023-2024

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Kuntien päätösten ennakkoarviointimenettelyssä (EVA) arvioidaan valmisteltavan päätöksen vaikutuksia ennalta. Päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä tulee ottaa huomioon, miten ne vaikuttavat kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen.

-Kuntalaisvaikutuksilla eli ihmisiin kohdistuvilla vaikutuksissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä sekä niiden jakaantumista.

-Ympäristövaikutukset kohdistuvat ihmisten elinoloihin, terveyteen ja viihtyvyyteen, maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan tai kulttuuriperintöön.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset kohdistuvat eri organisaatioiden välisiin suhteisiin, organisaation tehtäviin tai menettelytapoihin, luottamuselinten toimintaan, henkilöstöön tai hallintoon.

Taloudelliset vaikutukset kohdistuvat kunnan tuloihin tai menoihin joko niitä lisäämällä tai vähentämällä.

Yritys- ja elinkeinovaikutukset

Taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat myös yritysvaikutukset, eli se miten kunta mahdollistaa alueellaan yritystoimintaa.

Vaikutuksia tulee arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä. Ennakkoarvioinnissa tulee pääsääntöisesti keskittyä arvioimaan ennalta sellaisia päätöksiä, joilla on merkittäviä vaikutuksia.

Kuntaliiton suositus (2011) kunnissa sovellettavasta menettelystä. Erityislainsäädäntö velvoittaa kuntia erikseen arvioimaan päätösten vaikutuksia.

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Loimaan ilmasto- ja energiaohjelman (Kv 8.12.2014 § 54) mukaan kaupunki pyrkii vähentämään kasvihuonepäästöjä omassa toiminnassaan.

Hinku-laskenta	Tuulivoimakompensaatio		201	201	202
Loimaa	200	201	8	9	0
Kulutussähkö	23,2	10,8	12,3	10,1	8,3
Sähkölämmitys	13,3	5,9	6,7	5,1	4,0
Kaukolämpö	2	0,7	0,7	0,6	0,6
Öljylämmitys	19,2	11,9	11,3	11,1	10,2
Muu lämmitys	11,4	11,2	10,2	10,0	10,2
Teollisuus	8,8	7,9	6,8	6,2	5,1
Työkoneet	19,1	16,1	15,8	15,3	14,9
Tieliikenne	43,8	43,0	43,3	39,7	37,6
Raideliikenne	1,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Vesiliikenne	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Maatalous	59,4	62,1	62,1	64,7	63,3
Jätteiden käsittely	8,2	5,3	5,1	5,1	4,8
F-kaasut	5,5	4,6	4,0	3,7	3,6
Tuulivoima	0	0,0	0,0	0,0	0,0
ktCO₂e	215,	179,	178,	172,	163,
Muutos vuodesta 2007 (%)	3	9	7	0	1
		-16	-17	-20	-24
		%	%	%	%

(Hiilidioksidi-ekvivalentti (CO₂-ekv) kuvaa ihmisen tuottamien [kasvihuonekaasujen](#) ilmastovaikutusta)

Kuntien kasvihuonepäästöt vuosille 2005–2020 (Suomen ympäristökeskus SYKE):

Julkaistu 5.5.2022

https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kasvihuonekaasupaastot

Suomen hallitus on asettanut tavoitteen, että maan hiilineutraalisuus saavutetaan vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen toteutuminen vaatii laajaa sitoutumista kunnilta, yrityksiltä ja yksityisiltä kansalaisilta.

Loimaa on kuulunut hiilineutraalit kunnat -verkostoon vuodesta 2016 (Kv 14.11.2016 § 56).

Hinku-kunta on sitoutunut tavoittelemaan 80 %:n päästövähennystä vuodesta 2007 vuoteen 2030 mennessä. Hinku kunnalta vaaditaan mm. kasvihuonekaasupäästönäkökulman huomioimista kaikessa merkittävässä päätöksenteossa, toiminnan organisointia ja suunnitelmaa päästöjen vähentämisestä, sekä liittymistä kuntien energiatehokkuussopimukseen.

Kunnat pyrkivät vähentämään ilmastopäästöjään lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä ja parantamalla energiatehokkuutta. Kunnat kannustavat myös paikallisia yrityksiä ja asukkaita ilmastotekoihin.

Energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä. Sopimustoiminta on tärkeässä roolissa EU:n energiatehokkuusdirektiivin mukaisen energiankäytön tehostamistavoitteen täyttämässä.

Loimaan kaupunki on liittynyt 3.10.2022 energiatehokkuussopimukseen KV § 56.

Ilmastolain uudistus tuli voimaan 1.7.2022. Kuntia veloitetaan laatimaan ilmastosuunnitelma, jossa otetaan huomioon koko kunnan alueella syntyviä päästöjä. Kunta voi edesauttaa alueen päästökehitystä mm. suunnittelemalla yhdyskuntarakennetta, liikennejärjestelyitä sekä lämmitystä ilmastokestäviksi. Myös esimerkillisten ilmastotoimien viestintä houkuttelee kunnan alueen muitakin toimijoita mukaan ilmastotyöhön.

Ilmastolain lisäksi myös energiatehokkuusdirektiiviä ollaan uudistamassa lähivuosina.

Euroopan komissio antoi toukokuussa 2022 energiansäästösuunnitelman (REPowerEU-suunnitelma), jonka tavoitteena on katkaista mahdollisimman pian riippuvuus fossiilisten polttoaineiden tuonnista Venäjältä sekä vauhdittaa vihreää siirtymää. Suunnitelmassa painotetaan energiatehokkuutta ja energiankäytön vähentämistä.

Suomi on painottanut, että energian kokonaiskulutusta ja loppukäyttöä rajoittavat tavoitteet eivät saa vaarantaa kansallisen ilmastotavoitteen saavuttamista, eikä energiankäytön rajoittaminen saa estää ripeää siirtymää hiilineutraaliin talouteen, joka perustuu sähköistymiseen sekä muun muassa vedyn ja sähköpolttoaineiden hyödyntämiseen (TEM 8.7.2022).

Lakien ja direktiivien lisäksi korkeat energianhinnat tuovat kunnille painetta energiankäytön tehostamiseen.

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Sähköisten palvelujen suunnitelma ja toimenpiteet sähköisten palvelujen laajentamiseksi vuosina 2021 – 2023. Sähköiseen arkistointiin valmistautuminen ja käyttöönotto 2023 - 2024. Sähköiset lomakkeet otettu käyttöön vuoden 2022 aikana. Pilottina nuorisopalvelut. Verkkomaksaminen otetaan käyttöön pilottina nuorisopalveluissa vuoden 2023 aikana.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Lisätty 25 000 euroa koulutusmäärärahoja henkilöstöpalvelut kustannuspaikalle.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Kaupunginjohtaja	1	1	1
Hallintosihteeri / Hallintopäällikkö	1	1	1
Henkilöstöpäällikkö	1	1	1
Henkilöstösihteeri	1	1	1
Talousjohtaja	1	1	1
Taloussihteeri	1	1	1
Arkistosihteeri	1	1	1
Laskentasihteeri	2	2	2
Palkkasihteerit	3	4	3
Palvelusihteerit	1,5	2	1,5
It-päällikkö / Digipalvelupäällikkö (8/2020 alkaen)	1	1	1
It-asiantuntija	2	2	2
Henkilöstömäärä yhteensä	16,5	18	16,5

*) Hallintosihteeri virkanimikemuutos 1.1.2023 hallintopäällikkö

Palvelusihteerin työpanoksesta osa siirtyy sivistyspalvelualalle, 1 palkkasihteeri siirtyy hyvinvointialueen palvelukseen.

Muut olennaiset perustelutiedot

1. Toimitilat

Tarvittavat toimitilat ja niiden olennaiset muutokset

Konsernijohton toimitiloina ovat kevästä 2020 alkaen väistötiloina Ylistaronkatu 36 sekä Alastaron entisen kunnantalon tilat. Kauppalankatu 3 –tiloissa on edelleen keskusarkisto.

Kauppalankatu 3 (kaupungintalo) jatkokäyttö ja toimenpiteet. Kiinteistöjen ylläpito-ohjelman käsittely ja päätökset.

2. Palvelujen ostot

Merkittävimmät palvelujen ostot ja niiden muutokset

It-palvelut (palvelimet, koneiden ja laitteiden leasing -sopimukset, ohjelmistolisenssit), työterveyshuolto sekä verotuspalvelut.

3. Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Muut merkittävimmät toiminnan edellyttämät resurssit ja niiden muutokset

Eduskuntavaalit huhtikuussa 2023.

4. Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

Muut olennaiset tunnusluvut ja vertailutiedot.

Kaupunkikonsernin talouden ja toiminnan tunnusluvut esitetään osana käyttösuunnitelmia, talousarviota ja tilinpäätöstä.

5. Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta seurataan säännöllisesti kuukausiraportoinnissa ja osavuosisikatsauksissa. Johtoryhmä käsittelee säännöllisesti riskienhallintaa mm. palvelujen jatkuvuuden turvaamisen sekä turvallisuuden riskienhallinnan näkökulmasta.

Palvelualoja ohjeistetaan ylläpitämään ja päivittämään omien toimialojensa riskienhallintaan ja palvelujen jatkuvuuden hallintaan liittyvät suunnitelmat (mm. pelastussuunnitelmat sekä vesihuollon toimivuuteen liittyvät suunnitelmat).

Sopimusten hallinta ja valvonta on keskeinen osa riskienhallintaa.

Osallistuminen ”Turvallinen ja kriisinkestävä kunta” –asiantuntijaverkostoon. Verkoston tavoitteena on kuntien turvallisuus-, varautumis- ja riskienhallinnan yhteistyö. Toimenpiteinä on seminaareja, työpajoja, koulutuksia sekä monipuolista viestintää. Viestintä ja tiedon jakaminen muodostavatkin keskeisen perustan verkoston toiminnalle.

Talousarvion käyttösuunnitelmien valmistelussa, kehityskeskusteluissa ja palvelualojen toiminnan ohjauksessa ja menettelytavoissa painotetaan ennakoivaa riskien hallintaa – riskien tunnistamista ja vaikutusten arviointia.

Kaupunginhallituksen tunnistamat olennaisimmat konsernia ja koko kaupunkia koskevat riskit ovat:

Strateginen riski: Asukasmäärän lasku ja ikärakenteen muutoksen tuomat haasteet

Taloudelliset riskit: Verotulojen ja valtionosuuksien äkilliset muutokset

Toiminnallinen riski: Soten siirtymisen vaikutus jäljellä olevan kunnan toimintojen ja rahoituksen turvaamisen kannalta. Valtionosuuksien muutokset lakiperusteisuuteen liittyen ja niiden kompensointi täysimääräisesti.

KONSERNIJOHTO	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	264 705	293 570	0	176 220	176 220	176 220
Toimintakulut	-5 183 013	-4 993 460	0	-3 310 785	-3 531 609	-3 762 557
TOIMINTAKATE (netto)	-4 918 308	-4 699 890	0	-3 134 565	-3 355 389	-3 586 337
Sisäiset						
Toimintatuotot	0	0				
Toimintakulut	-62 707	-46 100		-73 000	-73 000	-73 000
Vyörytyserät, tulot						
Vyörytyserät, tulot	2 725 030	2 286 853		2 262 826	2 262 826	2 262 826
Vyörytyserät, menot						
Vyörytyserät, menot	-12 725	-10 211		0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset						
Poistot ja arvonalentumiset	-34 277	-22 000		-14 600	-14 600	-14 600

Elinvoima

Toimiala: Elinvoima

Toimielin: Kaupunginhallitus

Palveluala: Elinkeino- ja kaupunkikehitys

Vastuhenkilö: Kehittämisjohtaja

Toiminnan kuvaus

Palveluala vastaa kaavoituksen, yrityspalvelujen, maaseutupalvelujen, työllisyyspalvelujen ja markkinoinnin toteuttamisesta sekä vuorovaikutuksesta kylien kanssa.

Toiminta-ajatus on Loimaan elinvoiman vahvistaminen.

Palvelualla toimivat kaavatoimikunta, elinvoimatoimikunta ja kylien neuvottelukunta.

Toimintaympäristön muutos

Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan muutti kerralla talouden näkymiä. Suorat vaikutukset loimaalaisiin yrityksiin kriisillä ovat olleet maltilliset, koska monella yrityksellä Venäjän kauppa on ollut suhteellisen pientä. Sen sijaan kustannusten ja etenkin energiakustannusten nousu sekä yleinen epävarmuus taloudessa vaikuttaa laajasti yrityksiin. Etenkin kuluttajarajapinnassa toimivilla yrityksillä uutisointi ja asiakkaiden luottamus tulevaisuuteen heijastuu nopeasti kysyntään. Pula työvoimasta ja komponenttien

saatavuusongelmat ovat haasteena osalla toimialoista. Suuret muutokset tuovat toisaalta myös mahdollisuuksia niille yrityksille, jotka pystyvät tarjoamaan ratkaisuja esim. venäläisestä energiasta irtautumiseen. Useat yritykset ovat investoimassa ja tähtäävät kasvuun 2023 epävarmuustekijöistä huolimatta.

Kuntien toiminta tulee muuttumaan merkittävästi soteuudistuksen ja TE-palvelujen uudistuksen 2024 myötä. Kuntouttavatyötoiminta siirtyy 2023 alusta hyvinvointialueella. TE2024 uudistuksen valmistelu kiihtyy 2023 aikana, jolloin järjestämialueista pitäisi saada ratkaisuja ja sitä kautta toiminnan valmistelussa päästään myös etenemään.

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	Asiakkaiden ohjaaminen kohti työmarkkinoita, koulutukseen tai polku kohti eläkettä	Työmarkkinatuen kuntalista <200 henkilöä keskimäärin Nuorten työttömien lukumäärä < 100 henkilöä keskimäärin Toimenpiteissä/palveluissa olevat asiakkaat
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	TE2024-uudistukseen valmistautuminen	Järjestämisyhteistyöstä sovittu muiden kuntien kanssa
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	Kansainvälisen osaavan työvoiman saatavuuden ja kotoutumisen edistäminen	Maahanmuuttopalvelujen tavoittama asiakasmäärä
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	Edistetään Loimaalla tarjolla olevan koulutuksen ja koulutetun työvoiman tarjonnan laajenemista	Monikampus-toimintamallin koordinaatiolle saatu jatkoa Ketterää osaamista - hankkeen jälkeen Osallistutaan Turun teknisen yliopiston lahjoitusprofessorin rahoituksen yritysten kanssa
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Viestimme ja markkinoimme Loimaata ja asumisvaihtoehtoja suunnitelmallisesti yhteistyössä Vuonna 2022 käynnistetyt brändiuudistuksen toteutus	Aktiivinen näkyminen eri kanavissa Tiivistynyt yhteistyö kylien ja muiden yhteisöjen kanssa. Brändiuudistus toteutettu
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Monipuolinen tonttitarjonta eripuolilla kaupunkia Kevyt liikenne, palvelujen saavutettavuus ja viihtyisä elinympäristö huomioitu erityisesti kaavoituksessa	Uusia kaavoja laaditaan kaavoitusohjelman mukaisesti huomioiden eri alueiden erityispiirteet ja hyödynnetään alueiden vahvuuksia. Tonttien riittävyttä seurataan eripuolilla kaupunkia pitkäjänteisesti ja siihen reagoidaan kaavoitusohjelmassa. Kaavoitusohjelmassa huomioidaan, että

		<p>taajamissa on kysyntää vastaava määrä rivitalo- ja kerrostalotontteja.</p> <p>Huomioidaan kaavatöissä tarpeelliset kevyen liikenteen reitit, sijoitetaan tarpeita vastaava määrä tontteja palveluiden saavutettaviin sekä suunnitellaan viihtyisiä asuinympäristöjä.</p>
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Asumisen teemavuoden 2023 toteutus yhteistyössä muun kaupunkiorganisaation, asukkaiden ja yhteistyötahojen kanssa.	Asumisen teemavuoden toteutukseen on osallistunut kaupunkiorganisaation lisäksi laajasti asukkaita ja yhteisöjä. Teemavuodesta jää uusia toimintamalleja jatkuvaan käyttöön.
1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Tarjoamme monipuolisia yritystontteja eripuolilla kaupunkia ja tuemme kaavoituksella vihreää siirtymää edistävään liiketoiminnan kehitystä Loimaalla	<p>Monipuolista yritystonttitarjontaa ylläpidetään kaavoitusohjelman kautta.</p> <p>Laaditaan selvitys vihreää siirtymää edistävien toimintojen sijoittamisvaihtoehtoista ja huomioidaan tarpeet kaavoitusohjelmassa.</p>
1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	<p>Loimaa tukee yrityksiä aktiivisesti niiden elinkaaren eri vaiheissa</p> <p>Elinkeinoelämää tukevia verkostoja hyödynnetään ja kehitetään aktiivisesti Loimaalla</p>	<p>Yritysneuvonta, kontaktointi, tilaisuudet (lkm):</p> <p>300 yrityskontaktia/vuosi, josta osa kohdistetaan toimivien yritysten akuutin tarpeen neuvonnan lisäksi proaktiiviseen yhteydenpitoon.</p> <p>Viestimme monikanavaisesti ja laaja-alaisesti yrityksille</p> <p>Loimaa on aktiivisesti mukana ja kokoamassa yritys- ja julkisen puolen verkostoja sekä osallistuu yhteisten tapahtumien järjestämiseen elinkeinoelämän kanssa (Esim. yhteiset aamukahvit, yhteisosasto Alihankintamessuilla)</p> <p>Kaupunki on aktiivinen ja aloitteellinen Loimaan teknologiaklusteriyhteistyön syvenemisen ja kehittymisen selvittämisessä yritysten ja</p>

		muiden sidosryhmien kanssa
1.3. Luomme kilpailukyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Rahoituksen kanavoiminen tehokkaasti siihen oikeutetuille maataloille	Cap27 -ohjelmakauden tiedottaminen maataloille
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	Kylien ja yhteisöjen osallisuuden vahvistaminen asuin ympäristön kehittämisessä ja siitä viestinnässä Torin ja tapahtumatoiminnan kehittäminen kolmannen sektorin kanssa	Asukkaiden Loimaa hankkeen onnistunut toteutus yhdessä kaupunkiorganisaation ja yhteistyötahojen kanssa Yhteistyösopimuksen mahdollisuus selvitetty ja mahdollinen sopimus solmittu

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset sekä mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa

Asumisen teemavuoden toteutuksessa panostetaan erityisesti asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen mahdollisuuksiin osallistua oman asuin ympäristönsä viihtyvyyden parantamiseen. Entistä laajemman osallistamisen saavuttamiseksi toteutetaan 2023 Asukkaiden Loimaa -hanke.

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Yrityksiä osallistetaan ja kontaktoidaan säännöllisesti. Yritysneuvontojen lisäksi järjestetään E&K-aamukahveja yhdessä järjestöjen ja yhteistyötahojen kanssa sekä järjestetään Loimaan kaupunki goes yritykset -päivä, jonka yhteydessä kaupunkiorganisaatio laajemminkin vierailee yrityksissä.

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Edistetään uusituvan energian investointeja kartoittamalla sopivia sijainteja sekä tarvittavia yhteistyötahoja.

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Vuoden 2023 alusta kuntouttava työtoiminta siirtyy hyvinvointialueelle, mikä vaikuttaa kaupungille jäävien työllisyyspalvelujen toimintamahdollisuuksiin. Työllisyyspalvelujen toimintaa ja yhteistyötä eritahojen kanssa täytyy kehittää hyvinvointialueen toiminnan muotoutumisen rinnalla sekä TE2024-uudistuksen etenemisen myötä.

Vastuu kotoutumisesta jää kunnille sote-palvelujen siirtyessä hyvinvointialueelle. Kaupunki jatkaa 2022 käynnistynyttä maahanmuuttopalvelujen kehitystyötä yhteistyössä Loimaan seudun muiden kuntien sekä koko Varsinais-Suomen kanssa.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Työllisyyspalvelujen henkilökunta vähenee kuntouttavan työtoiminnan siirtyessä hyvinvointialueelle. Talousarviovuonna jatketaan 2022 käynnistettyä palkkatuella toimivaa "rempparyhmä" -toimintaa määräaikaisena, johon liittyy myös Novidalle myytävä oppivelvollisten työpajatoiminta.

Vuoden 2022 aikana maahanmuuttopalveluihin on rekrytty kaksi henkilöä, jotka ovat hallinnollisesti työllisyyspalvelujen alla. Toinen maahanmuuttotyöntekijä toimii seudullisesti ja on palkattu hankkeen kautta.

Kaavoituksen tehostamiseksi talousarviovuodelle esitetään suunnitteluavustajan palkkaamista kaavoitukseen.

Markkinoinnin ja viestinnän tehostamiseksi 2022 lopulla ollaan palkkaamassa toista markkinointi- ja viestintäsuunnittelijaa.

Asukkaiden Loimaa -hankkeelle palkataan 2022 lopulla projektityöntekijä asumisen teemavuoden toiminnan jalkauttamiseksi kyliin ja yhteisöihin.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Kehittämisjohtaja		1	1
Kaavoittaja		1	1
Yritysneuvoja		2	2
Markkinointisihteeri		1	2
Johtava maaseutuasiamies		1	1
Maaseutuasiamies		4	4
Työllisyyspäällikkö		1	1
Palvelusihteeri		1,5	1
Palveluohjaaja		2	
Työtoiminnan ohjaaja		3	1
Yksilövalmentaja		3	2
Suunnitteluavustaja			1
Maahanmuuttokoordinaattori			1
Projektikoordinaattori (Seudullinen maahanmuuttajien ohjaushanke)			1
Projektityöntekijä (Asukkaiden Loimaa)			1
Yhteensä		20,5	20

Muut olennaiset perustelutiedot

Toimitilat

Työllisyyspalveluilla kiinteä toimipaikka Ahonkadulla siirtynyt 2.kerroksesta 1.kerrokseen yhdessä yrityspalvelujen kanssa kesällä 2022. Lapidushallissa on nuorten työpaja sekä liikkuvan ryhmän tukikohta. Maaseutupalvelut siirtyneet 2022 lopulla Ahonkadun toimipaikan 2. kerrokseen.

"Lapidushalli" -työryhmältä valmistui raportti kesällä 2021, jossa ryhmä katsoo ettei ole tarkoituksen mukaista ryhtyä siirtämään Lapiduksen toimintoja tässä vaiheessa SOTE- ja TE2024-uudistusten läheystyössä. Raporttiin liittyen teetettiin kuntoarvio konsultilla, jonka perusteella tilan kunto on välttävää. Tilojen käytön jatkumiselle ei ilmennyt akuutteja esteitä.

Palvelujen ostot

Työllisyyspalvelussa työvalmennuksen (1 htv) ostosopimus Loimaan seudun työtoiminnan tuki r.y:ltä.

Talousarviovuodelle varataan 10 000 € työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin.

Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Itse tuotettujen ja ostettujen työllisyyspalveluiden toimitilat

Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

Työttömyyden kuntaosuusmaksut olivat vuonna 2021 yhteensä 1 146 162 euroa (vuonna 2020 toteutunut 978 000 euroa). Vuoden 2022 talousarviossa on varattu kuntaosuusmaksuihin 920 000€, joka tulee ylittymään joillain kymmenillä tuhansilla.

Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

KELA:lle maksettava kuntaosuus työmarkkinatuesta ja määrärahan arvioiminen. Kaupunki maksaa 70% > 1.000 pv ja 50% > 300 pv maksetusta työmarkkinatuesta. Koronan jäljiltä pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt suhteessa koko työttömyyteen. Kuntouttavan työtoiminnan siirryttyä HVA:lle kuntien mahdollisuudet vaikuttaa itse työttömyyteen vähenevät. Lisäksi riskinä on, että eduskunnalle 2022-2023 talvella menevä palkkatukiudistuslaki rajoittaa entisestään kuntien mahdollisuuksia käyttää palkkatukea.

Nuorisotyöttömyyden ehkäisemiseksi jatketaan kesätyörahatoimintaa, johon varattu edellisten vuosien tasoinen summa. (58 500€)

Tiivis paikallinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Erityisesti kaupunki-HVA -yhteistyön kehittäminen. Kaupunki osallistuu edelleen TYP-toimintaan, vaikka sen rooli muuttuukin HVA-uudistuksessa. Yrityksiin edelleen sijoitettavien viimeisenä vaiheena, 200 pv työttöminä olleiden haastattelut, työttömän paikkakunnalle muuttavien ja em. listalle päätyvien välitön haastattelu. Kaupungille jäävän rempparyhmän toiminnan monipuolistaminen entisestään.

Muut perustelutiedot

Yrityselämän edellytysten pitkäjänteinen kehittäminen ja turvaaminen maankäytön suunnittelun kautta.

Talousvaikutukset ja talouden tasapainotukseen liittyvät perustelut

Vuoteen 2023 ajoittuu lukuisia muutoksia ja kehittämispanostuksia, joilla on vaikutuksia elinvoiman talousarvioon:

- Kärkihanke: houkuttelevat asuinympäristöt
  - Asumisen teemavuoden toteutus
    - Markkinoinnin palvelujen ostoon varattu lisää 40 000€ normaalitason markkinoinnin lisäksi. (Markkinoinnin ja viestinnän palvelujen ostoihin varattu yhteensä 137 950, joka sisältää 2022 aloitetun brändiuudistuksen loppuun viemisen ja jalkautuksen kustannuksia.)
    - Vuoden 2022 lopulla palkattu toisen markkinointi- ja viestintäsuunnittelijan työpanosta ohjataan merkittävästi asumisen teemavuoden markkinointiin ja viestintään (kustannusvaikutukset 44 000€/vuosi). Markkinoinnissa ja viestinnässä kevääseen 2022 saakka osa-aikaisesti toimineen palvelusihteerin kustannukset (20 000€) jätetty pois.
    - Asukkaiden Loimaa -hankkeen toteutus Leader-rahoituksen varmistuessa (Haettu ja kustannuksia 66 600€ ja Leader-rahoitusta 53 300€)
  - Suunnitteluavustajan palkkaus kaavoitukseen (42 444€)
  - Torin ja tapahtumatoiminnan kehittämiseen yhteistyösopimuksella kolmannen sektorin kanssa varattu 20 000€
- Kärkihanke: Osaavan työvoiman Loimaa
  - Monikampus-toimintamallin koordinaation kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen omarahoitusta yhteistyöhankkeisiin (20 000€ käynnissä olevaan ja tavoiteltavaan jatkohankkeeseen)
  - Maahanmuuttokoordinaattori palkattu 2022 keväällä ja HVA-uudistuksessa kuntiin jäävään kotoutumistoiminnan koordinaatiovastuuseen varattu 52 250€/vuosi
  - Edellisen lisäksi osallistutaan maakunnalliseen maahanmuuttajien ohjaushankkeeseen hallinnoimalla seudullista toteutusta (Vuodessa kulut 50 640€ ja muilta saadut tulot 46 750€)
  - Turun teknisen yliopiston lahjoitusprofessorin rahoitukseen varattu kaupungin osuus (10 000€/vuosi)
- Työllisyyspalvelujen muutokset
  - Kuntouttavatyötoiminta siirtynyt hyvinvointialueille
    - Kustannuksia siirtyi, kun 4 työntekijää siirtyi (141 000€) ja vastaavasti päiväkohtaisia kulukorvauksia jää saamatta 120 000€

- Kuntouttavan työtoiminnan ostopalvelusopimukset yhdistysten kanssa siirtyvät (207 500€)
- Vuonna 2022 käynnistettyä palkkatuella toimivaa rempparyhmää jatketaan 2023 ja samalla resurssilla täydennetään nuorten työpajan resursointia ja myydään Novidalle oppivelvolliste työpajatoimintaa. Tämän toiminnan toteuttamiseen palkatun työtoiminnan ohjaajan kustannukset ovat 50 000€. Suurin osa kustannuksista saadaan suoraa takaisin nuorten työpajan valtionavustuksina sekä Novidan maksamina korvauksia työpajan järjestämisestä.
- TE2024-uudistuksen valmisteluun on varattu ostopalveluihin 15 000€
- Työllisyyspalveluissa osa tehtävänkuvista vaatii päivittämistä nykyisen tilanteen tasalle.
- Win win -hankkeen hankeajan jatkamista varten varattu 15 000€ kuluihin ja niitä vastaava tuki on 10 500€
- Loimaa on mukana LEADER toimintaryhmä V-S Jokivarsikumppanit r.y:ssä 2023-2027 - rahoituskaudella ja Loimaan kuntarahoitusosuus on vuosittain 82 672€, mikäli ryhmä saa ministeriöltä hakemansa rahoituksen.

ELINVOIMA	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	477 231	526 424	0	482 859	482 859	482 859
Toimintakulut	-2 818 564	-2 870 277	0	-2 936 108	-3 024 191	-3 114 917
TOIMINTAKATE (netto)	-2 341 334	-2 343 853	0	-2 453 249	-2 541 332	-2 632 058
Sisäiset						
Toimintatuotot	0					
Toimintakulut	-49 403	-42 700		-80 800	-80 800	-80 800
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	0					
Vyörytyserät, menot	-126 067	-93 567		-193 575	-193 575	-193 575
Poistot ja arvonalentumiset	-7 261	-6 400		-5 700	-5 700	-5 700

5.6 Sivistyslautakunta

Laskentateknisistä syistä esitetään sivistyksen hallinto erikseen. Tämä ei ole Palvelualue.

SIVISTYKSEN HALLINTOPALVELUT	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	80	600		100	0	0
Toimintakulut	-241 246	-247 072		-255 500	-265 000	-270 000
TOIMINTAKATE (netto)	-241 166	-246 472	0	-255 400	-265 000	-270 000
Sisäiset						
Toimintatuotot	0					
Toimintakulut	-16 741	-20 900		-25 300	-25 300	-25 300
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	258 133	270 649		280 700	280 700	280 700
Vyörytyserät, menot	0	-3 277		0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset						

Varhaiskasvatus

Toimiala: Sivistys

Toimielin: Sivistyslautakunta

Palveluala: Varhaiskasvatus

Vastuhenkilö: Varhaiskasvatusjohtaja

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuspalvelujen päämääränä on järjestää erilaiset lapset huomioon ottavaa, laadukasta ja tehokasta kasvatus turvallisessa ja monipuolisessa oppimisympäristössä. Päämäärän saavuttamisen kannalta keskeisiä kriittisiä menestystekijöitä ovat mm.: turvallinen ja ajanmukainen kasvatusympäristö, kodin ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö, yksilöllinen tuki lapselle, henkilöstön oikea mitoitus ja työntekijöiden työhyvinvoinnista huolehtiminen sekä palveluprosessien kehittäminen ja toiminnan priorisointi.

Loimaan kaupungissa on vuoden 2022 syksyllä 9 omaa päiväkotia. Näiden lisäksi kaupungissa työskentelee 12 perhepäivähoitajaa. Kaupungissa toimii myös neljä yksityistä päiväkotia, Verkanappuloiden Nappulapellon ja Nappulakosken päiväkodit, Nappulan päiväkotia sekä Touhula Alastaron päiväkotia.

Esiopetusta järjestetään kaikissa päiväkodeissa paitsi Nappulan päiväkodissa. Lisäksi lukuvuonna 2022-2023 yksi varhaiskasvatuksen esiopetusryhmä toimii Kirkonkylän koulun tiloissa.

Kaupungissa on yksi vuorohoitoa järjestävä päiväkotia (Peltainen).

Toimintaympäristön muutos

Taloustilanteen vaikutus palveluihin (mm. palvelujen laajuus).

Erilaisten poikkeuksellisten tilanteiden mahdollisesti aiheuttamat muutokset palvelujen järjestämiseen.

Korona-pandemiasta palautuminen -> lasten hyvinvoinnin edistäminen.

Hyvinvointialue ja kuntien vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. (palvelujen monipuolisuus, tarvelähtöisyys, hyvä kohdentuminen -> sujuvat arjen palvelut ja hyvinvoinnin

edistäminen ennaltaehkäisevästi). Tunnistetaan palvelujen yhdyspinnat erityisesti hyvinvoinnin edistämiseen, kasvatukseen ja opetukseen, kulttuuriin ja liikuntaan sekä nuorisopalveluihin liittyen.

Loimaan uuden strategian käyttöönottoaminen (strategiset tavoitteet, kärkihankkeet, toiminnalliset tavoitteet). Vuonna 2023 varhaiskasvatuksen toiminnalliset tavoitteet painottuvat lähinnä hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviin strategisiin tavoitteisiin sekä lasten ja nuorten Loimaa -kärkihankkeeseen.

Loimaan kaupunki on mukana opetushallituksen kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa. Kokeilu kestää elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun. Kokeilua toteuttavat toimipaikat Loimaalla ovat Touhula Alastaro, Peltoisten vuoropäiväkoti, Puistometsän päiväkoti ja Metsämaan päiväkoti. Muut toimipaikat toimivat verrokkiryhminä kokeilussa.

Vaikka lapsimäärä vähenee, osallistumisaste varhaiskasvatukseen on valtakunnan kärkeä. Lapsimäärän ja hoidon tarpeen muutokset vaikuttavat palvelujen järjestämiseen (henkilöstömäärä, tilat jne.). Henkilöstömäärää seurataan ajantasaisesti ja sitä sopeutetaan lapsimäärän muutoksiin.

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä (kasvun ja oppimisen polku).	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus muodostavat yhtenevän kasvun, kehityksen ja oppimisen polun. Toimintamalleja kehitetään ja yhtenäistetään (mm. nivelvaiheet, avustajapalveluiden ja muiden tukitoimien kriteerit, S2-opetus). Tunnistetaan lasten ja nuorten tuen tarpeet ja reagoidaan niihin nopeasti (oikea-aikaisuus, ennaltaehkäisevyys, hyvinvoinnin tukeminen).
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Liikkumisen, hyvien elintapojen (ravitsemus, liikunta, uni) ja hyvinvoinnin edistäminen.	Päiväkotien toiminnassa ja toimintaympäristöjen kehittämisessä panostetaan liikkumista ja hyvinvointia edistäviin toimintamalleihin. (mm. varhaiskasvatuksen hyvinvointitiimi).
2.2. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan	Palveluverkkoselvitysten ja hankeselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja kasvua/oppimista tukevat tilat. Suunnitelmallinen sisäilman seuranta päiväkodeissa.	Investointihankkeet etenevät suunnitellussa aikataulussa. Kiinteistöt ovat asianmukaisessa kunnossa ja tilat ajan vaatimusten mukaiset (oppimisympäristöjen kehittäminen). Luokkahenki-palvelun käyttöä laajennetaan päiväkodeihin.

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Varhaiskasvatus edistää monipuolisesti lasten ja perheiden terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Perheiden hyvinvointia osaltaan edistää myös varhaiskasvatuksen kuraattori, joka on matalankynnyksen maksuton palvelu varhaiskasvatuksen asiakasperheille.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat osa varhaiskasvatuksen arkea ja lapsen tulee päästä matalalla kynnyksellä palvelujen piiriin. Keskeistä annettaessa pedagogista tukea on oikea-aikaisuus, ennaltaehkäisevyys ja lapsen hyvinvoinnin tukeminen.

Asukkaiden osallistamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät perustelutiedot

- **Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet**
- **Mielipiteiden selvittäminen ennen merkittäviä päätöksiä ja mahdollisuudet osallistua talouden suunniteluun**

Varhaiskasvatussuunnitelmia ja esiopetuksen opetussuunnitelmia uudistettaessa osallistetaan huoltajia ja lapsia suunnitelmien valmisteluvaiheessa.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan vuosittain asiakastyytyväisyyskyselyjä, joiden tuloksia hyödynnetään palvelujen ja toimintojen kehittämisessä.

Eryteisesti päätöksillä, joilla on merkittäviä vaikutuksia kuntalaisiin ja ne koskevat palvelujen toteuttamistapaa tai laajuutta (esim. palveluverkkoon liittyvät muutokset), tehdään laajempi ennakkovaikutusten arviointi.

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Varhaiskasvatusten kuljetusten hankinnalla on merkittävää paikallista yritysvaikutusta, sillä useat paikalliset liikennöitsijät osallistuvat kuljetuspalvelujen tuottamiseen.

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Sivistysvaliokunta on hyväksynyt esiopetuksen kestävä kehityksen ohjelman (13.12.2017).

Kestävän kehityksen ohjelma on työväline, jonka avulla kestävä elämäntavan oppimisesta tehdään suunnitelmallinen osa päiväkodin toimintaa. Päiväkotien kestävä kehityksen työhön velvoittavat myös varhaiskasvatussuunnitelman sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen visiona on kestävä elämäntapaan sitoutuneet kansalaiset, joiden tietoja, taitoja ja motivaatiota kartutetaan kaikkeen kasvatukseen ja koulutukseen sisäänrakennetulla kestävä kehityksen kasvatuksella.

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Hirvikosken alueella varhaiskasvatus on 1.8.2022 alkaen keskitetty yhteen yksikköön, Hirvimetsän päiväkotiin. Samalla päättyi Kitkonpuiston ja Mahlapuiston päiväkotien toiminta.

Syksyllä 2022 käynnistetään varhaiskasvatuksen palveluverkkoselvityksen laadinta. Palveluverkkoselvitys toimii ohjaavana suunnitelmana varhaiskasvatuspalvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä (mm. asianmukaiset tilat, hoitopaikkojen määrä, varautuminen muutoksiin, palvelurakenne ja palvelut).

Hankerahoituksen hakeminen toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin hankkeisiin.

Varhaiskasvatuksessa on käynnissä vuonna 2023 mm. varhaiskasvatuksen tasa-arvon edistämiseen ja tukitoimien uudistamiseen liittyvät hankkeet.

Tasa-arvon edistämiseen liittyvässä hankkeessa tavoitteena on edistää oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta ja lähipalveluperiaatetta sekä lapsen oikeutta välttämättömään ja riittävään

varhaiseen tukeen. Toisessa hankkeessa tavoitteena on varhaiskasvatustuen uudistuksen toimeenpanon tukeminen sekä lapsen saaman tuen vahvistaminen ja tuen laadun kehittäminen.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Lapsimäärän/hoidon tarpeen muutokset näkyvät henkilöstömäärän muutoksina varhaiskasvatuksessa (muutoksia tapahtuu myös toimintakauden aikana). Varhaiskasvatuksessa lapsimäärän ja hoidon tarpeen muutokset tuovat oman haasteensa henkilöstösuunnitteluun. Henkilöstön poissaoloilla on merkittävä vaikutus sijaistarpeeseen ja riittävän henkilöstön varmistaminen voi olla ajoittain ongelmallista.

1.8.2022 voimaan tullut varhaiskasvatustuen uudistaminen merkitsee henkilöstöresurssin lisäystä (mm. erityisopettajien määrän lisäys, resurssin lisäys tuen tarpeisten lasten ryhmissä). Varhaiskasvatustuen ja hyvinvoinnin tiimiä on vahvistettu (neljä konsultoivaa erityisopettajaa, yksi S2-erityisopettaja, varhaiskasvatustuen kuraattori, hanketyöntekijänä toimiva alueellinen varhaiskasvatustuen sosionomi).

Hanketoiminnan laajuudella on vaikutusta myös henkilöstömäärään.

Toistaiseksi avoinna olleisiin tehtäviin on ollut hakijoita kohtaisen hyvin. Vähiten päteviä hakijoita on varhaiskasvatustuen opettajien ja erityisopettajien tehtäviin.

Nykyisestä henkilöstöstä 96 %:lla on muodollinen kelpoisuus tehtävään. Määräaikaisten työntekijöiden osuus on noin 8 %. Määräaikaisuuden perusteena ovat lähinnä erilaiset sijaisuuDET ja tehtävien hoidon järjestelyt.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Varhaiskasvatusjohtaja	1	1	1
Varhaiskasvatustuen ohjaaja	2	2	2
Palvelusihteeri	2	2	2
Hanketyöntekijä	0	0	1
Perhepäivähoitaja	16	17	12
Varhaiskasvatustuen erityisopettaja	5	5	5
Varhaiskasvatustuen kuraattori	1	1	1
Päiväkodinjohtaja	7	7	7
Varhaiskasvatustuen opettaja	24	24	28
Varhaiskasvatustuen lastenhoitaja	41	40	51
Varhaiskasvatustuen ryhmäavustaja	5	3	2
Yhteensä	104	102	112

Muut olennaiset perustelutiedot

Toimitilat

Tarvittavat toimitilat ja niiden olennaiset muutokset

Loimaalla on päiväkoteja keskusta-alueella kolme (Puistometsä, Peltainen, Metsämarjat) ja Hirvikoskella yksi (Hirvimetsän päiväkot). Lisäksi päiväkoteja on Kauhanojalla, Mellilässä, Metsämaalla, Niinijoella ja Virtaalla.

Metsämaan päiväkotitoimii sisäilmaongelmien takia väistötiloissa. Keskusta-alueella on lisääntyneen hoitopaikkatarpeen takia perustettu kaksi ylimääräistä ryhmää vuoden 2022 aikana (lisäryhmä Puistometsän päiväkodissa, päiväkotitoimii Metsämarjat).

Loimaan varhaiskasvatuksen palveluverkkoselvityksen laadinta käynnistyy syksyllä 2022 (mm. palvelurakenne, tilakysymykset yms.).

Palvelujen ostot

Merkittävimmät palvelujen ostot ja niiden muutokset

Varhaiskasvatuspalvelujen merkittävimmät palvelujen ostot ovat palvelujen hankkiminen yksityisiltä palveluntuottajilta (n. 2 300 000 euroa/vuosi). Yksityisen palvelutuotannon menot ovat kasvaneet merkittävästi Alastaron (2015) ja keskusta-alueen (2016) päiväkotiratkaisujen takia.

Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Muut merkittävimmät toiminnan edellyttämät resurssit ja niiden muutokset

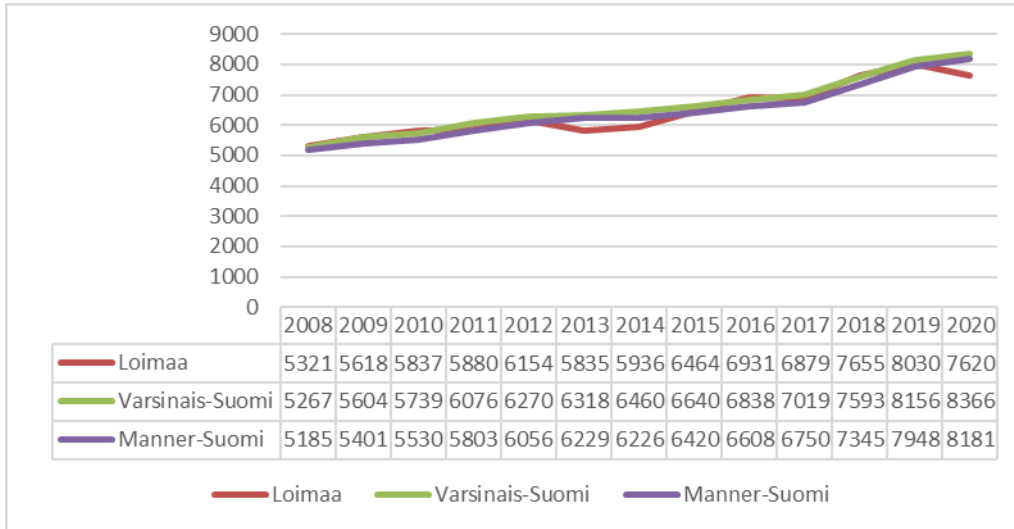
Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot Muut olennaiset tunnusluvut ja vertailutiedot.

PERUSTIEDOT	KYSYNTÄ/TARJONTA	TP 2021	TA 2022	TA 2023
TOIMINNAN LAAJUUS	Lapsia varhaiskasvatuksessa	598	600	585
Varhaiskasvatus	-joista esiopetuksessa	133	120	120*
	-joista päiväkodeissa	535	520	550
	-joista ryhmäperhepäiväkodeissa	0	0	0
	-joista perhepäivähoidossa	63	80	35
	Kunnallisen ja hankitun palvelun osuudet päivähoidossa (päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit, %)	60/40	60/40	60/40
	Leikkitoiminta MLL, läsnäolopv.	181	300	300
	Lasten lakisääteinen kotihoidontuki, kotitalouksia keskim. kk	137	160	100
	-lapsia tuen piirissä, keskim. kk	145	220	135
	Yksityisen hoidon kuntalisä			
	-kotitalouksien lukumäärä	2	7	3
	-lapsia tuen piirissä	4	10	5

*lisäksi kaksivuotisessa esiopetuksessa on noin 50 lasta

Lasten päivähoidon kustannuksia 2008 - 2020 (nettokustannukset, €/0-6v):

Päivähoidon kustannuksissa näkyy 0-6-vuotiaiden osuuden pieneneminen Loimaan väestöstä vuosina 2012 - 2020 (6,6 % -> 5,4 %).

Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

Strategiset riskit

1. Lainsäädännön muutosten vaikutukset palvelujen järjestämiseen (mm. varhaiskasvatuslain muutokset, kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu jne.). Muutokset edellyttävät ennakkointia ja varautumista (toimintaympäristön aktiivinen seuranta), edellytyksiä nopeaan päätöksentekoon ja valmiutta toimintamallien muuttamiseen.
2. Koronatilanteen tms. edellyttämät poikkeukselliset järjestelyt. Edellyttää valmiutta nopeaan päätöksentekoon, valmiutta muuttaa nopeasti toimintamalleja, vaihtoehtoisia malleja tuottaa palveluja, työskentelyä nopeasti muuttuvissa tilanteissa ja erilaisissa tehtävissä yms.

Taloudelliset riskit

1. Tulojen väheneminen (esim. varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen muutosten vaikutukset toimintatuottoihin, valtionosuuksien väheneminen). Saattaa edellyttää palvelujen priorisointia ja sopeuttamista. Olennaista on, miten muutosten vaikutuksia kompensoidaan valtion taholta.

Toiminnalliset riskit

1. Toimitilojen kunto (esim. sisäilmaongelmat) ja riittävyys. Sisäilmaongelmista aiheutuvat henkilöstön poissaolot vaikuttavat merkittävästi toimintaan ja aiheuttavat sijaisjärjestelyjä. Korvaavissa tiloissa ja poikkeusoloissa toimiminen vaikuttavat myös palvelujen järjestämiseen. Tilakysymyksiin varautumisessa olennaista ovat mm. suunnitelma tilatarpeesta, tilojen rakentaminen ja kunnostaminen sekä riittävät resurssit niiden toteuttamiseen.
2. Palvelutarpeen äkilliset muutokset. Varhaiskasvatuksessa lapsimäärän ja hoidon tarpeen muutokset tuovat oman haasteensa henkilöstömitoitukseen ja tilakysymyksiin. Varautuminen edellyttää palvelutarpeen alueellista seuranta ja ennakkointia sekä edellytyksiä nopeaan päätöksentekoon ja valmiutta muuttaa nopeasti toimintamalleja.
3. Palvelurakenteen muutokset (rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten toteuttaminen). Päätökset merkittävimmistä rakenteellisista muutoksista pitäisi tehdä riittävän ajoissa, jotta voidaan asianmukaisesti valmistautua niiden edellyttämiin muutoksiin.
4. Pätevän henkilöstön rekrytointi (esim. varhaiskasvatuksen erityisopettajat). Henkilöstön rekrytointihaasteeseen voidaan varautua mm. luomalla positiivista työnantajakuva, huolehtimalla asiallisista työskentelyolosuhteista ja kilpailukykyisestä palkasta sekä mahdollistamalla henkilöstön kouluttautumista.

Muut perustelutiedot

Arviointikohde	Mittari	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Varhaiskasvatus	Päivähoitotoiminnan laatu koetaan hyväksi palautearviointikyselyissä (vastausten keskiarvo, asteikko 1-4)	3,44	3,5-4,0	3,5-4,0
	Hoitopäivän hinta (€/päivä), omatoiminta			
	- perhepäivähoito - ryhmäperhepäivähoito - päivähoito (päiväkodit)	98,0 113,0 91,0	120-125 - 120-125	95-100 - 90-95
	Hoitopäivän hinta (€/päivä), hankittu palvelu - päivähoito (päiväkodit)	72,0	95-100	70-75

Talousvaikutukset ja talouden tasapainotukseen liittyvät perustelut Vuosi 2023

- Henkilöstömäärän suunnitelmallinen, tavoitteellinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti vaikuttava sopeuttaminen ja vähentäminen osana toimintojen, palvelujen ja palvelurakenteen uudistamista 2023 - 2024.
- Hoitopäivämaksujen väheneminen (asiakasmaksulain muutos), noin 100 000 €.
- Varhaiskasvatuksen palvelurakenteen uudistaminen (Hirvikosken alue). Leasing-päiväkoti lisää varhaiskasvatuksen käyttömenoja varhaiskasvatuksen budjetissa, kun sisäisten vuokratulujen tilalle tulevat ulkoiset vuokratulot (noin 300 000 €)
- Palkankorotusten vaikutus (3,05 %) noin 110 000 €.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstölisäykset (hoidon tarve, varhaiskasvatuksen tuen uudistaminen, hanketoiminta) noin 280 000 €. Hanketoiminta näkyy vastaavasti myös toimintatuottojen lisääntymisenä (noin 165 000 €).
- Varhaiskasvatuksen ostopalvelujen hinnankorotukset (noin 135 000 euroa).

VARHAISKASVATUS	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	690 523	586 300	0	727 900	568 000	568 000
Toimintakulut	-7 531 713	-7 777 401	0	-8 349 770	-8 588 000	-8 810 000
TOIMINTAKATE (netto)	-6 841 190	-7 191 101	0	-7 621 870	-8 020 000	-8 242 000
Sisäiset						
Toimintatuotot	0	0		30 000		
Toimintakulut	-256 946	-208 500		-945 000	-945 000	-945 000
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	433 241	310 796		423 300	423 300	423 300
Vyörytyserät, menot	-1 307 538	-1 313 459		-844 336	-844 336	-844 336
Poistot ja arvonalentumiset						

Perusopetus ja keskiasteen koulutus

Toimiala: Sivistys

Toimielin: Sivistyslautakunta

Palveluala: Perusopetus ja keskiasteen koulutus

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus

Opetuspalvelujen päämääränä on järjestää erilaiset oppilaat huomioon ottavaa, laadukasta ja tehokasta kasvatusta ja opetusta turvallisessa ja monipuolisessa oppimisympäristössä. Päämäärän saavuttamisen kannalta keskeisiä kriittisiä menestystekijöitä ovat mm.: monipuolinen opetustarjonta sekä turvallinen ja ajanmukainen oppimisympäristö, kodin ja koulun välinen yhteistyö, toimiva opiskeluhoito ja yksilöllinen tuki oppilaalle, henkilöstön oikea mitoitus ja työntekijöiden työhyvinvoinnista huolehtiminen sekä palveluprosessien kehittäminen ja toiminnan priorisointi.

Esiopetusta ei järjestetä lukuvuonna 2022 – 2023 koulujen yhteydessä, mutta Hirvikosken yhtenäiskoulussa on mahdollisuus kehitysvammaisten esiopetukseen.

Perusopetukseen kuuluvat oppivelvollisuuskoulut, joissa annetaan opetusta vuosiluokille 1-9. Loimaan kaupungin perusopetuksen kouluverkko käsittää yhteensä kuusi alaluokkien koulua ja yhden yläluokkien koulun sekä yhden yhtenäiskoulun. Osa Mellilän yläkoululaisista käy Kosken Seudun yläasteella kouluaan (kouluyhteistyösopimus).

Pienryhmäopetusta järjestetään Kauhanojan koululla, Keskuskoululla, Puistokadun koululla ja Hirvikosken yhtenäiskoululla. Muilla kouluilla erityisen tuen palveluja järjestetään yleisopetuksen ryhmissä. Lisäksi perusopetuksessa on yhteensä kahdeksan laaja-alaista erityisopettajaa.

Loimaalla on **erityisopetus sopimuksia** naapurikuntien kanssa. Sopimukset on päivitetty joulukuussa 2019. Yhteistyötä on tällä hetkellä mm. Kosken TI kunnan, Marttilan ja Pöytyän kuntien kanssa. Naapurikuntia, jotka lähettävät erityisoppilaitaan, laskutetaan vuosittain sopimuksen mukaisesti. Yhteistyö Kosken TI kunnan kanssa yläkoululaisten opetuksen järjestämisessä jatkuu vuonna 2011 tehtyjen sopimusten pohjalta (sopimus päivitettiin vuonna 2020).

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä sekä luoda pohjaa hyvälle kasvuille. Toimintaa järjestetään joka päivä Asemanseudun koululla, Kauhanojan koululla, Keskuskoululla, Kirkonkylän koululla, Metsämaan koululla, Niinijoen koululla sekä Hirvikosken yhtenäiskoululla. Aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnittelu- ja koordinoititehtävät on nimetty kahdelle aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajalle ja toimintaa ohjaamaan laaditaan lukuvuodeksi toimintasuunnitelma.

Tukipalveluiden henkilöstön muodostavat esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen opiskelijoiden opiskeluhoitohenkilöstö (kuraattorit ja psykologit). Opiskeluhoito siirtyy hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa.

Perusopetuksessa on vuosittain käynnissä useita erilaisia **hankkeita**, joilla pyritään kehittämään palveluja ja toimintoja. Hankehakemukset ja –raportit käsitellään sivistyslautakunnassa.

Toimintaympäristön muutos

Talustilanteen vaikutus palveluihin (mm. palvelujen laajuus).

Erilaisten poikkeuksellisten tilanteiden mahdollisesti aiheuttamat muutokset palvelujen järjestämiseen.

Korona-pandemiasta palautuminen-> lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen.

Hyvinvointialue ja kuntien vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. (palvelujen monipuolisuus, tarvelähtöisyys ja hyvä kohdentuminen-> sujuvat arjen palvelut ja hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevästi). Tunnistetaan palvelujen yhdyspinnat erityisesti hyvinvoinnin edistämiseen, kasvatukseen ja opetukseen, kulttuuriin ja liikuntaan sekä nuorisopalveluihin liittyen.

Oppilasmäärän muutokset ja oppilaiden tuen tarve vaikuttavat palvelujen järjestämiseen (henkilöstömäärä, tuntikehys, ryhmäkoot jne.).

Loimaan uuden strategian käyttöönottoaminen. (strategiset tavoitteet, kärkihankkeet, toiminnalliset tavoitteet). Vuonna 2023 perusopetuksen toiminnalliset tavoitteet painottuvat lähinnä hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviin strategisiin tavoitteisiin sekä lasten ja nuorten Loimaa -kärkihankkeeseen.

Perusopetuksessa painottuu myös Osaavan työvoiman Loimaa -kärkihanke. Yritysten ja työmahdollisuuksien tunnettavuuden parantamiseen pyritään mm. suunnitelmallisella yritysten ja koulujen yhteistyöllä (esim. työpaikkavierailut).

Osaavan työvoiman Loimaa -kärkihanketta tuetaan opetussuunnitelman mukaisesti yrittäjyyskasvatuksella (mm. teemapäivät, monialaiset oppimiskokonaisuudet, laaja-alaisten oppimiskokonaisuuksien painotukset).

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä (kasvun ja oppimisen polku).	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus muodostavat yhtenevän kasvun, kehityksen ja oppimisen polun. Toimintamalleja kehitetään ja yhtenäistetään (mm. nivelvaiheet, avustajapalveluiden ja muiden tukitoimien kriteerit, S2-opetus). Tunnistetaan lasten ja nuorten tuen tarpeet ja reagoidaan niihin nopeasti (oikea-aikaisuus, ennaltaehkäisevyys, hyvinvoinnin tukeminen).
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Liikkumisen, hyvien elintapojen (ravitseminen, liikunta, uni) ja hyvinvoinnin edistäminen.	Koulujen toiminnassa ja toimintaympäristöjen kehittämisessä panostetaan liikkumista ja hyvinvointia edistäviin toimintamalleihin. Hyvinvoinnin vuosikellon laatiminen ja toteuttaminen yläkouluissa (mm. turvataidot, arjen valinnat, itsetuntemus ja vahvuudet, kaveritaidot, tunnetaidot, selviytymiskeinot, arvot ja asenteet, unelmat ja luottamus elämään). MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin valtakunnan keskitasolla. Kouluterveyskyselyn tulokset ovat parantuneet edellisestä mittauksesta.
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Monipuolinen kerhotarjonta eri kouluilla. Toiminnalla voidaan osaltaan tukea opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumista, tarjota mielekästä tekemistä vapaa-aikaan ja herättää kiinnostusta harrastustoimintaan. Toimintaan haetaan valtionavustusta.	Toteutuneiden kerhojen määrä (40-45 kerhoa). Osallistujamäärä (400-450 opp.). Myönnetty valtionavustus (55 000 - 60 000 euroa).
2.2. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan	Palveluverkkoselvitysten ja hankeselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja kasvua/oppimista tukevat tilat. Suunnitelmallinen sisäilman seuranta kouluissa.	Investointihankkeet etenevät suunnitellussa aikataulussa. Kiinteistöt ovat asianmukaisessa kunnossa ja tilat ajan vaatimusten mukaiset (oppimisympäristöjen kehittäminen). Luokkahenki-palvelun käyttö toteutuu kaikissa kouluissa.

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat osa kouluarkea ja oppilaiden tulee päästä matalalla kynnyksellä palvelujen piiriin. Keskeistä annettaessa pedagogista tukea on oikea-aikaisuus, ennaltaehkäisevyys ja oppilaan hyvinvoinnin tukeminen.

Perusopetuksen oppilaille on oikeus opiskeluhooltoon. Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Opiskeluhooltotyötä tehdään yhteistyössä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulujen opiskeluhooltotyön toimintamallit ja periaatteet on kirjattu esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmaan. 1.1.2023 alkaen opiskeluhooltopalvelut siirtyvät hyvinvointialueelle.

Perusopetuksen 5., 8. ja 9. luokkalaiset osallistuvat säännöllisesti kouluterveyskyselyyn. Kyselyn tuloksia hyödynnetään mm. opiskeluhuollollisten yms. palvelujen suunnittelussa.

Asukkaiden osallistamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät perustelutiedot

- **Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet**
- **Mielipiteiden selvittäminen ennen merkittäviä päätöksiä ja mahdollisuudet osallistua talouden suunniteluun**

Opetussuunnitelmia uudistettaessa osallistetaan huoltajia ja oppilaita suunnitelman valmisteluvaiheessa.

Perusopetuksen oppilailla ja huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintoihin ja ajankohtaisiin asioihin mm. oppilaskunnan ja vanhempainyhdistysten kautta.

Perusopetuksessa toteutetaan säännöllisesti asiakastyytyväisyys- yms. kyselyjä, joiden tuloksia hyödynnetään palvelujen ja toimintojen kehittämisessä.

Eryisesti päätöksissä, joilla on merkittäviä vaikutuksia kuntalaisiin ja ne koskevat palvelujen toteuttamistapaa tai laajuutta (esim. palveluverkkoon liittyvät muutokset), tehdään laajempi ennakkovaikutusten arviointi.

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Perusopetuksen koulukuljetusten hankinnalla on merkittävää paikallista yritysvaikutusta, sillä useat paikalliset liikennöitsijät osallistuvat kuljetuspalvelujen tuottamiseen.

Loimaan kaupunki on mukana Turun kaupungin hallinnoimassa seutuhankintoja koskevassa yhteistyösopimuksessa (mm. oppikirja-, askartelu-, toimisto- ja koulutarvike- yms. hankinnat).

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Sivistysvaliokunta on hyväksynyt perusopetuksen kestävän kehityksen ohjelman (13.12.2017).

Kestävän kehityksen ohjelma on työväline, jonka avulla kestävän elämäntavan oppimisesta tehdään suunnitelmallinen osa koulun toimintaa. Koulujen kestävän kehityksen työhön velvoittavat myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen visiona on kestävään elämäntapaan sitoutuneet kansalaiset, joiden tietoja, taitoja ja motivaatiota kartutetaan kaikkeen kasvatukseen ja koulutukseen sisäänrakennetulla kestävän kehityksen kasvatuksella.

Kasvatus ja koulutus ovat avainasemassa ympäristötietoisuuden lisäämisessä ja kestävään elämäntapaan oppimisessa. Koulujen ja oppilaitosten tehtävänä on huolehtia, että kaikenikäisillä kansalaisilla on sellaisia tietoja, taitoja, valmiuksia ja näkemyksiä, että kestävän ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden rakentaminen ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen onnistuvat.

Loimaan Keskuskoulu on useamman kerran palkittu ns. Vihreällä lipulla, joka on kansainvälinen tunnustus yhteisöille, jotka toimivat kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Kuljetusten kilpailutuksessa otettiin huomioon 1.8.2021 voimaan tullut puhtaiden ajoneuvojen direktiivi. Vähäpäästöisistä autoista oli mahdollisuus saada ns. laatupisteitä tai mikäli sopimuskauden aikana hankkii puhtaamman auton, saa korotettua kilometrihintaa.

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Kouluverkon ja opetuspalvelujen kehittäminen kouluverkkoselvityksen ja kouluverkkopäätöksen mukaisesti.

Hankerahoituksen hakeminen toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin hankkeisiin.

Vuonna 2023 on käynnissä mm. perusopetuksen tasa-arvon edistämiseen liittyvä hanke, jossa oppilaille tarjotaan lisätukea opiskeluun (esim. ryhmäkokojen pienentäminen, avustajapalvelut).

Valtionavustusta on myönnetty myös kerhotoiminnan tukemiseen ja harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen. Näiden hankkeiden tavoitteena on saada aikaan monipuolista, lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajantoimintaa, mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Uusina hankkeina lukuvuonna 2022-2023 käynnistyivät digitaalisten taitojen ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyvät hankkeet. Näiden hankkeiden tavoitteena on edistää lasten ja nuorten ymmärrystä, taitoja ja osaamista medialukutaidossa, tv-taidoissa sekä ohjelmointitaidoissa. Tavoitteena on myös kehittää ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka lisäävät oppimisen digitalisaation laatua ja edistävät opetussuunnitelman perusteiden mukaista tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Henkilöstömäärä on pystytty palveluverkon muuttuessa sopeuttamaan eläköitymisten ja määräaikaisten virkasuhteiden kautta.

Oppilasmäärän väheneminen, tuntikehyksen ja opetusryhmien määrän muutokset vaikuttavat myös opettajien määrään ja työtunteihin. Joillakin opettajilla voi olla haastetta saada opetusvelvollisuus täyteen ja toisaalta pitää opettaa useammalla koululla. Näillä voi olla jatkossa oma vaikutuksensa henkilöstön pysyvyyteen ja uusien henkilöiden rekrytointiin. Oppilaiden tuen tarve vaikuttaa erityisesti koulunkäynninohjaajien määrään ja resurssitarve vaihtelee vuosittain merkittävästi.

Henkilöstön poissaoloilla on merkittävä vaikutus sijaistarpeeseen ja riittävän henkilöstön varmistaminen voi olla ajoittain ongelmallista.

Hanketoiminnan laajuudella on vaikutusta myös henkilöstömäärään.

Toistaiseksi avoinna olleisiin tehtäviin on ollut hakijoita kohtaisen hyvin. Vähiten päteviä hakijoita on erityisopettajien tehtäviin.

Opettajista muodollinen kelpoisuus on 97 %:lla ja koulunkäynninohjaajista 98 %:lla. Henkilöstöstä määräaikaaisessa virka- ja työsuhteessa on noin 26 %. Määräaikaaisuudet perustuvat lähinnä sijaisuuksiin ja tehtävien hoidon järjestelyihin.

Seuraavassa henkilöstötaulukossa päätoimisten tuntiopettajien määrässä näkyvät neljä valmistavan opetuksen opettajaa ja yksi hanketoimintaan liittyvä resurssiopettaja. Opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit siirtyvät 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueelle.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Sivistysjohtaja	1	1	1
Palvelusihteeri	5	5	5
Rehtori	4	4	4
Luokanopettaja	51	52	51
Lehtori	30	30	30
Pt. tuntiopettaja	20	18	23
St. tuntiopettaja	0	0	0
Erytysluokanopettaja	14	14	14
Erytisopettaja	8	8	8
Esikoulun opettaja	0	0	0
Koulunkäynninohjaaja	48	46	48
Apip-toiminnan ohjaaja	4	4	4
Koulukuraattori	3	3	0
Koulupsykologi	3	3	0
Perusopetus (yhteensä)	191	188	188

Muut olennaiset perustelutiedot

Toimitilat

Tarvittavat toimitilat ja niiden olennaiset muutokset

Loimaan kaupungin perusopetuksessa on kahdeksan koulua. Kouluverkon muutoksen jälkeen tilojen käyttö on tehostunut. Koulujen tämänhetkinen vapaa kapasiteetti mahdollistaa tarvittaessa oppilasmäärän lisääntymisen.

Asemanseudun, Kauhanojan ja Niinjoen koulujen tiloissa on myös varhaiskasvatusta.

Koulukiinteistöissä on ajoittain esiintynyt sisäilmaongelmia (mm. Hirvikosken yhtenäiskoulu ja Kirkonkylän koulu). Yhtenäiskoululla ja Kirkonkylän kouluilla tehtiin vuonna 2019 sisäilmakorjauksia. Puistokadun koululla ja Hirvikosken yhtenäiskoululla on kevästä 2021 alkaen toteutettu sisäilmaseuranta (ns. Luokkahenki). Sivistyslautakunta päätti syyskuussa 2021 ottaa ko. palvelun käyttöön laajemminkin. Sopimus mahdollistaa 50 - 55 luokkatilan seurannan kerrallaan ja tarkoitus on toteuttaa seuranta kaikilla kouluilla tietyn aikataulun mukaisesti.

Kouluverkko selvityksen mukaan koulukäytössä säilyviin kiinteistöihin on perusteltua tehdä suunnitelmat kunnossapitotoimista ja korjaustarpeista, jotta kiinteistöt olisivat asianmukaisessa kunnossa ja tilat ajan vaatimusten mukaiset. Vuosina 2023-2024 tulisi suunnitella Hirvikosken yhtenäiskoulun korjausten (2019) jatkaminen, Puistokadun koulun käsityötilan ja piha-alueen kunnostaminen, Asemanseudun koulun vanhan osan kunnostaminen sekä Keskuskoulun ns. kakkosvaiheen toteuttaminen (liikuntatila, ruokala, apip-tilat).

Palvelujen ostot

Merkittävimmät palvelujen ostot ja niiden muutokset

Opetuspalvelujen merkittävimmät palvelujen ostot ovat kuljetusten hankinta. (n.1 300 000 euroa/vuosi). Kuljetukset on kilpailutettu lukuvuosille 2021-2024 (+ kaksi optiovuotta). Kuljetusten hintatason nousu kilpailutuksessa, kouluverkko muutos ja polttoaineen merkittävä hinnannousu ovat kasvattaneet kuljetuskustannuksia.

Palvelujen ostoihin kirjataan myös lukiokoulutuksesta aiheutuvat kustannukset eli todellisten kustannusten ja valtionosuuden välinen erotus (noin 500 000 - 600 000 euroa/vuosi).

Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Muut merkittävimmät toiminnan edellyttämät resurssit ja niiden muutokset

Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

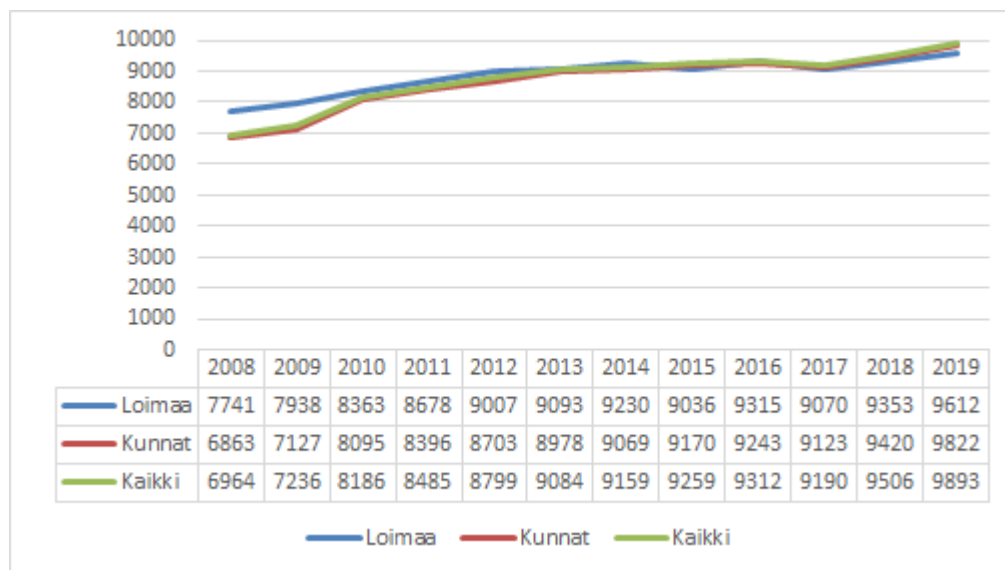
Muut olennaiset tunnusluvut ja vertailutiedot.

PERUSTIEDOT		TP 2021	TA 2022	TA 2023
Oppilaat kouluittain (TA 2023 keskiarvo syksy 2022 ja arvio syksy 2023)	Asemanseudun koulu	64,5	65	57
	Kauhanojan koulu	58,5	54	51
	Keskuskoulu	385,5	372	381
	Kirkonkylän koulu	7+106	113	108
	Kojonkulman koulu	1+17	- *	-
	Metsämaan koulu	7+50	49	47
	Niinijoen koulu	38,5	39	36
	Virttaan koulu	6,5	- *	-
	Alastaron yläaste	42,5	- *	-
	Puistokadun koulu	286	320	308
Hirvikosken yhtenäiskoulu	415	415	405	
Oppilaat perusopetuksessa	Oppilaat yht.	15+1470	1427	1393**
	Yleisopetus	1355	1322	1288
	Luokkamuotoinen erityisopetus	115	105	105
	Osa-aikaiseen erityisop. osallistuneet	347	390 - 400	350 - 360
	Tehostetun tuen oppilaat	212	210 - 215	210-215
Vieraskuntalaisia	Perusopetus	4,0 %	3,5 %	2,5 %
	Erityisopetus	13,5 %	14,5 %	12,5 %

* koulun toiminta päättyi 1.8.2021. Kojonkulman koululta oppilaat siirtyvän pääosin HYK:iin, Virttaalta Kirkonkylän kouluun ja Alastaron yläasteelta Puistokadun koululle.

** luvuissa eivät ole mukana mahdolliset valmistavan opetuksen oppilaat, joita lv. 2022-2023 on noin 50 (Keskuskoulu ja HYK).

Perusopetuksen käyttökustannukset 2008 - 2020 (OPH:n raportit):

Perusopetuksen käyttökustannusten kehitykseen vaikuttavat monet tekijät. Loimaalla haastetta tuovat mm. useat (pienehköt) yksiköt, laaja erityisopetus, laaja tuntikehys sekä kuljetusoppilaiden merkittävä osuus. Koulukohtaiset erot yleisopetuksen opetuskustannuksissa ovat Loimaalla huomattavat. Erot ovat monen tekijän summa, mutta ainakin oppilasmäärä sekä erityisesti kiinteistöhuolto- ja kuljetuskustannukset ovat tässä mielessä merkittäviä tekijöitä. (taulukon kustannukset sisältävät sairaala- ja vammaisopetuksen).

Vertailutietoja (v. 2020) muutamista (samankokoisista) kunnista (OPH:n raportit):

Kunta	Oppilaat	Opetustunnit/ opp	Opetus €/tunti	Kuljetusoppilaat	Kuljetus €/opp	Ruokailu €/opp/pv	Yhteensä €/opp
Forssa	1 433,5	89	70	220,5	1 279	2,60	10 005
Kauhajoki	1 319	74	69	459	1 464	4,25	9 444
Lieto	2 558	62	70	568,5	918	2,66	8 047
Loimaa	1 520	79	62	585,5	1 438	2,81	9 536
Naantali	1 975	72	68	353	2 034	3,57	9 063
Uusikaupunki	1 368	80	63	362,5	772	2,49	9 347
Kunnat yhteensä	534 943	71	70	108 382,5	1 535	2,62	9 807

Edellä olevan taulukon perusteella erityisesti opetuksen määrä (tuntikehys) ja kuljetuskustannukset ovat merkittävimmät tekijät, jotka nostavat oppilaskohtaisia kustannuksia Loimaalla. Viime vuosina Loimaan ero keskimääräisiin oppilaskohtaisiin kustannuksiin on pienentynyt, mikä perustuu lähinnä tuntikehysten vähentämiseen. Pinta-alalta laajassa kunnassa koulukuljetusten kustannukset ovat joka tapauksessa jatkossakin merkittävät. Tämän takia kustannuksissa on ongelmallista päästä valtakunnalliselle tasolle, mutta vuosina 2017 - 2020 Loimaan kaupungissa oppilaskohtaiset kustannukset ovat olleet alle valtakunnan keskiarvon. (edellä olevan taulukon luvut eivät sisällä sairaala- ja vammaisopetusta).

Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

Strategiset riskit

1. Lainsäädännön muutosten vaikutukset palvelujen järjestämiseen (mm. opetussuunnitelmien muutokset, oppivelvollisuuden laajentaminen yms.). Muutokset edellyttävät ennakointia ja varautumista (toimintaympäristön aktiivinen seuranta), edellytyksiä nopeaan päätöksentekoon ja valmiutta toimintamallien muuttamiseen.
2. Koronatilanteen tms. edellyttämät poikkeukselliset järjestelyt. Edellyttää valmiutta nopeaan päätöksentekoon, valmiutta muuttaa nopeasti toimintamalleja, vaihtoehtoisia malleja tuottaa palveluja, työskentelyä nopeasti muuttuvissa tilanteissa ja erilaisissa tehtävissä yms.

Taloudelliset riskit

1. Tulojen väheneminen (esim. valtionosuuksien väheneminen). Saattaa edellyttää palvelujen priorisointia ja sopeuttamista. Olennaista on, miten muutosten vaikutuksia kompensoidaan valtion taholta.
2. Hankerahoituksen väheneminen. Opetuspuolella on viime vuosina saatu merkittävästi taloudellista resurssia erilaisiin

hankkeisiin, joilla on voitu kehittää palveluja. Jatkossakin olennaista on aktiivinen hanketoiminnan seuranta ja panostaminen hankerahoituksen hakemiseen toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin hankkeisiin.

Toiminnalliset riskit

1. Toimitilojen kunto (esim. sisäilmaongelmat) ja riittävyys. Sisäilmaongelmista aiheutuvat henkilöstön poissaolot vaikuttavat merkittävästi toimintaan ja aiheuttavat sijaisjärjestelyjä. Korvaavissa tiloissa ja poikkeusoloissa toimiminen vaikuttavat myös palvelujen järjestämiseen. Tilakysymyksiin varautumisessa olennaista ovat mm. suunnitelma tilatarpeesta, tilojen rakentaminen ja kunnostaminen sekä riittävät resurssit niiden toteuttamiseen.
2. Palvelurakenteen muutokset (rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten toteuttaminen). Päätökset merkittävimmistä rakenteellisista muutoksista pitäisi tehdä riittävän ajoissa, jotta voidaan asianmukaisesti valmistautua niiden edellyttämiin muutoksiin.
3. Pätevän henkilöstön rekrytointi (esim. erityisopettajat). Henkilöstön rekrytointihaasteeseen voidaan varautua mm. luomalla positiivista työnantajakuvaa, huolehtimalla asiallisista työskentelyolosuhteista ja kilpailukykyisestä palkasta sekä mahdollistamalla henkilöstön kouluttautumista.

Muut perustelutiedot

Arviointikohde	Mittari	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Perusopetus	Oppilaita/opettaja perusopetuksessa	11,5	11,3	11,1
	Oppilaita/opettaja laaja-alainen erityisopetus	186	180	175
	30.9. jatkokoulutuksen ulkopuolelle jäävät/edellisenä keväänä 9.luokan päättötodistuksen saaneet	0 %	0 %	0 %
	Perusopetuksen käyttökustannukset (yleis- ja erityisopetus) € / opp	9 260	9 150	9 800
	Perusopetuksen laatu koetaan hyväksi palautearviointikyselyissä (vastausten keskiarvo, asteikko 1-4)	Kyselyä ei ole toteutettu.	3,3-3,5	3,3-3,5
	Oppilasmäärä/opetusryhmä			
	1-2 lk	16,7	17-18	17-18
	3-6 lk	18,1	18-19	18-19
	7-9 lk	16,4	16-17	16-17
Iltapäivätoiminta	Oppilaita apip-toiminnan piirissä: 1-2-luokat	133	145	145
	Oppilaita apip-toiminnan piirissä: 3-9-luokat	30	30	30
	Ohjaustuntien määrä/vko	405	410	410

Talousvaikutukset ja talouden tasapainotukseen liittyvät perustelut

Vuosi 2023

- Henkilöstömäärän suunnitelmallinen, tavoitteellinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti vaikuttava sopeuttaminen ja vähentäminen osana toimintojen, palvelujen ja palvelurakenteen uudistamista 2023 - 2024.
- Opiskeluhoitohenkilöstön siirtyminen hyvinvointialueelle 1.1.2023 (noin 300 000 €).
- Palkankorotusten vaikutus (3,05 %) 270 000 €.
- Palvelujen ostoissa on otettu huomioon kuljetuskustannusten todennäköinen kasvu (Hinnan korotus, yritysvierailut) (noin 100 000 €).
- Kotikuntakorvausten väheneminen (vieraskuntalaisten oppilaiden määrän väheneminen) noin 200 000 euroa.
- Hanketoiminta on otettu huomioon siinä laajuudessa kuin hankkeista on tällä hetkellä päätöksiä.

PERUSOPETUS JA KESKIASTEEN KOULUTUS	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023*	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	1 495 350	1 349 500	0	1 124 600	1 125 000	1 125 000
Toimintakulut	-13 037 902	-13 237 184	0	-13 110 000	-13 530 000	-13 919 000
TOIMINTAKATE (netto)	-11 542 553	-11 887 684	0	-11 985 400	-12 405 000	-12 794 000
Sisäiset						
Toimintatuotot	59 265	0				
Toimintakulut	-1 932 284	-1 492 100		-2 826 800	-2 826 800	-2 826 800
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	6 201	-95		2 500		
Vyörytyserät, menot	-1 901 921	-1 828 232		-1 123 440	-1 123 440	-1 123 440
Poistot ja arvonalentumiset						

Vapaa-aikapalvelut

Toimiala: Sivistys

Toimielin: Sivistyslautakunta

Palveluuala: Vapaa-aikapalvelut

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus

Lähtökohtana vapaa-aikapalveluiden toiminnassa on lisätä sellaisia toimintatapoja ja palveluita, jotka edistävät kuntalaisten kuulumista yhteisöihin. Palveluilla on varmistettava mahdollisuudet osallistua aktiivisesti vapaa-ajalla myös niille kuntalaisille, jotka eivät ole kansalaisjärjestöjen toiminnan piirissä. Vapaa-aikapalvelut ovat osaltaan kehittämässä kaikkien kuntalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaa elinympäristöään koskeviin asioihin.

Vapaa-aikapalvelut tuottavat ja edistävät palveluja, jotka ovat enimmäkseen ennaltaehkäiseviä. Vapaa-aikapalvelut toimivat edistäjinä ja sellaisten palveluiden tuottajina, joita kansalaisjärjestöt eivät voi tuottaa. Yhdistysten, järjestöjen ja seurojen toimintaa tuetaan myöntämällä avustuksia ja osoittamalla tiloja niiden toimintojen järjestämiseen.

Kirjastopalveluiden tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Tehtävien hoitamiseksi kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö.

Kirjastolaitos koostuu pääkirjastosta sekä Alastaron, Hirvikosken ja Mellilän kirjastoista. Kirjasto tekee yhteistyötä kirjastopalveluiden laadun varmistamiseksi muiden kirjastojen kanssa seutu-, maakunta- ja valtakunnallisella tasolla.

Kirjastopalvelut on tarkoitettu koko väestölle. Keskeinen tavoite on, että kaikki käyttäjät huolimatta mahdollisista toimintarajoitteista voivat hyödyntää kirjaston palveluja. Kirjastopalveluiden saavutettavuutta tuetaan selko- ja isotekstisten kirjojen teemahyllyllä, kirjaston kotipalvelulla ja yhteistyöllä Celia-kirjaston kanssa. Kirjasto välittää Celian palveluja asiakkaille, joiden on vaikea lukea tavallista kirjaa, ja opastaa palvelun käytössä.

Asiakkaiden opastaminen tiedonhallintataitoihin on yksi kirjaston ydintehtävistä. Opastusta järjestetään sekä henkilökohtaisena opastuksena että ryhmille. Lukemiskulttuuria edistetään vaihtuvien kirjanäyttelyin ja erilaisten luku- ja kirjallisuuspiirien avulla. Kouluille tarjotaan kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisia palveluja.

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on luoda mahdollisuuksia ja edellytyksiä taiteen harjoittamiselle sekä kotiseututyön ja perinteen harrastamiselle.

Kulttuuripalvelut tuottavat kulttuuri- ja perinnetoimintaan liittyviä palveluita sekä toteuttavat muita tehtäviä kuten järjestävät julkisia tilaisuuksia, ylläpitävät perinteen tallentamista ja vastaavat osittain ystävyyskuntatoiminnasta ja matkailuun liittyvistä tehtävistä. Avustuskohteita ovat mm. Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaan seudun teatteriyhdistys, kulttuuriyhdistykset ja kylät.

Keskeisiä tehtäviä ovat musiikkilaisuuksien ja muun esittävän taiteen tukeminen ja järjestäminen, teatteritoiminnan tukeminen, elokuvatoiminta, taidekokoelman ylläpitäminen ja kartuttaminen sekä näyttelytoiminta. Kulttuuripalvelut vastaavat Loimaan Taidetalon, Alpo Jaakolan patsaspuiston, kuivurigallerian ja Vesikosken myllyn toiminnasta sekä Heimolinnan juhlatilan vuokrauksesta.

Liikuntapalveluiden perustehtävänä on tuottaa ja kehittää eri hallintokuntien ja sidosryhmien kanssa laadukkaita ja monipuolisia liikkumis-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluita.

Kuntien liikuntatoiminnan perustehtävää linjaa liikuntalaissa asetettu ohjeistus. Liikuntalain tarkoituksena on mm. edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä asukkaiden liikunnalle kehittämällä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa, tukemalla kansalais- ja seuratoimintaa, rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja, järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät sekä kehittämällä paikallista ja kuntien välistä sekä alueellista yhteistyötä.

Painopisteinä ovat erityisliikunta, ikäihmiset, lapsiperheiden liikunta sekä liikuntaneuvonta. Voimaa vanhuuteen ohjelman eteenpäin vieminen. Ohjelman päämääränä on edistää vielä kotona tai palvelutaloissa itsenäisesti pärjäävien toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten (+75) liikkumiskykyä, osallisuutta ja itsenäistä selviytymistä terveysliikunnan avulla. Tavoitteena on motivointi elinikäiseen liikuntaan, terveellisempään elämään ja oman kiinnostuksen mukaisen liikuntapolun löytäminen matalan kynnyksen ryhmien, lajikokeilujen yms. kautta.

Uimahalli Vesihovi on "vauvasta vaariin" kuutena päivänä viikossa vesiliikuntapalveluja tuottava seutukunnallinen ohjatun liikunnan ja omaehtoisen virkistyksen keidas. Vesiliikuntaohjelmiston laajennuksen myötä ohjatut ja omaehtoiset ohjelmat laajenevat syvänveden jumppiin ja ajastettaviin virtuaalitunteihin. Vesihovin ja Hirvihovin kunto- ja voimailusalin markkinointiin tulee panostaa entistä enemmän.

Loimaa ja muut Saviseudun kunnat ovat mukana LiikU:n organisoimissa eri vuodenaikoihin keskittyvissä liikuntakampanjoissa (talviliikkuja, haastepyöräily syksyn kampanja), joissa osanotto kirjataan pääasiassa mobiilisovelluksin. Saviseudun kunnilla on keskinäinen asukaslukujen suhteeseen perustuva "kisa", jonka tavoitteena on innostaa kuntalaisia omaehtoiseen liikuntaan ympäri vuoden.

Neljän kunnan yhteisen Harjureitin kehitystyötä jatketaan ja markkinointia kehitetään. Suunnitteluvaiheessa olevien talvipyöräily- ja kävelyreittien toteutuksen eteenpäin vieminen monipuolistaa eri käyttäjäryhmien ympärivuotista ulkoilukäyttöä.

Nuorisopalveluiden tehtävänä tuottaa nuorisolain edellyttämiä palveluita nuorille (alle 29-vuotiaille). Nuorisopalvelut luovat edellytyksiä nuorisotoiminnalle, järjestää itse toimintaa, tukee nuorten kasvua, kehitystä ja kansalaisvalmiuksia tiiviissä yhteistyössä viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen sekä yksityisten henkilöiden, erityisesti nuorten ja heidän perheiden kanssa.

Nuorisopalveluiden tehtävänä on huolehtia, että nuorilla on mahdollisuus käyttää heille suunnattuja palveluja ja että heillä on mahdollisuuksia ja valmiuksia vaikuttaa elinolosuhteisiinsa. Tätä tarkoitusta varten kehitetään edelleen nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Nuorisopalvelut järjestävät nuorisotiloilla alakoululaisille (4-6lk), yläkouluikäisille sekä toisen asteen opiskelijoille tarkoitettua avointa toimintaa. Avoimen toiminnan lisäksi järjestetään tapahtumia, retkiä ja leirejä. Loimaan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisesti tuotetaan peruskoululaisille ennalta ehkäiseviä palveluja.

Nuorten osallisuuden ja nuorten asioiden edistäjänä Loimaalla toimii nuorisovaltuusto.

Loimaan kaupungissa toimii lasten ja nuorten monialainen työryhmä. Sen toiminta on yhdistetty paikalliseen LAPE -ryhmään (lapsiperheiden kehittämisohjelma). Työryhmä toimii nuorisolain edellyttämänä nuorten ohjaus- ja palveluverkostona.

Seutukunnallinen nuorisotoiminta (SENU) jatkaa toimintaansa neljän kunnan yhteistyönä ja Loimaa toimii näiden kuntien etsivän nuorisotyön koordinaattorina.

Työväenopisto tuottaa loimaalaisille heidän tarpeistaan lähtevää opetusta ja oppimistavoitteista harrastustoimintaa, joka tukee kuntalaisten aktiivisuutta, kehittää osaamista ja sivistystä sekä edistää henkistä ja ruumiillista hyvinvointia. Paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä mahdollisimman laajan seutukunnallisen, alueellisen ja paikallisen kurssitarjonnan saavuttamiseksi.

Työväenopiston toiminta käsittää perinteisen vapaan sivistystyön lisäksi mm. lapsille ja nuorille annettavaa taiteen perusopetusta yleisen oppimäärän mukaan. Sitä tarjotaan kuvataiteissa sekä teatteritaiteessa. Tilauuskoulutusta ja muuta maksupalvelukoulusta työväenopisto järjestää tarpeen mukaan. Toistaiseksi sen määrä ja tarve paikkakunnalla on ollut vähäinen.

Musiikkiopisto järjestää laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta. Taiteenaloja ovat musiikki ja tanssi. Osana opetusta ovat myös musiikkiin ja tanssiin liittyvät tilaisuudet ja tapahtumat, joita musiikkiopisto järjestää. Oppilaat oppivat

musiikin ja tanssin tietoja ja taitoja. Kaikki kuntalaiset voivat saada merkityksellistä sisältöä vapaa-ajaksi elämänlaatua parantamaan.

Sopimus Loimaan Seudun musiikkiopiston ylläpitämisestä päivitettiin vuoden 2022 alkupuolella. Yhteistyökuntina ovat Auran, Kosken Tl, Oripään, Punkalaitumen, Pöytyän ja Ypäjän kunnat.

Musiikkiopistossa on mahdollista opiskella monipuolisesti eri instrumenttien soittoa sekä laulua. Instrumenttiopetuksen lisäksi opintokokonaisuuteen kuuluvat musiikin hahmotusaineiden opiskelu sekä yhteismusisointi erilaisissa yhtyeissä tai kuoroissa. Musiikkileikkikoulu on alle kouluikäisille tarkoitettua musiikillista valmennusta sekä lapsen kasvua tukevaa toimintaa.

Tanssiliinjalla opettavina aineina ovat baletti, nykytanssi ja lastentanssi.

Musiikkiopistossa toimii avoin linja, jonka tarkoituksena on tarjota kaikille halukkaille, iästä ja aikaisemmista musiikkiopinnoista riippumatta, mahdollisuus musiikinopiskeluun.

Toimintaympäristön muutos

Taloustilanteen vaikutus palveluihin (mm. palvelujen laajuus).

Erilaisten poikkeuksellisten tilanteiden mahdollisesti aiheuttamat muutokset palvelujen järjestämiseen.

Korona-pandemiasta palautuminen-> asiakkaiden saaminen palvelujen piiriin, korona-ajan toimivien käytäntöjen hyödyntäminen (digitaaliset palvelut).

Hyvinvointialue ja kuntien vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. (palvelujen monipuolisuus, tarvelähtöisyys ja hyvä kohdentuminen-> sujuvat arjen palvelut ja hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevästi). Tunnistetaan palvelujen yhdyspinnat erityisesti hyvinvoinnin edistämiseen, kasvatukseen ja opetukseen, kulttuuriin ja liikuntaan sekä nuorisopalveluihin liittyen.

Loimaan uuden strategian käyttöönottoaminen (strategiset tavoitteet, kärkihankkeet, toiminnalliset tavoitteet). Vuonna 2023 vapaa-aikapalvelujen toiminnalliset tavoitteet painottuvat lähinnä hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviin strategisiin tavoitteisiin sekä lasten ja nuorten Loimaa -kärkihankkeeseen.

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Vahvistetaan taiteen perusopetuksen yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Tuemme yhtenäistä kasvun ja oppimisen polkua lapsille ja nuorille.	Taiteen perusopetus tavoittaa 30 % alle 18-vuotiaiden ikäluokista. Opetussuunnitelmat päivitetään säännöllisesti, toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja kehitetään palautteen pohjalta.
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Opistojen tarjonta ottaa huomioon kaikki ikä- ja väestöryhmät. Vahvistetaan erityisesti miesten osallistumismahdollisuuksia. Palveluja järjestetään hajautetusti, lähellä kuntalaisia.	Opistoissa toteutuu monipuolinen ja kuntalaisten tarpeiden mukaan hyvin kohdentuva kurssitarjonta. Opistoissa on vähintään 10 alle kouluikäisille tarjottavaa kurssia, vähintään 10 ikäihmisille suunnattua kurssia sekä vähintään 20 Loimaan keskustan ulkopuolella järjestettävää kurssia. Opistoissa poikien ja miesten osuus nousee 30 %:iin osallistujista. Musiikkiopistolla on vuosittain vähintään viisi vierailua sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen ja vähintään viisi musiikkiopiston ulkopuolella järjestettyä, suurelle yleisölle avointa tilaisuutta.
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	Kehitämme kotona asuvien ikäihmisten mahdollisuutta itsenäisen kuntouttavan	Asiakasmäärä 70.

	<p>liikunnan toteuttamiseen teknologiaa hyödyntäen.</p> <p>Teknologian hyödyntäminen monipuolisen liikuntamateriaalin tuottamisessa sekä tarjolla olevien kirjasto- ja kulttuuripalvelujen hyödyntämisessä.</p>	<p>Luodaan digitalisaatiota hyödyntäen palveluja, jotka aktivoivat kuntalaisia oman hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämiseen.</p>
2.1. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä	<p>Voimaa vanhuuteen mentorointiohjelman avulla edistetään toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten (pääosin 75+) liikuntakykyä, osallisuutta ja itsenäistä selviytymistä terveysliikunnan avulla.</p>	<p>Uusien vertaisohjaajien kouluttaminen ja vanhojen aktivoiminen vertaisvetureiksi. Tavoitteena on 15 vertaisohjaajaa.</p> <p>Tavoitteena 10 ulkoilustävän kouluttaminen ja ulkoilustävätoiminnan käynnistäminen.</p> <p>10 % kasvu liikuntapalvelujen 75+ ryhmien toiminnassa.</p>
2.2. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan	<p>Palveluverkkoselvitysten ja hankeselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmia, jonka tavoitteena ovat turvalliset ja terveelliset tilat.</p> <p>Suunnitelmallinen sisäilman seuranta.</p>	<p>Investointihankkeet etenevät suunnitellussa aikataulussa.</p> <p>Kiinteistöt ovat asianmukaisessa kunnossa ja tilat ajan vaatimusten mukaiset.</p>
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	<p>Nuorisopalvelut ottavat toiminnassaan huomioon kaikki nuoret ja jokainen on tervetullut toiminnan piiriin. Erityishuomiota kiinnitetään syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin ja niihin, joiden viiteryhmää kohtaan kohdistuu stigmaa. Nuorisotyössä panostetaan lasten ja nuorten kohtaamiseen.</p>	<p>Nuoret löytävät omia ryhmiään ja saavat uusia kavereita. Yksinäisyyden tunne vähenee ja aktiivisuus lisääntyy. Toimintaan tulee mukaan nuoria, jotka eivät aiemmin ole osallistuneet. Nuori kokee olevansa arvokas, vahvistetaan luottamuksellisten suhteiden syntymistä. Nuoret ovat mukana kehittämässä ja toteuttamassa toimintaa.</p>
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	<p>Nuorisopalvelujen ja koulujen yhteistyön kehittäminen mm. koulunuorisotyön kautta.</p>	<p>Koulujen ja nuorisopalvelujen saumaton yhteistyö, jolla vahvistetaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kiinnittymistä kouluyhteisöön (matalan kynnyksen toimintaa, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen, yksilöiden kasvun ja kehityksen tukeminen, kouluviihtyvyyden lisääminen jne.).</p>
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	<p>Kirjasto on kaikille avoin ja maksuton tila, jossa erilaiset ihmiset voivat kohdata toisiaan. Kirjasto tukee asiakkaitaan toimimaan aktiivisina kuntalaisina ja järjestää tapahtumia kaikille ikäryhmille. Kirjasto tarjoaa tiloja yhdistysten ja ryhmien kokoontumiseen sekä opiskeluun ja etätööhön.</p>	<p>Kirjasto tarjoaa tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan.</p> <p>Tapahtumien lukumäärä/vuosi (50 - 55) ja osallistujamäärä (500 - 550).</p>
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	<p>Ylläpidetään ja kehitetään vakiintuneita kulttuuriperinteitä ja luodaan uusia kohtaamisen paikkoja ja -muotoja. Tehostetaan yhteistyötä paikallisten yhdistysten kanssa.</p>	<p>Perinteisten tapahtumien järjestäminen ja kehittäminen sekä uusien tapahtumien/palvelujen toteuttaminen (monipuolisuus, tarvelähtöisyys, hyvä kohdentuminen). Tuetaan kulttuuritoimijoiden toimintaedellytyksiä mm. korottamalla kyläyhdistyksille jaettavia yleisavustuksia (asumisen teemavuosi) ja lisäämällä kohdeavustusten määrärahoja. Edistetään kulttuurikaveri-toimintaa</p>

		esim. yhteistyössä liikuntatoimen (Voimaa vanhuuteen -hanke) tai SPR:n (ystävätoiminta) kanssa.
--	--	---

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Vapaa-aikapalveluiden tehtävänä on edistää ja ylläpitää asukkaiden hyvinvointia tuottamalla riittävät olosuhteet virkistys- ja harrastustoiminnalle sekä järjestämällä monipuolista ja virikkeellistä toimintaa eri-ikäisille kuntalaisille yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Tutkimusten (ks. esim. Laitinen, M. 2013, Manninen, J. 2016 ja 2018) mukaan kirjasto-, liikunta- ja kansalaisopistopalvelut ovat yhteiskunnallisia investointeja, joihin kuntien kannalta liittyy selkeä sosiaalinen tuottavuus. Näihin palveluihin kohdennetut resurssit tuottavat kuntataloudelle euroissa mitattuna moninkertaiset hyödyt mm. ennalta ehkäisemällä kuntalaisten fyysistä ja psyykkistä sairastumista sekä vähentämällä syrjäytymistä. Aikuisiällä tapahtuvan opiskelun on todettu myös kasvattavan kuntalaisten osaamispääomaa ja aktiivista kuntalaisuutta edistävää sosiaalista pääomaa.

Asukkaiden osallistamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät perustelutiedot

- **Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet**
- **Mielipiteiden selvittäminen ennen merkittäviä päätöksiä ja mahdollisuudet osallistua talouden suunnitteluun**

Vapaa-aikapalveluissa toteutetaan säännöllisesti erilaisia asiakastyytyväisyyskyselyjä, joiden tuloksia hyödynnetään palvelujen ja toimintojen kehittämisessä.

Seurojen ja yhdistysten kanssa käytävä vuoropuhelu on säännöllistä.

Nuorisovaltuusto on loimaalaisten nuorten vaikuttajaelin, joka pyrkii edistämään loimaalaisille nuorille tärkeitä asioita, parantamaan loimaalaisten nuorten viihtyvyyttä, osallistumaan kunnallisten luottamuselinten toimintaan ja samalla oppimaan kunnallista päätöksentekoa ja demokratiaa.

Nuorisoparlamentin (joka 3. vuosi) tavoitteena on kuulla nuoria oman kotiseudun palveluiden ja elinympäristöjen kehittämiseksi. Nuorisoparlamentti toimii demokratiakasvatuksen välineenä, nuorten osallisuuden, aktiivisuuden ja vaikuttamisen tukena.

Nuorisotalojen talotoimikunnat vaikuttavat nuorisotalojen sisällön kehittämiseen sekä päättävät osaltaan nuorisotalaan suunnattujen toimintabudjettien käytöstä. Talotoimikunnat tukevat nuorten osallisuutta ja mahdollistavat nuorten kuulemisen heidän lähiyhteisössään.

Eryteisesti päätöksissä, joilla on merkittäviä vaikutuksia kuntalaisiin ja ne koskevat palvelujen toteuttamista tai laajuutta (esim. palveluverkkoon liittyvät muutokset), tehdään laajempi ennakkovaikutusten arviointi.

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Toimivat vapaa-aikapalvelut ovat vetovoimatekijä potentiaalisille muuttajille.

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Hankerahoituksen hakeminen toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin hankkeisiin.

Nuorisopalveluilla on vuonna 2023 mm. etsivän nuorisotyön hanke ja European Solidarity Corps -hanke, joka mahdollistaa kansainvälisen vapaaehtoistoiminnan Loimaalla. Musiikkiopistolle on myönnetty Erasmus+-akreditointi vuosille 2022-2027.

Kirjastopalveluselvytyksessä esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen ja palvelujen kehittäminen.

Kulttuuripalveluissa valmistellaan hakemusta museotoiminnan valtionavustuksen piiriin.

Opistojen kehittämistyössä tavoitteena on päivittää toimintatapoja, hyödyntää digitalisaatiota sekä laajentaa verkostoja paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toiminnan hyvinvointivaikutusten vahvistamiseksi.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Vapaa-aikapalveluiden päätoiminen henkilöstö on suhteellisen vähäinen. Mm. liikuntapalveluissa (uimahalli) henkilöstöresurssin vähäisyys tuo oman haasteen/riskin palvelujen järjestämiselle. Lisäksi eri sektoreilla monet tehtävät ovat yksittäisen henkilön varassa, mikä erityisesti poikkeustilanteissa aiheuttaa haavoittuvuutta tehtävien hoidossa.

Kulttuuripalveluissa suunnitelmassa oleva hakemus museotoiminnan valtionavustuksen piiriin merkitsee myös henkilöstöorganisaation muutosta (nimikkeiden muuttamista, resurssin lisäämistä). Kulttuurisihteerin nimeke olisi jatkossa museonjohtaja ja kulttuurituottajan museoassistentti. Sivistyslautakunta on keväällä 2022 muuttanut musiikinohjaajan nimikkeen kulttuurituottajaksi.

Hanketoiminnan laajuudella on vaikutusta myös henkilöstömäärään (erityisesti nuorisopalvelut). Uuden strategian mukaisesti (Lasten ja nuorten Loimaa) on nuorisopalveluihin lisätty yksi nuoriso-ohjaaja.

Musiikkiopistotoiminnan laajeneminen näkyy opiston opettajamäärän kasvussa.

Viime aikoina avoinna olleisiin tehtäviin on ollut suhteellisen vähän hakijoita ja joidenkin tehtävien täyttämässä on ollut ongelmia.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Kirjastotoimenjohtaja	1	1	1
Kirjastonhoitaja	2	2	2
Kirjastovirkailija	8	9	9
Kulttuurisihteerit	1	1	1
Kulttuuri-ohjaaja	1	1	1
Kulttuurituottaja (ent. musiikinohjaaja)	0,5	0,5	1
Liikuntasihteerit	1	1	1
Liikunnanohjaaja	5	5	5
Kassa-/kahviotyöntekijä	2	2	2
Laitoshuoltaja	2	2	2
Laitosmies	1	1	1
Tilapäistyöntekijät	0,2	0,5	0,5
Nuorisosihteerit	1	1	1
Nuoriso-ohjaaja	5	4	6
Nuorisotilan ohjaaja	0	0,3	0
Rehtori	1	1	1
Opettaja/työväenopisto	2	2	2
St. tuntiopettaja/työväenopisto	10	11	11
Opettaja/musiikkiopisto	5	5	6
St. tuntiopettaja/musiikkiopisto	5	5	5
Palvelusihteerit	1,5	1,5	1,5
Vapaa-aikapalvelut (yhteensä)	55,2	56,8	60,0

Muut olennaiset perustelutiedot

Toimitilat

Tarvittavat toimitilat ja niiden olennaiset muutokset

Työväenopisto toimii seuraavissa pääasiallisesti kaupungin omistamissa tiloissa eri puolilla kaupunkia. Tärkeimmät opetuspisteet ovat kaupungintalo, Taidetalo, Mellilän entinen kirjasto, Lasipalatsi, Virttaan kylätalo, kaupungin liikuntahallit sekä viisi koulua eri puolilla kaupunkia. Ulkopuolisilta on vuokrattuna yksittäisiä tiloja, joista merkittävimmät ovat Tanssisali ja Vesikoski-talossa olevat tilat. Musiikkiopisto toimii kaupungintalolla ja musiikkiopiston kiinteistössä sekä ulkopuoliselta vuokratuissa Tanssisalissa. Musiikkiopiston toimintaa on myös Kirkonkylän koululla sekä Punkalaitumella.

Kirjastopalveluita tuotetaan pääkirjastossa sekä Alastaron, Hirvikosken ja Mellilän kirjastoissa. Kaikki tilat ovat kaupungin omistamia ja rakennettu tai remontoitu kirjastoksi 1990-luvulla.

Kulttuuripalveluilla ovat museotilat ja toimisto Loimaan Taidetalossa. Alpo Jaakolan patsaspuisto ja kuivurigalleria ovat kesäkohteina avoinna kesäkuukausina (kesä-elokuu). Vesikosken mylly on avoinna yleisölle pääasiassa erilaisten tapahtumapäivien yhteydessä. Heimolinna palvelee ulkopuolisten vuokralaisten lisäksi mm. liikuntapaleluita ja opiston ryhmiä veloitusetta.

Nuorisopalvelun toimitiloihin kuuluvat neljä nuorisotilaa sekä Kalikan virkistysalue. Keskustan nuorisotila, Citynuokkari, alakerta toimii nuorisotilana ja yläkerrassa on nuorisotyöntekijöiden toimistotilat, sekä tieto- ja neuvontapalvelut. Hirvikosken nuorisotila on esteellinen ja piha-alue vaikeasti valvottavissa. Mellilän nuorisotalo tarjoaa hyvät olosuhteet nuorisotyön toteuttamiseen. Alastaron nuorisotilaan on esteellinen pääsy, eikä tila ole toimiva nuorisotyöllisestä näkökulmasta. Työturvallisuudeltaan Alastaron nuorisotila on heikko. Tilassa on vain yksi uloskäynti ja kuuluvuudet kellarissa rajalliset. Kehittämistarpeet on todettu työpaikkaselvityksen ja palotarkastuksen yhteydessä ja ne tulee korjata työntekijöiden turvallisuuden ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Nuorisotyöntekijät työskentelevät pääsääntöisesti tiloilla yksin, mikä lisää työturvallisuusriskiä. Kalikan virkistysalue ei vastaa leiritoiminnan tarpeita. Kalikan aluetta tulee kehittää palvelemaan kaikkia kuntalaisia ja erityisesti leiritoimintaa varten. Leiritoiminnan ylläpitämiseksi nuorisopalvelut tarvitsevat toimivia sisä- ja majoitustiloja.

Loimaalla on laaja monipuolinen eri harrastemuodot kattava liikuntapaikkaverkosto. Avoin vuoropuhelu liikuntapalvelujen, teknisen viraston ja liikuntapaikkoja aktiivisesti käyttävien seurojen ja muiden tahojen kanssa on ensiarvoisen tärkeää liikuntapaikkaverkoston kunnossapidon ja kehittämisen turvaamiseksi. Liikuntatilojen riittävyys ja eri käyttäjäryhmien tarpeiden kohtaaminen ovat haasteellisia. Liigaseurat ja laaja palloilulajien kokonaisuus vaatisivat lisää isojen liikuntatilojen käyttövuoroja edustusjoukkueiden ja nuorten laadukkaiden ja suunnitelmallisten harjoitusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Liikuntapaikkaselvityksen mukaiset toimenpiteet liikuntapaikkojen hoidossa sekä tulevien investointien valmistelussa ja toteuttamisessa.

Vuosina 2023 - 2024 tulisi suunnitella myös Mellilänjärven ja Kalikan alueen kehittäminen.

Palvelujen ostot

Merkittävimmät palvelujen ostot ja niiden muutokset

Vapaa-aikapalvelujen merkittävimmät palvelujen ostot ovat matkustus- ja kuljetuspalveluiden hankinta (noin 75 000 euroa/vuosi) sekä erilaisten asiantuntija sekä ilmoitus- ja painatuspalveluiden hankinta (noin 55 000 euroa/vuosi).

Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Muut merkittävimmät toiminnan edellyttämät resurssit ja niiden muutokset

Valtionosuudet ovat opistojen taloudessa merkittävät. Toiminnan volyymin turvataan jatkossa valtionosuuden säilyminen. Kasvaneen oppilas- ja tuntimäärän takia musiikkiopiston valtionosuutta ei enää leikattu vuodelle 2022. Kurssi- ja lukukausimaksut ovat samoin opistojen taloudessa merkitykselliset. Maksupolitiikassa huomioidaan toiminnan sosiaalinen ulottuvuus. Maksurakennetta selkiytetään ja tehdään asiakkaille nykyistä läpinäkyvämmäksi.

Museoiden valtionosuuden piiriin voi hakea neljän vuoden välein. Seuraava haku on vuonna 2023. Minimivaatimus museoiden henkilökunnan suhteen on kaksi kokopäiväistä museotyöntekijää, joista toinen voi olla museonjohtaja. Vaatimus tulee suoraan museolaista (§5 314/2019). Henkilöstörakennetta on tarkasteltu vuonna 2022. Osa-aikainen musiikinohjaajan toimi on muutettu kokoaikaiseksi kulttuurituottajan toimeksi ja kulttuuriohjaajalta on siirretty pois torivalvonnan tehtävät. Kulttuurisihteerin ja kulttuuriohjaajan tehtävänimikkeet muutetaan vastaamaan tehtävänkuvia (sis. kokoelma- ja yleisötyö, näyttely- ja sijoitustoiminta).

Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

Muut olennaiset toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

Strategiset riskit

1. Koronatilanteen tms. edellyttämät poikkeukselliset järjestelyt. Edellyttää valmiutta nopeaan päätöksentekoon, valmiutta muuttaa nopeasti toimintamalleja, vaihtoehtoisia malleja tuottaa palveluja, työskentelyä nopeasti muuttuvissa tilanteissa ja erilaisissa tehtävissä yms.

Taloudelliset riskit

1. Tulojen väheneminen (esim. valtionosuuksien väheneminen, muiden toimintatuottojen väheneminen). Saattaa edellyttää palvelujen priorisointia ja sopeuttamista. Opistojen kohdalla tärkeää on kurssi- ja opetustoiminnan säilyttäminen vähintään nykyisessä laajuudessa. Olennaista on, miten muutosten vaikutuksia kompensoidaan valtion taholta.

2. Hankerahoituksen väheneminen. Erityisesti nuorisopalveluissa ja opistoissa on viime vuosina saatu merkittävästi taloudellista resurssia erilaisiin hankkeisiin, joilla on voitu kehittää palveluja. Jatkossakin olennaista on aktiivinen hanketoiminnan seuranta ja panostaminen hankerahoituksen hakemiseen toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin hankkeisiin.

Toiminnalliset riskit

1. Toimitilojen kunto (esim. sisäilmaongelmat) ja riittävyys. Sisäilmaongelmista aiheutuvat henkilöstön poissaolot vaikuttavat merkittävästi toimintaan ja aiheuttavat sijaisjärjestelyjä. Korvaavissa tiloissa ja poikkeusoloissa toimiminen vaikuttavat myös palvelujen järjestämiseen. Mm. liikuntatilojen riittävyys ja eri käyttäjäryhmien tarpeiden kohtaaminen ovat haasteellisia. Tilakysymyksiin varautumisessa olennaista ovat mm. suunnitelma tilatarpeesta, tilojen rakentaminen ja kunnostaminen sekä riittävät resurssit niiden toteuttamiseen.

2. Palvelurakenteen muutokset (rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten toteuttaminen). Päätökset merkittävimmistä rakenteellisista muutoksista pitäisi tehdä riittävän ajoissa, jotta voidaan asianmukaisesti valmistautua niiden edellyttämiin muutoksiin.

3. Henkilöstön määrä ja osaaminen. Mm. liikuntapalveluissa (uimahalli) henkilöstöresurssin vähäisyys tuo oman haasteen/riskin palvelujen järjestämiselle. Riskialttein henkilöstövaje on laitospiehen tehtävissä. Tarvittava osaaminen on yhdellä henkilöllä, jolloin kenelläkään muulla ei ole uimahallin järjestelmien sellaista tuntemusta, että hallin vesiturvallisuus olisi laitospiehen poissaolon aikana hallinnassa. Myös kassa- ja laitoshuollon henkilöstö on riittämätön ja osa työstä on tehtävä ostopalveluna. Lisäksi eri sektoreilla monet tehtävät ovat yksittäisen henkilön varassa, mikä aiheuttaa erityisesti poikkeustilanteissa haavoittuvuutta tehtävien hoidossa. Perehdyttämiskäytäntöjen sekä sijaisuus- /varahenkilöjärjestelmän kehittäminen ja osaamisen jakaminen ovat keinoja varautua tähän riskiin.

Muut perustelutiedot

Arviointikohde	Mittari	TP 2021	TA 2022	TA 2023
VAIKUTTAVUUS: Kirjastopalvelut	lainat/asukas	13,2	14,0	14,0
	käynnit	94 459	135 000	140 000
Kulttuuripalvelut	taidetalo/käyntikerrat	1 162	2 000	2 000
	patsaspuisto/käyntikerrat	3 705	4 000	3 500
Liikuntapalvelut	uimahalli / käyntikerrat	37 698	63 000	52 000
	erityisliikunnan ryhmiä	29	26	26
	-osallistujat -käyntikerrat	558 6 841	300 7 100	300 7 000
Nuorisopalvelut	avoin toiminta (talotoiminta, muu toiminta) osallistujat	11 400	8 600	12 000
	leiritoiminta, leiripäivät	0	150	200
	seutukunnallinen toiminta, osallistujat	184	600	650
	etsivän nuorisotyön asiakkaat, Loimaa (koko hanke)	78 (92)	90 (110)	100 (130)
Työväenopisto	toteutuneiden opetustuntien määrä (% suunnitelluista)	5 012 (66,7 %)	7 100 (> 80 %)	5 600 (> 80 %)
	opiskelijoiden määrä (brutto-opisk.)	2 358	4 200	3 000

	opiskelijoiden määrä (netto-opisk.)	1 540	2 100	1 800
	alle 16 v. opiskelijat	297	210	215
	toimipisteitä toiminta-alueella	37	35	37
Musiikkiopisto	opiskelijoiden määrä	275	265	300
	opetustunteja/ viikko ka	220	235	245
TALOUDELLISUUS: Kirjastopalvelut	käyttökustannukset /asukas	53,65	49,50	53,70
	käyttökustannukset /laina	4,10	3,50	3,80
Kulttuuripalvelut	käyttökustannukset /asukas	29,90	31,50	30,80
Liikuntapalvelut	käyttökustannukset /asukas	93,70	109,00	119,00
Nuorisopalvelut	käyttökustannukset /asukas	17,40	19,50	23,80
Työväenopisto	käyttökustannukset /asukas	29,80	27,00	34,90
	nettomenot / opetustunti €	93,20	59,00	96,50
Musiikkiopisto	nettomenot / opiskelija €	1 765	1 750	1 870

Talousvaikutukset ja talouden tasapainotukseen liittyvät perustelut

Vuosi 2023

- Henkilöstömäärän suunnitelmallinen, tavoitteellinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti vaikuttava sopeuttaminen ja vähentäminen osana toimintojen, palvelujen ja palvelurakenteiden uudistamista 2023 - 2024.
- Palkankorotusten vaikutus (3,05 %) noin 60 000 €.
- Henkilöstömuutokset (kulttuuripalvelut 0,5 htv, nuorisopalvelut 2 htv, joista toisen täyttö riippuu hankerahoituksesta, musiikkiopiston toiminnan laajeneminen, 1 htv) noin 150 000 €.
- Toiminta-avustusten lisäys
  - yleisavustusten korottaminen, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen 35 000€
  - hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tukevat avustukset ja erityistä tukea tarvitsevien lasten/nuorten harrastustoimintaa tukevat avustukset 45 000€
- Hanketoiminta on otettu huomioon siinä laajuudessa kuin hankkeista on tällä hetkellä päätöksiä.
- Toimintatuotoissa on otettu huomioon toimintojen vähittäinen elpyminen korona-ajan jälkeen.

VAPAA-AIKAPALVELUT	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	591 396	669 100	0	542 200	600 000	650 000
Toimintakulut	-2 935 455	-3 109 432	0	-3 389 250	-3 415 000	-3 497 000
TOIMINTAKATE (netto)	-2 344 059	-2 440 332	0	-2 847 050	-2 815 000	-2 847 000
Sisäiset						
Toimintatuotot	146 662					
Toimintakulut	-1 316 225	-1 325 736		-2 128 800	-2 128 800	-2 128 800
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	22 514	57 674		24 100	24 100	24 100
Vyörytyserät, menot	-415 354	-807 919		-265 333	-265 333	-265 333
Poistot ja arvonalentumiset	-4 628	-4 600		-4 600	-4 600	-4 600

SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	2 777 348	2 605 500	0	2 394 800	2 293 000	2 343 000
Toimintakulut	-23 746 317	-24 371 089	0	-25 104 520	-25 798 000	-26 496 000
TOIMINTAKATE (netto)	-20 968 968	-21 765 589	0	-22 709 720	-23 505 000	-24 153 000
Sisäiset						
Toimintatuotot	205 928	0	0	30 000	0	0
Toimintakulut	-3 522 197	-3 047 236	0	-5 925 900	-5 925 900	-5 925 900
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	720 089	639 024	0	730 600	728 100	728 100
Vyörytyserät, menot	-3 624 814	-3 952 887	0	-2 233 109	-2 233 109	-2 233 109
Poistot ja arvonalentumiset	-4 628	-4 600	0	-4 600	-4 600	-4 600

5.7 Elinympäristölautakunta

Tekniikka ja ympäristöpalvelut

Toimiala: Tekniikka ja ympäristö
Toimielin: Elinympäristölautakunta
Palveluala: Tekniset ja ympäristöpalvelut
Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja

Toiminnan kuvaus

Palveluala sisältää palvelualueet: hallinto, rakennus- ja ympäristövalvonta, kunnallistekniset palvelut, tilapalvelut, mittaus- ja paikkatietopalvelut sekä ruoka- ja siivouspalvelut.

Palvelualan hallinto käsittää teknisen johtajan, turvallisuuspäällikön ja palvelualan palvelusihteerien tehtävät sekä elinympäristölautakunnan ja lupajaoston tehtävät.

Tilapalvelujen palvelualue vastaa kiinteistöjen ylläpidosta, korjauksista ja kehittämisestä. Tavoitteena on järjestää kaupungin eri toimialojen käyttöön tarkoituksenmukaiset, terveelliset ja kustannustehokkaat toimitilat.

Kunnallistekniikan palvelualue sisältää katujen, liikuntapaikkojen ja muiden yleisten alueiden kunnossapidon ja alueiden hoidon suunnittelun.

Ruoka- ja siivouspalvelujen palvelualue tuottaa kaupungin omat siivous- ja ruokapalvelut ammattitaitoisesti ja kustannustehokkaasti. Henkilöstön oikea mitoitus ja työntekijöiden työhyvinvoinnista huolehtiminen ja toiminnan kehittäminen takaavat hyvän ja laadukkaan palvelun. Ruoka- ja siivouspalveluiden asiakkaina on 10 kaupungin omaa varhaiskasvatyüksikköä ja 1 yksityinen päiväkotia. Lisäksi 2 yläkoulua ja 6 alakoulua. Siivouspalvelut tuottavat myös kaupungin toimistotilojen ja vapaa-aikapalveluiden tilojen siivouspalvelut.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualueen tehtävänä on rakennusvalvonnan osalta hyvän rakentamistavan edistäminen ja asuin ympäristön parantaminen. Lisäksi sen tehtävänä on valvoa rakennustoimintaa yleisen edun kannalta sekä huolehtia osaltaan, että maankäyttö- ja rakennuslain määräyksiä ja säädöksiä noudatetaan.

Rakennusvalvontaviranomainen huolehtii kunnassa myös rakentamisen yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Rakennusvalvonnan palveluita ovat muun muassa rakennuslupapäätökset ja niitä edeltävät suunnitteluvaiheen neuvottelut, rakennustyömaiden katselmukset, kiinteistöjen ja rakennusten kunnan yleinen valvonta, rakennuslupa-asiakirjojen pitkäaikainen arkistointi ja asiakasohjaus.

Osana palvelualueetta ympäristövalvonnan tehtävänä on huolehtia mm. kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä. Ympäristövalvonnan tehtäviä ovat mm. ympäristö- ja maa-aineslupien käsittely ja valvonta, maasto- ja vesiliikenteen lupien käsittely, ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten käsittely sekä ulkoilulain ja kemikaalilain mukainen valvonta. Lisäksi tehtävänä on huolehtia osaltaan ympäristön tilan seurannasta ja osallistua ympäristönsuojeluun liittyvien asioiden käsittelyyn.

Mittaus- ja paikkatietopalvelut vastaa numeerisen kartaston jatkuvasta ajantasaisuudesta sekä tonttijakojen laidinnasta ja kaupungin ylläpitämän rekisteripitoalueen kiinteistötoimitusten suorittamisesta sekä kaupungin metsä- ja pelto- omaisuuden hallinnasta ja vuokraamisesta. Mittaus- ja paikkatietopalvelun tehtävänä on ohjata ja valvoa kaupunkimittaustehtävien suorittamista, huolehtia kaavoituksen pohjakarttojen ja erilaisten teemakarttojen laatimisesta, asemakaavojen sekä tonttien ja rakennuspaikkojen maastoon merkitsemisestä sekä korkeusaseman antamisesta.

Toimintaympäristön muutos

Rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualueen toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Rakennusalan digitalisaatio, tietojärjestelmämuutokset ja tietomallien kehitys sekä rakentamista koskevien säädösten, määräysten ja ohjeistusten nopeampoinen uudistaminen tuovat toimintaympäristöön muutosta kiihtyvällä tahdilla. Toimintaympäristöön liittyvät oleellisesti asiakkaat ja yhteydenpito heidän kanssaan erilaisten ja alati muuttuvien viestintäkanavien kautta. Muutoksessa mukana pysyminen edellyttää uusien asioiden ja toimintatapojen nopeaa omaksumista. Samanaikaisesti on hoidettava lakisääteiset perustehtävät.

Ruoka- ja siivouspalveluiden toimintaympäristö ”kaventuu” Hyvinvointialue muutoksen myötä. n. 50 % henkilöstöstä, ateriasuoritteista n. 20 % ja siivottavista neliöistä n. 30 % siirtyy hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Mahdolliset elintarvikehintojen nousut ja saatavuus aiheuttavat muutoksia palvelujen järjestämiseen.

Strategialinjauksiin perustuvat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite / -toimenpide	Tavoitetaso / Arviointiväline / Mittari
1.1. KH lisäys 28.11.2022 elinympäristökunnan tavoitteeksi	Hulevesimaksun määräytymisperusteiden tarkastelu	Tuodaan päätöksentekoon vuoden 2023 aikana
1.1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä	Oppisopimuskoulutuksen lisääminen.	2 - 3 koulutettavaa vuodessa.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Esteettömyyden parantaminen.	Tehdään selvitys kevyenliikenteen väylien esteettömyyden tilasta, painopistealueena verkostollisesti merkittävimmät alueet.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Huolehdimme ajantasaisen asemakaavoituksen pohjakartaston ylläpidosta. Kaupungin paikkatietojärjestelmään liittyvien kartastojen ja rekisterien sekä erilaisten teemakarttojen tuottaminen ja ylläpito.	Asemakaavoituksen pohjakartan ennakoiva ajan tasalla pito. Kartastojen ja rekisterien ajantasaisuus.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Monipuolinen tonttitarjonta eripuolilla kaupunkia	Rakennuskelpoisten tonttien muodostaminen ja rekisteröinti kiinteistörekisteriin oikea-aikaisesti asemakaavan vahvistuessa.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Asuin ympäristön siisteyteen panostaminen.	Asema-aukion seudun siisteyteen panostaminen alueen koneellisen puhdistamisen tehostamisella. Keskustan ranta-alueen yleisilmeen siistiminen mm. Rinki kierrätyspisteen uuden sijoittamisen tarkastelu. Vierasvenelaiturialueen heinän niittojen tehostaminen.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Jatkuvan valvonnan toimenpiteillä edistetään siisteyden tavoitteita rakennetun ympäristön hoidossa.	Säännöllinen valvontatoiminta (ympäristökatselmukset 1/vuosi)
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Kylien, asukkaiden, yritysten, yhdistysten ja muiden toimijoiden hyödyntäminen houkuttelevana asuin ympäristön toteuttamisessa kaupunkiorganisaation rinnalla	Tavoitteena puistokummi-toiminnan tehostaminen ja lisätä puistokummien määrää. Leikkikenttien vanhojen leikkivälineiden kunnossapito ja uusiminen yhdessä kyläyhdistysten kanssa.

		Tavoitteena parantaa vuosittain 5 leikkipuistoa esim. uudelleen maalaamalla yhdessä kyläyhdistysten kanssa.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Loimaan sisäisten ja ulkoisten liikenneyhteyksien selvitys	Laaditaan liikenteen ideasuunnitelma, jossa huomioidaan sisäisen ja ulkoisen liikenteen kehitysnäkymiä.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Keskustan ja ranta-alueen kehittämissuunnitelman päivitys	Laaditaan keskustaa ja ranta-alueita koskeva kehittämissuunnitelman päivitys.
1.2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja	Asiantuntemuksen tarjoaminen ja tuki muille toimialoille. Lupahakemusten sujuva, laadukas ja tasapuolinen käsittely.	Rakentamisen lupahakemusten käsittelyaika on 4...8 viikkoa (viranhaltija/toimielin).
1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Käsipaperin käyttöä vähennetään.	Siirrytään käsipyyheautomaatteihin liikuntahallilla ja Keskuskoululla sekä Hirvihovissa. Seurataan käsipaperin kulutuksen muutosta.
1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Kotimaisten elintarvikkeiden osuus pidetään nykyisellä tasolla.	Kotimaisuusaste yli 85 %.
1.3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää	Aktiivisella ja kestäväällä metsien hoidolla lisätään kaupungin metsien kasvua niin, että metsät säilyvät hiilinieluinä ja raaka-ainetta riittää samalla teollisuuden tarpeisiin ja korvaamaan fossiilisia raaka-aineita.	Metsien hoitohakkuut suoritetaan vuonna 2022 valmistuvan metsänhoitosuunnitelman mukaisesti.
2.2. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan	Koulujen ja päiväkotien kulkureittien turvallisuuden parantaminen näkemäesteitä poistamalla.	Koulujen ja päiväkotien lähialueiden kulkureitit tarkistetaan ja tehdään tarvittavat toimenpiteet.
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	Ylijäämäruoka hyödynnetään	Yhteistyötä ylijäämäruoan jakamisessa jatketaan kolmannen sektorin kanssa.
2.3. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	Kuntalaisille tarjotaan asianmukainen palvelukokemus ja lupakäsittely tehdään sujuvaksi.	Lupahakemukset käsitellään tavoiteajassa ja laadukkaasti.
3.1. Olemme hyvä työnantaja	Huomioidaan henkilöstö sote - uudistuksen jälkeisessä muutostilanteessa.	Käydään kehitys- palautekeskustelut kaikilla palvelualueilla. Pidetään koko henkilöstölle yhteisiä infotilaisuuksia.

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Puistojen ja ulkoilualueiden hoitoon panostamalla ja lisäämällä mm. puistokummitoimintaa tavoitteena on asukkaiden ja kaupungissa vierailevien viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisääminen.

Asukkaiden osallistamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät perustelutiedot

- Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet
- Mielenpitojen selvittäminen ennen merkittäviä päätöksiä ja mahdollisuudet osallistua talouden suunnitteluun

Yritys- ja elinkeinovaikutukset ja niihin liittyvät perustelutiedot

Kestävään kasvuun, ympäristöön ja ilmastovaikutuksiin liittyvät perustelutiedot

Ruokapalveluissa tarjotaan kasvisruokaa yläkouluikäisille jokaisena koulupäivänä perusruoan rinnalla. Muissa yksiköissä kasvisruokaa tarjotaan kerran viikossa. Elintarvikehankintoja tehdään paikallisilta yrittäjiltä perunan, salaatin kastikkeiden, leipomotuotteiden ja gluteenittomien leipomotuotteiden sekä muutaman marginaali elintarvikeoston osalta. Ruokapalveluiden käyttämien elintarvikkeiden kotimaisuusaste on korkea.

Jäämäruoka ja tähderuokamääriin kiinnitetään huomiota reseptiikan ja jatkuvan asiakasmäärän seurannalla mm. päivittäiset ruokailijamäärät varhaiskasvatuksen asiakkaiden osalta päiväkohtaisesti. Jäämäruokaa jaetaan paikallisille yhdistyksille useana päivänä viikossa useasta toimipisteestä.

Kaluston ja irtaimiston kierrätystä tehdään toimipisteiden välillä. Myös huutokauppa-alusta -Kiertonetin kautta myydään kiertotaloutta edistäen kaupungin käytöstä poistettua kalustoa ja irtaimistoa. Ruokapalveluiden käytöstä poistettuja astioita kierrätetään myös kehitysvammayksiköille sekä kuvataiteen opetukseen mm. lautasia.

Palvelujen, palvelurakenteiden ja toimintojen uudistamisen vaikutukset ja perustelutiedot

Varhaiskasvatuksen palveluverkko ja mahdollisen kirjastopalveluverkko selvityksen mukanaan tuomat muutokset ruoka- ja siivouspalveluihin.

Henkilöstövaikutukset ja henkilöstöön liittyvät perustelutiedot

Siivouspalveluissa erityisesti henkilöstön vähyys tuo omat haasteensa palvelun järjestämiselle. Siivoustyötä tehdään pitkälti ns. omilla työalueilla yksin, jolloin mm. äkillisissä poissaolotilanteissa tehtävien hoito hankaloituu.

Oppisopimuskoulutuksella koulutetaan uutta henkilöstöä. Avoinna olleisiin toimiin ollaan saatu vähän hakijoita.

Henkilöstömäärää seurataan toimintojen muuttuessa ja tarvittaviin muutoksiin reagoidaan ajantasaisesti.

Henkilöstörakenne ja -määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Tekniikka- ja ympäristötoimialan hallinto			
tekninen johtaja	1	1	1
palvelusihteeri	2	2	2
Turvallisuuspäällikkö 1.9.2022 alkaen			1
Rakennuttamispalvelut			
rakennuttamisinsinööri 31.8.2022 saakka	1	1	-
katuinsinööri 31.8.2022 saakka	-	1	-
Tilapalvelut			
työpäällikkö 31.8.2022 saakka	0,5	0,5	-
kiinteistöpäällikkö 1.9.2022 alkaen			1
Kiinteistömestari 1.9.2022 alkaen			1
laitosmies	4	3	4
vanhempi kirvesmies	2	2	2
vanhempi maalari	-	-	-
sähkömestari	-	1	-
sähkö/automaatioasentaja/putkimies	1	2	1
Kunnallistekniikka			
työpäällikkö 31.8.2022 saakka	0,5	0,5	-
Kaupungininsinööri 1.9.2022 alkaen			1
Kunnallistekniikan työnjohtaja 1.9.2022 alkaen			1
kartoittaja 31.8.2022 saakka. Siirto Mittaus- ja paikkatietopalveluihin 1.9.2022 alkaen	1	1	-
kiinteistörekisterin hoitaja 31.8.2022 saakka. Siirto Mittaus- ja paikkatietopalveluihin 1.9.2022 alkaen	-	1	-

mittamies 31.8.2022 saakka. Siirto Mittaus- ja paikkatietopalveluihin 1.9.2022 alkaen	1	1	-
mittausteknikko 31.8.2022 saakka. Siirto Mittaus- ja paikkatietopalveluihin 1.9.2022 alkaen	1	1	-
puutarhuri 31.8.2022 saakka	1	1	-
vanhempi ammattimies	4	4	4
huoltomekaanikko	-	-	-
varastonhoitaja	1	1	1
liikuntapaikan hoitaja	3	3	3
liikuntapaikkamestari	1	1	1
kausityöntekijä (6 kk työsopimuksella)	4	10	10
Ruoka- ja siivouspalvelut			
ruokapalvelupäällikkö	1	1	1
ruokapalveluesimies	3	3	2
kokki	7	7	4
vastaava ruokapalvelutyöntekijä	7,24	7,24	8,62
ruokapalvelutyöntekijä	12	12	6
siivouspalveluesimies	1	1	-
siivoustyönohjaaja	1	1	1
laitoshuoltaja	30,05	29,54	11,68
Rakennus- ja ympäristövalvontapalvelut			
johtava rakennustarkastaja	1	1	1
rakennustarkastaja	1	1	1
ympäristötarkastaja	-	1	1
palvelusihteeri	1,6	1	1
Mittaus- ja paikkatietopalvelut 1.9.2022 alkaen			
mittausteknikko			1
kiinteistörekisterin hoitaja			1
kartoittaja			1
mittamies			1
Elinympäristövaliokunta yhteensä	94,89	103,78	76,30

Muut olennaiset perustelutiedot

Toimitilat

Toimitilojen käyttö mitoitetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. Tyhjästä rakennuksista ja tiloista pyritään luopumaan rakennusten ylläpito-ohjelman (YPO) mukaisesti joko myymällä, purkamalla tai vuokraamalla ne pitkäaikaisesti ulkopuolisille toimijoille.

Kiinteistöjen purkamiseen on varattu vuodelle 2023 yhteensä 200 000 euroa. Jos kiinteistöjen purkuun tarvitaan enemmän rahaa, kompensoidaan ne tarvittaessa käyttämättömistä korjausrahoista.

Palvelujen ostot

Ostopalveluja käytetään edelleen korjausrakentamisen ja investointihankkeiden suunnittelun, valvonnan ja valmistelun osalta. Näin turvataan hankkeiden aikataulujen pitävyys ja realistiset kustannusarviot investointisuunnittelun pohjaksi.

EU-kynnysarvon ylittävät hankintasopimukset:

- Sähkön hankinnasta sopimus Sallila Energia Oy:n kanssa aj. 1.1.2021 - 31.12.2023. Lisäksi optiot vuosille 2024-2025. Konsulttina toimii Veni Energia Oy.
- Jätteen keräyksen sopimus Lassila & Tikanoja Oyj:n sekä Envor Group Oy:n kanssa aj. 1.1.2021 - 31.12.2023. Lisäksi optio vuodelle 2024.
- Talvikunnossapitosopimus aj. 19.11.2021 - 31.5.2024. Urakoitsijat: Kaskenoja Oy, Loimaan Talohuolto Oy, Tmi Loimaan Seudun Pihatyo SR, Urakointi Kai J. Jokinen Oy, Maalog Oy
- Siivouspalvelut hankinnasta sopimukset Arkea Oy:n ja ISS Palvelut Oy:n kanssa aj. 1.1.2022 - 31.12.2023. Lisäksi optiot 2 vuotta.
- Ateriakuljetus hankinnasta sopimus Loimaan Aluetaksi Oy:n kanssa aj. 1.8.2021 - 31.5.2023. Lisäksi optio 1 vuotta.

Muut toiminnan edellyttämät resurssit

Talouden ja toiminnan tunnusluvut ja vertailutiedot

Talousarvion toteutumisen seuraaminen palvelualoittain ja sen säännöllinen raportointi lautakunnalle.

- sähkönkulutustiedot vertailutietona edellisten vuosien kulutus
- lämmitysenergian kulutustiedot vertailutietona edellisten vuosien kulutus
- Ruokapalveluiden tunnusluku on euroa / suorite. Ateriasuoritehinta TA 23 1,63 €/ suorite. (TA 2022 suoritehinta 2,16 €/ suorite). Ateriasuoritteita kokonaisuudessaan TA 23 suoritteita 860 545 (TA 22 suoritteita 985 969)
- Siivouspalveluiden tunnusluku on euroa / neliö. Siivouksen neliöhinnat; ostopalvelu 17,22 €/neliö, oma työ 22,85 €/ neliö. (TA 2022 ostopalvelu 17,25 €/neliö, oma työ 23,55 €/ neliö) Siivottavia neliöitä kokonaisuudessaan TA 23 neliöitä 41 037 (TA 22 neliöitä 58 164).

Palveluihin ja toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja niiden hallinta

Henkilöstömäärän oikea mitoitus ja osaavan sekä ammattitaitoisen henkilöstön rekrytointi.

Pienenevät lapsimäärät varhaiskasvatuksessa ja koulujen oppilasmäärien laskut vähentävät suoriteaikoja ruokapalveluiden henkilöstön osalta. Työn luonteenvuoksi näitä "väljyyksiä" ei pystytä hyödyntämään ja työ ei kokoaikaisesti ole "tehokasta". Siivouspalveluissa useat pienet yksiköt tuottavat työalueiden suunnitteluun ja henkilöstön siirtymisiin useaan kiinteistöön työpäivän aikana omat haasteensa. Päätöksiä tulisi tehdä rakenteellisista muutoksista hyvissä ajoin, jotta muutoksiin ehditään varautua. Varhaiskasvatuksen nopeasti muuttuvat hoidon tarpeet tuovat oman haasteensa henkilöstömitoitukseen sekä tähderuonan määrän minimoimiseen.

Muut perustelutiedot

Vuoden 2022 aikana talousarvion toteutumista seurataan, raportoidaan ja muutetaan tarvittaessa vuoden aikana.

Tilojen siivottavuudessa "ongelmia". Osassa toimitiloja yläpölyjen ja tasopintojen puhdistaminen on haastavaa suuresta tavaramäärästä johtuen. Myös koulujen ja varhaiskasvatuksen yksiköiden sisääntulo ja naulakkotilat usein "ahtaat" / hankalat siivouksen kannalta. Kivipöly ja huonepöly heikentävät suuresti sisäilmaa.

Talousvaikutukset ja talouden tasapainotukseen liittyvät perustelut

Vuosi 2023

- Palveluverkkomuutospäätösten tuomat säästöt ruoka- ja siivouspalveluiden järjestämisessä sekä kiinteistön hoitokuluissa (esim. kouluverkkopäätös, varhaiskasvatuspalvelut, TK verkon järjestelyt ja kirjastopalveluiden uudistaminen)
- Tilojen käytön tehostaminen
- Katuvalaistuksen uusiminen energiatehokkaimpiin valaisimiin
- Yksitystieavustukset vuodelle 2023 yhteensä 230 000€

Käyttösuunnitelma

ELINympäristöLAUTAKUNTA YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	2 143 134	2 270 500	0	3 409 000	3 409 000	3 409 000
Toimintakulut	-11 185 757	-11 761 088	0	-10 811 900	-11 136 257	-11 470 345
TOIMINTAKATE (netto)	-9 042 623	-9 490 588	0	-7 402 900	-7 727 257	-8 061 345
Sisäiset						
Toimintatuotot	5 405 717	5 019 600		6 285 600	6 285 600	6 285 600
Toimintakulut	-251 427	-156 300		-227 161	-227 161	-227 161
Laskennalliset erät						
Vyörytyserät, tulot	4 300 165			964 631	964 631	964 631
Vyörytyserät, menot	-1 276 899	-1 719 400		-1 531 373	-1 531 373	-1 531 373
Poistot ja arvonalentumiset	-3 723 233	-3 396 400		-3 371 300	-3 371 300	-3 371 300

KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TPE 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	16 715 958	13 768 944	0	6 483 279	6 381 479	6 451 879
Toimintakulut	-114 756 507	-117 171 123	0	-42 317 213	-43 663 688	-45 079 263
TOIMINTAKATE (netto)	-98 040 549	-103 402 179	0	-35 833 934	-37 282 209	-38 627 384
Sisäiset *						
Toimintatuotot	5 611 645	5 019 600	0	6 315 600	6 285 600	6 285 600
Toimintakulut	-5 611 645	-3 274 436	0	-6 316 061	-6 290 761	-6 290 761
Laskennalliset erät**						
Vyörytyserät, tulot	9 258 918			3 958 057	3 955 557	3 955 557
Vyörytyserät, menot	-9 258 918			-3 958 057	-3 958 057	-3 958 057
Poistot ja arvonalentumiset	-3 793 365	-3 429 400	0	-3 396 200	-3 396 200	-3 396 200
*Sisäiset tuotot ja menot muodostavat kiinteistöjen vuokrista ja muista sisäisistä palvelujen ostoista muodostuvista kustannuksista.						
Kiinteistöjen vuokratuloista puuttuu pääomatuloista korjausvastike, joka lisää kiinteistöjen vuokrien kustannuksia.						
**vyörytettävät erät ovat ns laskennallisia eriä ja sisältävät yleishallinnon (henkilöstö-, talous- ja IT-palveluiden ja yleisen hallinnon) kustannuksia ja ruoka- ja siivouspalveluiden vyörytykset						
Vuoden 2022 talousarviossa on sisäiset erät käsitelty eri tavoin. Sen vuoksi ne eivät ole vertailukelpoiset aikaisempien vuosien ja talousarvion 2021 kanssa.						

6 TULOSLASKELMAOSA

Tuloslaskelmaosa osoittaa, miten tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korko- ja muihin rahoitusmenoihin, pitkävaikutteisen omaisuuden jaksottamisesta aiheutuviin poistoihin ja arvonalentumisiin. Käyttötalousosan tehtävien menot summataan toimintakuluihin ja tulot toimintatuottoihin.

Loimaan kaupungin virallinen tuloslaskelma sisältää Loimaan kaupungin ja Loimaan Veden tuloslaskelmat.

TULOSLASKELMA Kaupunki + Vesiliikelaitos	TP 2020 k+v	TP 2021 k+v	Kasvu %	TA 2022 k+v	Kasvu %	TA 2023 k+v	Kasvu %	TS 2024 k+v	Kasvu %	TS 2025 k+v	Kasvu %
Toimintatuotot	18 019 913	19 349 336	7,38	16 931 944	-14,28	9 728 079	-42,55	9 747 269	0,20	9 984 579	2,43
Myyntituotot	9 524 348	8 100 981	-14,94	7 525 074	-7,65	4 730 074	-37,14	4 851 074	2,56	5 017 974	3,44
Maksutuotot	5 214 266	5 562 291	6,67	5 855 600	5,01	1 246 300	-78,72	1 246 300	0,00	1 246 300	0,00
Tuet ja avustukset	1 445 451	3 853 155	166,57	1 701 270	-126,49	996 221	-41,44	996 211	0,00	996 221	0,00
Muut toimintatuotot	1 835 848	1 832 908	-0,16	1 850 000	0,92	2 755 484	48,95	2 653 684	-3,69	2 724 084	2,65
Toimintakulut	-108 729 306	-116 815 675	7,44	-119 668 123	2,38	-44 899 713	-62,48	-46 313 200	3,15	-47 823 363	3,26
Henkilöstökulut	-43 688 808	-46 348 568	6,09	-48 855 374	5,13	-24 292 662	-50,28	-25 134 598	3,47	-26 028 428	3,56
Palkat ja palkkiot	-34 462 052	-36 755 462	6,65	-38 973 738	5,69	-19 256 794	-50,59	-19 949 117	3,60	-20 008 446	0,30
Eläkekulut	-8 287 125	-8 244 655	-0,51	-8 421 388	2,10	-4 269 251	-49,30	-4 395 958	2,97	-4 385 284	-0,24
Muut henkilösivukulut	-939 631	-1 348 451	43,51	-1 460 248	7,66	-766 617	-47,50	-789 523	2,99	-788 797	-0,09
Palvelujen ostot	-50 578 137	-55 213 717	9,17	-56 105 657	1,59	-11 315 391	-79,83	-11 612 417	2,62	-11 943 348	2,85
Aineet, tarvikkeet, tav.	-6 976 120	-7 763 055	11,28	-7 454 950	-4,13	-5 516 224	-26,01	-5 695 671	3,25	-5 883 238	3,29
Avustukset	-4 908 890	-4 858 468	-1,03	-4 712 050	-3,11	-2 248 122	-52,29	-2 313 318	2,90	-2 380 404	2,90
Muut toimintakulut	-2 577 351	-2 631 866	2,12	-2 540 092	-3,61	-1 527 314	-39,87	-1 557 196	1,96	-1 587 945	1,97
Toimintakate	-90 709 393	-97 466 339	7,45	-102 736 179	5,13	-35 171 634	-65,77	-36 565 931	3,96	-37 838 784	3,48
Verotulot	55 914 655	60 051 772	7,40	60 631 291	0,96	32 400 000	-46,56	31 331 000	-3,30	31 690 000	1,15
Valtionosuudet	47 464 443	44 887 368	-5,43	47 813 158	6,12	10 175 000	-78,72	9 936 000	-2,35	9 654 000	-2,84
Rahoitustuotot ja -kulut	102 619	38 614	-62,37	1 400	-2 658,16	-57 500	-4 207,14	-97 200	69,04	-97 100	-0,10
Vuosikate	12 772 324	7 511 415	-41,19	5 709 670	-31,56	7 345 866	28,66	4 603 869	-37,33	3 408 116	-25,97
Poistot ja arvonalentumiset	-5 108 248	-4 413 760	-13,60	-4 136 900	-6,69	-4 065 800	-1,72	-4 121 000	1,36	-4 194 800	1,79
Satunnaiset erät		-321 859		-444 000	27,51	0	-100,00			0	
Tilikauden tulos	7 664 076	2 775 797	-63,78	1 128 770	-145,91	3 280 066	190,59	482 869	-85,28	-786 684	-262,92
Poistoeron lis./väh.+	58 328	55 895	-4,17	59 400	5,90	57 900	-2,53	56 501	-2,42	55 100	-2,48
Vapaaeht. Var. Muutos				0						0	
TILIK. YLI-/ALIJÄÄMÄ	7 722 404	2 831 692	-63,33	1 188 170	-138,32	3 337 966	180,93	539 370	-83,84	-731 584	-235,64
Kumulatiivinen Yli-/alijäämä	136 122	2 967 814		4 155 984		7 493 950		8 033 320		7 301 737	
Tuloslaskelman tunnusluvut											
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	16,57	16,56		14,15		21,67		21,05		20,88	
Vuosikate/Poistot, %	250,03	170,18		138,02		180,67		111,72		81,25	
Vuosikate, €/asukas	804,56	480,64		368,65		478,43		302,37		225,64	
Asukasmäärä	15 875	15 628		15 488		15 354		15 226		15 104	

Tuloslaskelma (vain kaupunki)

Kaupunki, ulkoiset	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot	16 715 958	13 768 944	6 483 279	6 381 479	6 451 879
Myyntituotot	5 410 249	4 362 074	1 485 274	1 485 274	1 485 274
Maksutuotot	5 582 652	5 855 600	1 246 300	1 246 300	1 246 300
Tuet ja avustukset	3 853 155	1 701 270	996 221	996 221	996 221
Muut toimintatuotot	1 869 903	1 850 000	2 755 484	2 653 684	2 724 084
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-114 756 507	-117 171 123	-42 317 213	-43 663 688	-45 079 263
Henkilöstökulut	-45 658 723	-48 068 074	-23 501 162	-24 327 697	-25 182 528
Palkat ja palkkiot	-36 200 864	-38 342 038	-18 624 094	-19 304 317	-20 008 446
Eläkekulut	-8 127 619	-8 286 088	-4 133 551	-4 257 558	-4 385 284
Muut henkilöstökulut	-1 330 240	-1 439 948	-743 517	-765 823	-788 797
Palvelujen ostot	-54 933 017	-55 595 257	-10 756 591	-11 042 807	-11 363 048
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 170 066	-6 763 950	-4 780 924	-4 919 571	-5 062 238
Avustukset	-4 858 468	-4 712 050	-2 248 122	-2 313 318	-2 380 404
Muut toimintakulut	-2 136 234	-2 031 792	-1 030 414	-1 060 296	-1 091 045
Toimintakate	-98 040 549	-103 402 179	-35 833 934	-37 282 209	-38 627 384
Verotulot	60 051 772	60 631 291	32 400 000	31 331 000	31 690 000
Valtionosuudet	44 887 368	47 813 158	10 175 000	9 936 000	9 654 000
Rahoitustuotot ja -kulut	36 047	-1 200	-60 200	-100 000	-100 000
Vuosikate	6 934 638	5 041 070	6 680 866	3 884 791	2 616 616
Poistot ja arvonalentumiset	-3 793 365	-3 452 200	-3 396 200	-3 396 200	-3 396 200
Satunnaiset erät	-321 859	-444 000	0		
Tilikauden tulos	2 819 414	1 144 870	3 284 666	488 591	-779 584
Poistoeron lis.(-) / väh. (+)	33 071	38 400	38 400	38 400	38 400
Vapaaeht. Varausten lis.(-) / vähen.(+)					
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	2 852 484	1 183 270	3 323 066	526 991	-741 184

7 RAHOITUSOSA

RAHOITUSLASKELMA

Rahoitusosassa osoitetaan, miten kunnan menot rahoitetaan. Rahoituslaskelman avulla kootaan tulo-rahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus ja muu rahoitustoiminta yhteen laskelmaan.

Rahoituslaskelman tunnusluvuista ”investointien tulo-rahoitus, %” kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla korollisen vieraan pääoman määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän asukasmäärällä. Samoin kuin tuloslaskelma Loimaan virallinen rahoituslaskelma sisältää Loimaan kaupungin ja Loimaan Vesi-liikelaitoksen laskelmat.

RAHOITUSLASKELMA KAUPUNKI + VESI-LIIKEL.	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan rahavirta	7 051 441	5 065 670	7 245 866	4 503 869	3 308 695
Vuosikate	7 511 415	5 709 670	7 345 866	4 603 869	3 408 695
Satunnaiset erät	-321 859	-444 000	0	0	0
Tulo-rahoituksen korjauserät	-138 115	-200 000	-100 000	-100 000	-100 000
Investointien rahavirta	-3 931 388	-6 269 787	-6 331 000	-7 645 000	-6 740 000
Investointimenot	-4 098 874	-6 619 787	-6 531 000	-7 845 000	-6 940 000
Rah.os. invest.menoihin					
Pysyvien vast hyöd.luovutustulo	167 487	350 000	200 000	200 000	200 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 120 054	-1 204 117	914 866	-3 141 131	-3 431 305
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	-62 000	214 000	20 000	20 000	20 000
Antolainasaam. lis. -	-68 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Antolainasaamisten väh. +	6 000	234 000	40 000	40 000	40 000
Lainakannan muutokset	-8 149 437	-1 100 000	0	0	0
Pitkäaik. lainojen lisäys	3 000 000	4 000 000	-5 000 000	-5 000 000	-5 000 000
Pitkäaik. lainojen väh.	-5 149 437	-5 100 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Lyhytaik. lainojen muutos	-6 000 000				
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset	836 250				
Rahoituksen rahavirta	-7 375 188	-886 000	20 000	20 000	20 000
Rahavarojen muutos	-4 255 134	-2 090 117	934 866	-3 121 131	-3 411 305
Rahoituslaskelman tunnusluvut:	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Kumulatiivinen lainamäärä	31 482 000	30 382 000	30 382 000	30 382 000	30 382 000
Lainat , €/asukas	2 008	1 927	1 979	1 995	2 012
Investointien tulo-rahoitus,%	183	86	112	59	49
Asukasluku	15 679	15 770	15 354	15 226	15 104

Rahoituslaskelma (vain kaupunki)

RAHOITUSLASKELMA					
Toiminnot ja investoinnit	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan rahavirta	6 473 794	4 397 070	6 580 866	3 784 791	2 516 616
Vuosikate	6 934 638	5 041 070	6 680 866	3 884 791	2 616 616
Satunnaiset erät	-321 859	-444 000	0	0	0
Tulorahoituksen korjaukset	-138 985	-200 000	-100 000	-100 000	-100 000
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-1 901 744	-4 634 787	-4 175 000	-5 775 000	-5 570 000
Rahoitusosuudet invest.menoihin					
Pysyvien vastaavien hyöd.luovutustulot	162 462	350 000	200 000	200 000	200 000
Investointien rahavirta	-1 739 282	-4 284 787	-3 975 000	-5 575 000	-5 370 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 734 512	112 283	2 605 866	-1 790 209	-2 853 384
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	-62 000	214 000	20 000	20 000	20 000
Antolainasaamisten lisäys	-68 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Antolainasaamisten vähennys	6 000	234 000	40 000	40 000	40 000
Lainakannan muutokset	-9 079 437	-1 100 000	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lis	3 000 000	4 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Pitkäaikaisten lainojen väh	-6 079 437	-5 100 000	-5 000 000	-5 000 000	-5 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muu	-6 000 000				
Muut maksuvalmiuden muutokset	683 473				
Rahoituksen rahavirta	-8 457 964	-886 000	20 000	20 000	20 000
Rahavarojen muutos	-3 723 452	-773 717	2 625 866	-1 770 209	-2 833 384

8 INVESTOINTIOSA

8.1 Investoinnit

Hanke-numero	MAA- JA VESIALUEET	TAE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	YHTEENSÄ
092001	Maa-aluiden ostot Menot	-300 000	-300 000	-300 000				-900 000
	Tontin myynnit Tulot	100 000	100 000	100 000				300 000
	Netto	-200 000	-200 000	-200 000				-600 000
Hanke-numero	MAA- JA VESIRAKENTEET	TAE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	YHTEENSÄ
	Hirvikosken ennallistaminen hanke		-200 000					-200 000
	Netto		-200 000					-200 000
Hanke-numero	TALONRAKENTAMISOHJELMA	TAE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	Yhteensä
094206	Pääterveysaseman julkisivukorjaus	-10 000	-240 000					-250 000
094212	Kauhanojan koulun julkisivukorjaus ja lj-huoneen saneeraus	-10 000	-200 000					-210 000
094097	Paloasema, Lamminkatu,tilamuutos	-130 000						-130 000
094325, 094308	Puistokadun koulun ja Keskuskoulun julkisivukorjauksia	-8 000	-150 000					-158 000
094097	Investointihankkeiden ennakkosuunnittelu ja valmistelu	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-600 000
094498	PTS-ohjelman mukaiset saneerausinvestoinnit	-350 000	-350 000	-350 000	-350 000	-350 000	-350 000	-2 100 000
094299	Hyvinvointialueelle vuokratut rakennukset (terveellisyteen ja turvallisuuteen liittyvät hankkeet)	-30 000	-30 000	-30 000		-30 000	-30 000	-150 000
094399	Sivistystoimialan erillishankkeet (sivistyspalvelualan toimintojen terveellisyys- ja turvallisuusvaatimusten tai oppimisympäristöjen kehittämisen mukaiset toimenpiteet)	-120 000	-120 000	-120 000		-120 000	-120 000	-600 000
	TALONRAKENNUS YHTEENSÄ	-758 000	-1 190 000	-600 000	-450 000	-600 000	-600 000	-4 198 000
TARVE- JA HANKESUUNNITELUKOHEET		TAE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	
	Liikuntahalli, tarveselvitys ja hankesuunnitelma							
	Keskuskoulun ruokala / aamutoimintatilojen kehittäminen							
	Urheilukeskuksen päärakennus, tarveselvitys ja hankesuunnitelma							
	Puistokadun koulun pihan ja käsityötilan kehittäminen							
	Mellilänjärven ympäristön kehittäminen							
	Kalikan alueen kehittäminen							
	Kirjastojen muuttaminen omatoimikirjastoiksi, jatkoselvitys							
	Varhaiskasvatuksen palveluverkko							
	Hallinnon tilojen tarveselvitys							
	Mellilän asemanseudun koulun saneeraus							
	Loimaan entisen kunnantalon uusi käyttö, ideasuunnittelu							
	Loimaan entisen kaupungintalon uusi käyttö, ideasuunnittelu							

Hanke- numero	KUNNALLISTEKNIikka	TA 2023		TS 2024		TS 2025		TS 2026		Yhteensä
			Loimaan Vesi		Loimaan Vesi		Loimaan Vesi		Loimaan Vesi	
	HANKKEET									
095432	Satakunnantien kunnallistekniikan peruskorjaus	-650 000	-650 000	-550 000	-550 000					-2 400 000
095477	Metsämaan jätevesien käsittely	-450 000								-450 000
095401	Väinämöisenkadun loppuosan peruskorjaus	-6 000	-6 000					-30 000	-100 000	-142 000
095403	Turuntien kunnallistekniikan peruskorjaus	-15 000	-15 000					-200 000	-600 000	-830 000
095427	Käsityöläiskadun peruskorjaus			-20 000				-200 000	-300 000	-520 000
095429	Keihäskoskentie kunnallistekniikan rakentaminen	-200 000	-800 000							-1 000 000
095478	Nahkatehtaan alueen kunnallistekniikka	-15 000						-250 000	-250 000	
095420	Juvanportin alueen kunnallistekniikka	-25 000	-25 000	-350 000	-350 000					-750 000
095428	Sieppalankadun jatke itään (Mäenpään alue)	-10 000	-10 000	-150 000	-150 000					-320 000
095435	Kempinilänkadun rautatien alikulun saneeraus	-30 000		-500 000						-530 000
095460	Rantapuiston rakentaminen ja torialueen kehittäminen	-50 000		-100 000		-100 000				-250 000
95455	Nahinlahden ranta-alueen rakentaminen	-6 000						-150 000		-156 000
095405	Mäenpään silta	-10 000				-1 200 000				-1 210 000
095406	Eteläkaari itään			-15 000	-5 000	-1 000 000	-1 000 000			-2 020 000
095407	Eteläkaari länteen	-15 000	-5 000	-1 000 000	-500 000	-1 000 000	-500 000			-3 020 000
	KAUPUNKI	-1 482 000		-2 685 000		-3 300 000		-830 000		-8 297 000
	LOIMAAN VESI		-1 511 000		-1 555 000		-1 500 000		-1 250 000	-5 816 000
	YHTEENSÄ (sis. vesihuolto)	-2 993 000		-4 240 000		-4 800 000		-2 080 000		-14 113 000
Hanke- numero	HANKERYHMÄT									
095411	KADUT									
	Katujen saneeraus (mm. liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden lisääminen)	-300 000		-300 000		-300 000		-300 000		-1 200 000
095430	Katujen päällystys	-330 000		-330 000		-330 000		-330 000		-1 320 000
095440	Katuvalaistuksen rakentaminen ja uusiminen	-270 000		-220 000		-220 000		-220 000		-930 000
095450	PUISTOT JA YLEISET ALUEET									
	Puistoistutukset, leikkikentät ja kohdevalaistukset	-150 000		-150 000		-150 000		-150 000		-600 000
095465	Urheilu- ja ulkoilualueet	-50 000		-50 000		-50 000		-50 000		-200 000
095480	Hulevesiviemärointi	-100 000		-100 000		-100 000		-100 000		-400 000
	MUUT YHTEENSÄ	-1 200 000		-1 150 000		-1 150 000		-1 150 000		-4 650 000
	KUNNALLISTEKNIikka YHTEENSÄ (ilman vesihuoltoa)	-2 682 000		-3 835 000		-4 450 000		-1 980 000		-12 947 000

8.2 Investointien hankekohtaiset perustelut

TALONRAKENTAMISOHJELMA

094206 PÄÄTERVEYSASEMAN JULKISIVUKORJAUS

Pääterveysasema on valmistunut 1981 ja on julkisivujen osalta alkuperäinen, muutamia ikkunoita on uusittu vuodeosaston muutoksessa toimistotiloiksi. Hankkeeseen esitetyllä 2023 määrärahalta selvitetään rakennuksen julkisivujen ja ikkunoiden sekä ovien kunto, laaditaan tarvittavat toteutussuunnitelmat sekä 2024 määrärahalta toteutetaan tarvittavat korjaukset.

094212 KAUHANOJAN KOULUN JULKISIVUKORJAUS JA LÄMMÖNJAKOHUONEEN SANEERAUS

Kauhanojan koulun julkisivujen kuntotutkimus on valmistunut 2/2022. Tutkimuksen perusteella julkisivu on melko hyväkuntoinen ja julkisivun korjaus voidaan tehdä huolto- ja korjausmaalauksena, eikä perusteellista rappaus- ja puupintojen uusimista tarvita. Lämmönjakohuoneen ja lämmitysjärjestelmän kunto ja tarvittava korjauslaajuus selvitetään 2022–23. Korjaussuunnittelun yhteydessä tarkennetaan myös hankkeen kustannusarvio ja lämmitysjärjestelmän saneerausta esitetään suunnitelmavuodelle 2024

094325, 094308 PUISTOKADUN KOULUN JA KESKUSKOULUN JULKISIVUKORJAUKSIA

Puistokadun koulu ja Keskuskoulu ovat molemmat valmistuneet 1950 luvun puolivälin paikkeilla ja julkisivujen pintarakenteena ovat osittain vielä alkuperäiset paksurappaukset. Hankkeeseen esitetyllä määrärahalta selvitetään julkisivujen kunto ja korjaustarpeen laajuus sekä teetetään tarvittavat osakorjaukset.

094410 PALOASEMA, LAMMINKATU, TILAMUUTOS

Loimaan paloasema on valmistunut uudishankkeena vuonna 2009. Tiloja vuokraava Varsinais-Suomen pelastuslaitos katsoo, että muuttuneet toiminnalliset tarpeet edellyttävät rakenteellisia muutoksia paloaseman sisäisiin tiloihin, jotta kiinteistö palvelee pelastustoimea vielä pitkälle tulevaisuuteen. Aluepelastuslautakunta on hyväksynyt hankkeen vuokralaisen osalta ja tehtävät muutostyöt on tarkoitus kattaa lisävuokralla, jota perittäisiin nykyisen vuokran lisäksi viisi vuotta. Hankkeen tekninen toteutussuunnittelu on käynnistynyt keväällä 2022 ja mahdollinen urakka kilpailutetaan syksyllä 2022. Pääosa rakennustöistä toteutuu 2023. Hanke keskeytetty aluepelastuslaitoksen pyynnöstä arvioitua korkeammista kustannuksista johtuen. Hankkeeseen voidaan myöhemmin tarvittaessa palata.

094097 INVESTOINTIHANKKEIDEN ENNAKKOSUUNNITTELU JA VALMISTELU

Investointihankkeiden suunnittelu edellyttää jo hankkeen alkuvaiheessa selvitystyötä ja suunnittelua, jota ei voida tehdä omilla henkilöresursseilla ja se tullaan hankkimaan asiantuntijapalveluna ulkopuolisilta palveluntarjoajilta joko puitesopimusten kautta tai hankekohtaisesti kilpailutetulta toimijalta. Esitetyllä määrärahalta on tarkoitus toteuttaa tarve- ja hankesuunnittelua sekä valmistella investointihankkeita toteutussuunnitteluun

094498 PTS-OHJELMAN MUKAISET SANEERAUSINVESTOINNIT

Pitkätähätäimen huolto- ja kunnossapitosuunnitelma kattaa normaalisti 10 vuoden ajanjakson ja sitä päivitetään vuosittain tehtävien rakennusten kuntoarvioiden ja -tutkimusten perusteella. Suunnitelmassa pyritään hakemaan korjauksille se ajankohta, jolloin suurin osa kulloinkin peruskorjattavista rakennusosista on teknisen käyttöikänsä loppupäässä, mutta kunnossapidon kustannukset tai vikaantuminen ei ole kohonnut liian korkealle. PTS-suunnitelman hankkeita myös jaksotetaan toteutettavaksi esimerkiksi tilamuutosten yhteydessä. Esitetyllä määrärahalla on tarkoitus toteuttaa Elinympäristölautakunnan päättämiä peruskorjauksia.

094299 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMIALAN ERILLISHANKKEET

Hankeeseen esitetyillä määrärahoilla suoritetaan hyvinvointialueille vuokratuissa tiloissa terveellisyteen ja turvallisuuteen liittyviä hankkeita sekä mahdollisia tilamuutoksia.

094399 SIVISTYSTOIMIALAN ERILLISHANKKEET

Hankeeseen esitetyillä määrärahoilla suoritetaan sivistystoimialan käytössä olevissa tiloissa terveellisyteen ja turvallisuuteen liittyviä hankkeita sekä mahdollisia tilamuutoksia.

KUNNALLISTEKNIIKAN INVESTOINTIOHJELMA

095432 SATAKUNNANTIEN KUNNALLISTEKNIIKAN PERUSKORJAUS

Nykyisin Satakunnantien alla olevassa kunnallistekniikassa ei ole ollenkaan jätevesijohtoa, vaan Satakunnankadun poikkikaduilta jätevesi etenee kadun alta Loimijoen rannassa olevaan vanhaan ja huonokuntoiseen viemäriin, jota joudutaan huuhtelemaan viikoittain. Satakunnantien peruskorjauksessa poikkikatujen jätevesi otetaan uuteen viemäriin ja vanhan viemäriin kuormitusta vähennetään ja sen rikkoutumisen riskiä pienennetään. Samassa yhteydessä korjataan myös muut kadun rakenteet. Poikkikatujen osalta tarvitaan tarkempi suunnittelu saneerausmenetelmästä. Investoinnin kustannusten jakautuminen kaupungin ja vesiliikelaitoksen välillä tarkentuu hankinnan edetessä.

095477 METSÄMAAN JÄTEVESIEN KÄSITTELY

Metsämaan jätevesien johtamiselle Kojonjokeen on olemassa lainvoimainen ympäristölupa, joka edellyttää jätevesien käsittelyä. Ympäristöluvan ehtojen noudattamiseksi tulee Kojonjoen rantaan rakentaa jätevedenpuhdistamo, johon jätevesiä johdetaan. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 450 000 euroa, joka siirretään vuodelta 2022.

095401 VÄINÄMÖISENKADUN LOPPUOSAN PERUSKORJAUS

Väinämöisenkadun loppuosan korjaamisen osalta tarvitaan lisäselvityksiä korjaustarpeen laajuudesta. Vuoden 2023 aikana laaditaan kaikkia Satakunnantien poikkikatujen koskeva yleissuunnitelma, jonka perusteella hankkeen sisältöä kustannusarviota tarkennetaan.

095403 TURUNTIEN KUNNALLISTEKNIIKAN PERUSKORJAUS

Turuntien kunnallistekniikan korjaamisen osalta tarvitaan lisäselvityksiä korjaustarpeen laajuudesta. Vuoden 2023 aikana laaditaan kaikkia Satakunnantien poikkikatujen koskeva yleissuunnitelma, jonka perusteella hankkeen sisältöä kustannusarviota tarkennetaan.

095427 KÄSITYÖLÄISKADUN PERUSKORJAUS

Käsityöläiskadun korjaamisen osalta tarvitaan lisäselvityksiä korjaustarpeen laajuudesta. Vuoden 2023 aikana laaditaan kaikkia Satakunnantien poikkikatujen koskeva yleissuunnitelma, jonka perusteella hankkeen sisältöä kustannusarviota tarkennetaan.

095478 NAHKATEHTAAN ALUEEN KUNNALLISTEKNIikka

Nahkatehtaan asemakaava-alueen toteuttamiseksi siellä pitää siirtää nykyistä kunnallistekniikkaa toiseen paikkaan. Vuoden 2023 määrärahalla laaditaan suunnitelma mm. hulevesien hallintaan ja toteutetaan tarvittavat maastomittaukset. Investoinnin suuruus tarkentuu suunnittelun edetessä. Investoinnin kustannusten jakautuminen kaupungin ja vesiliikelaitoksen välillä tarkentuu suunnittelun edetessä.

095420 JUVANPORTIN ALUEEN KUNNALLISTEKNIikka

Juvanportin asemakaava on tällä hetkellä vireillä. Asemakaavan odotetaan vahvistuvan vuoden 2023 aikana. Alueen kunnallistekniikan suunnittelu käynnistetään 2023 asemakaavatyön rinnalla, jotta tarvittaessa olisi valmius toteuttaa rakentaminen mahdollisimman pian asemakaavan vahvistuttua. Investoinnin kustannusarvio tarkentuu suunnittelun edetessä ja nyt ohjelmassa on esitetty karkea arvio. Investoinnin kustannusten jakautuminen kaupungin ja vesiliikelaitoksen välillä tarkentuu suunnittelun edetessä. Investointi mahdollistaa 29 omakotitontin ja kolmen rivitalotontin luovuttamisen. Hanke parantaa kevyenliikenteen reittien jatkuvuutta alueella.

095428 SIEPPALANKADUN JATKE ITÄÄN (MÄENPÄÄN ALUE)

Mäenpään alueen asemakaava on vahvistumassa. Alueen kunnallistekniikan suunnittelu käynnistetään 2023 asemakaavan vahvistumista odottaessa, jotta tarvittaessa olisi valmius toteuttaa rakentaminen mahdollisimman pian asemakaavan vahvistuttua. Investoinnin kustannusarvio tarkentuu suunnittelun edetessä ja nyt ohjelmassa on esitetty karkea arvio. Investoinnin kustannusten jakautuminen kaupungin ja vesiliikelaitoksen välillä tarkentuu suunnittelun edetessä. Investointi mahdollistaa 10 omakotitontin luovuttamisen.

095435 KEMPPILÄNKADUN RAUTATIE ALIKULUN SANEERAUS

Alikulku on huonokuntoinen ja kevyenliikenteen jatkuvuudessa on ongelmia. Hankkeen toteuttamisen laajuus riippuu Mäenpään sillan toteuttamisratkaisusta. Mikäli sillan korjauksen yhteydessä liikenne joen yli joudutaan katkaisemaan, niin korvaava kulkuyhteys kulkisi Kemppilänskadun alikulun kautta. Alikulun korkeus ei ole riittävä maatalouskoneille ja korkeille kuljetuksille. Määrärahalla selvitetään alikulun madaltamisen kustannusvaikutus verrattuna parantamiseen ilman merkittävää alikulukorkeuden muutosta. Suunnitteluvuosille esitetty kustannusarvio on suuntaa antava ja tarkentuu suunnittelun edetessä.

095460 RANTAPUISTON RAKENTAMINEN

Investoinnin on tarkoitus lisätä Loimijoen rannan virkistyskäyttöä ja luoda yhteyttä jokirannan ja keskustan torialueen välille. Investoinnin määrittämiseksi jokirantaa koskevia aiempia suunnitelmia päivitetään vuoden 2023 aikana siten, että investoinnin laadusta ja laajuudesta voidaan tehdä päätöksiä. Investointiohjelmassa esitetyt kustannusarvot perustuvat aiempiin suunnitelmiin ja arvot tarkentuvat suunnittelun edetessä.

095476 NAHINLAHDEN RANTA-ALUEEN RAKENTAMINEN

Määrärahaalla selvitetään tehtäviä toimenpiteitä yleissuunnitelman pohjalta, sekä laaditaan esitys vaiheittaisesta toteuttamisesta ja kustannusarviosta. Suunnitteluvuosille esitetty kustannusarvio on suuntaa antava ja tarkentuu suunnittelun edetessä.

095405 MÄENPÄÄN SILTA

Mäenpään silta on vanha ja välityskyvyltään heikko ja se tulee korvata uudella sillalla. Vuoden 2023 investointiohjemaan on varattu suunnitteluraha, jotta voimme selvittää mitä vaihtoehtoja sillan toteuttamiseksi on olemassa. Vaihtoehtoina tutkitaan ainakin sillan uusiminen samaan paikkaan ja sillan uusiminen siten, että uusi silta toteutetaan nykyisen viereen. Suunnitteluvuosille esitetty kustannusarvio on suuntaa antava ja tarkentuu suunnittelun edetessä. Hankkeen suunnittelu liittyy hankkeeseen 095435 Kempinmäenkadun rautatien alikulun saneeraus.

095406 ETELÄKAARI ITÄÄN

Eteläkaaren rakentamisen myötä päästään luovuttamaan työpaikka- ja yritystontteja.

095407 ETELÄKAARI LÄNTEEN

Eteläkaaren rakentamisen myötä päästään luovuttamaan työpaikka- ja yritystontteja.

095411 KATUJEN SANEERAUS

Investointi käsittää useita pienempiä kohteita, joilla parannetaan liikenneturvallisuutta ja lisätään esteettömyyttä. Muun muassa liikenneturvallisuussuunnitelmassa esitettäviä kohteita toteutetaan vuosittain tällä investointirahalla elinympäristölautakunnan päättämällä tavalla.

095430 KATUJEN PÄÄLLYSTYS

Investointi käsittää useita pienempiä kohteita, joilla parannetaan katuverkon ja kevyenliikenteen väylien pintakuntoa elinympäristölautakunnan päättämän päällystysohjelman mukaan.

095440 KATUVALAISTUKSEN RAKENTAMINEN JA UUSIMINEN

Investointi käsittää sekä investointikohteiden että muutamien kunnossapitokohteiden katuvalaistuksen rakentamisen ja ylläpidon. Investointirahaa käytetään mm. LED valaistuksen lisäämiseen.

095450 PUISTOISTUTUKSET, LEIKKIKENTÄT JA KOHDEVALAISTUKSET

Investointirahalla uusitaan puistoja, leikkikenttiä ja tarvittaessa toteutetaan yleisille alueille esim. kohdevalaistuksia. Elinympäristölautakunta päättää toteuttavista kohteista.

095465 URHEILU- JA ULKOILUALUEET

Investointirahalla uusitaan urheilu- ja ulkoilualueita. Elinympäristölautakunta päättää toteuttavista kohteista.

095480 HULEVESIVIEMÄRÖINTI

Määrärahalla toteutetaan kuivatusta ja hulevesien hallintaa parantavia toimenpiteitä. Elinympäristölautakunta päättää toteuttavista kohteista

MAA- JA VESIALUEET

Määräraha sisältää kiinteän omaisuuden (mm. kiinteistöjen ja maa-alueiden) ostot. Tuloarvio sisältää arvioidun kiinteän omaisuuden kiinteän omaisuudet myynnit (mm. tontit).

Vuodelle 2023 varattua 300.000 euron määrärahaa voidaan käyttää maa-alueiden ja kiinteistöjen ostoon sekä mahdollisiin maanvaihtoihin.

Vuoden 2023 arvioitu 100.000 euron tuloarvio perustuu tonttien ja kiinteistöjen myyntituloihin.

Kaupunginhallitus päättää kiinteän omaisuuden, osakkeiden ja osuuksien myynnistä sekä ostamisesta kaupungille talousarviossa varatun määrärahan puitteissa (Hallintosääntö 66 §).

Myyntitulot jakautuvat investointiosan taseeseen kohdentuvista myyntituloista sekä tulosvaikutteisista käyttötalouteen kirjattavista pysyvien vastaavien myyntivoitoista tai myyntitappioista.

MAA- JA VESIRAKENTEET

HIRVIKOSKEN ENNALLISTAMINEN

Mikäli kolmikantainen sopimus Hirvikosken ennallistamisesta saadaan tehtyä, hankkeen suunnittelua voidaan käynnistää vuoden 2023 aikana ja hanke voidaan toteuttaa vuonna 2024. Hankkeen arvioitu investointi kustannus 400 000 €. Kustannus jakaantuu ELY-keskuksen, Loimaan kaupungin ja Nordic Traction Oy:n kesken. Budjetoidaan vuodelle 2024 menoihin 200 000 €.

9 KONSERNITAVOITTEET

Kaupunkikonsernilla tarkoitetaan kaupungin ja yhden tai useamman muun yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kaupungilla on yksin tai yhdessä muiden kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa määräysvalta.

Loimaan Vesi kuuluu liiketoimintaa harjoittavana liikelaitoksena Loimaan kaupungin sisäiseen konserniin.

Valtuusto ja liikelaitoksen johtokunta voivat asettaa liikelaitokselle sitovia tavoitteita.

Liikelaitokselle asetettavat tavoitteet ovat ensisijaisesti tuotantotavoitteita. Vaikuttavuutta koskevia tavoitteita on perustelua asettaa liikelaitokselle silloin, kun se vastaa toimialansa palvelujen tuottamisesta kaupungin alueella monopolina.

Liikelaitoksen tulos-, investointi- ja rahoitusbudjeteissa menojen ja tulojen sitovuus määrätään sekä valtuuston, että johtokunnan suhteen. Liikelaitoksen tulojen tulee suunnittelukaudella kattaa toiminnan kustannukset. Pitkällä aikavälillä tulorahoituksella pitää kattaa myös investoinnit siltä osin kuin niitä ei rahoiteta omanpääomanehtoisella rahoituksella.

Ulkoiseen konserniin kuuluvat tytäryhteisöt, joissa kaupungilla määräysvalta (yli 50 %:n omistusosuus) sekä kuntayhtymät.

Asunto- ja kiinteistöpoliittiset yhtiöt:	
Hulmin Huolto Oy	100 %
Kiinteistö Oy Loimaan Vuokra-asunnot	100 %
Kiinteistö Oy Telkäntie	100 %
Kiinteistöosakeyhtiö Alastaro-koti	60 %
Energiapoliittinen yhtiö:	
Loimaan Kaukolämpö Oy	51 %
Elinkeinopoliittinen yhtiö:	
Kehitys Oy Kurittula	100 %
Kuntayhtymät:	
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä	45,11 %
Varsinais-Suomen Liitto -kuntayhtymä	3,55 %

Yleiset tavoitteet

Kaupungin strategiset linjaukset, omistajaohjaus ja konserniohjeet otetaan huomioon tytäryhteisöjen toiminnan suunnittelussa, ohjauksessa ja päätöksenteossa.

Yhtiöt hankkivat omistajan kannan merkittäviin investointeihin.

Tytäryhteisöjen taloudesta ja toiminnasta raportoidaan säännöllisesti.

Konserniyhteisöt ja kuntayhtymät toimivat taloudellisesti ja kannattavasti.

Konserniyhteisöjen taksojen ja maksujen tarkistukset tehdään vuosittain 2022 – 2024 taloustilanteen ja kustannuskehityksen mukaisesti.

Vuoden 2022 talousarvioon uudistettiin tytäryhtiöiden tavoitteiden määrittämistä. Jokaiselle tytäryhtiölle laadittiin oma tavoitekortti. Ainoastaan Kehitys Oy Kurittulan tavoitekortti jäi laatimatta, koska sen toiminta on vähäistä.

Konserniohjaus:

Varataan vuokratilavitalon teknistä ja arkkitehtisuunnittelua varten 40 000 euron määräraha vuodelle 2023. Edellytetään, että suunnitelma ja kustannusarvio saadaan tarkennettua ja esitettyä kaupunginhallitukselle viimeistään 30.4.2023 mennessä.

Hulmin huolto

Omistus: Loimaan kaupunki 100 %

Toiminta-ajatus:

Hulmin huolto Oy huoltaa ja isännöi vuokra-asuntoyhtiötä ja myy myös muuta kiinteistöihin liittyvää palvelua kaupungin muihin kohteisiin.

Hoidettavia kiinteistöosakeyhtiö Loimaan vuokra-asunnot omistamia kiinteistöjä on 34 eli 468 huoneistoa. Huollettavia kaupungin muita kohteita on kaupungin keskustan, Mellilän ja Alastaron alueella.

Tavoitteet vuodelle 2023

Tavoitteena yhtiöllä on toimittaa huolto ja isännöintipalveluita 100 prosenttisesti omavaraisesti, vaikka se tekisi investointeja.

Toiminnan jatkuvuus tasaisesti ja yhteistyön tiivistäminen kaupungin toimijoiden kanssa.

Kustannustehokas toiminta vähentyneestä kiinteistökannasta huolimatta.

Toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit

Pitkät sairausvapaat ovat pienen yrityksen suurin toiminnallinen riski. Riskiä pyritään hallitsemaan vaihtuvilla työjärjestelyillä lomien aikaan sekä soveltuvin osin myös työnkierrolla.

Merkittäviä kehittämistoimia

Työmenetelmien kehittäminen tarpeita vastaavaksi. Ergonomiseen työskentelyyn kiinnitetään huomiota. Uusien ohjelmien ominaisuuksien hyödyntäminen; sähköiset hakemuskäsittelyt ja asukasviestintä.

Olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Yhtiön omavaraisuusaste on 100 ja maksuvalmius erinomainen. Huollettavien kiinteistöjen määrä on vähentynyt yhdellä suurella kiinteistöllä. Tavoitteena on pitää huollossa olevat alueet ja kiinteistöt kunnossa.

Toiminnalliset tavoitteet	TP2021	TA2022	30.6.TOT	TA2023
Henkilöstömäärä	12	10	10	10
Taloudelliset tavoitteet				
Liikevaihto	700 977	668 000	327 365	714 000
Liikevoitto	2 719	6 100	-64 382	12 367
Vakavaraisuus				
Velan määrä	-	-	-	-
<i>lainat rahoituslaitoksilta</i>	-	-	-	-
<i>lainat kaupungilta</i>	-	-	-	-
Omavaraisuusaste, %	100	100	100	100

Kiinteistöosakeyhtiö Loimaan vuokra-asunnot

Omistus: Loimaan kaupunki 100 %

Toiminta-ajatus:

Omistamiensa huoneistojen vuokraaminen.

34 kiinteistöä ja 468 huoneistoa.

Tavoitteet vuodelle 2023

Vuokra-asuntojen käyttöaste vähintään 90 %.

Käyttöasteen tarkastelu ja kiinteistöjen hoitaminen PTS suunnitelmien mukaisesti. Asukasvaihdon yhteydessä toteutetaan välttämättömiä huoneistoremontteja, isommat korjaukset kuten ikkunoiden uusiminen, keskitetään Alastaron alueen kiinteistöihin.

Toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit

- asuntojen tyhjäkäynti, alhainen käyttöaste
- tuholaiset
- tulipalot ja vesivahingot

Merkittäviä kehittämistoimia (strategiasta johdetut asiat)

Jätteen keräystä laajennetaan. Suuressa osassa taloyhtiöitä on muovijätteen lajittelu. Asukkaat saavat opastusta jätelajitteluun.

Veden ja sähkönkulutukseen pyritään vaikuttamaan opastamalla asukkaita järkevään huonelämpötilaan sekä vedenkäyttöön.

Korjausten toteuttaminen PTS mukaan.

Olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Hyvän käyttöasteen seurauksena on pystytty toteuttamaan kiinteistöjen korjauksia. Yleisen kustannustason nousun vuoksi vuokrankorotuspaineita tulee olemaan talousarviovuotta seuraavinakin vuosina.

Toiminnalliset tavoitteet	TP2021	TA2022	30.6.TOT	TA2023
Käyttöaste, %	91	91	91,85	90
Vaihtuvuus, %	36	40	19,87	40
Keskivuokra / m ²	7,52	7,82	7,66	7,92
Taloudelliset tavoitteet				
Liikevaihto	2 480 000		1 261 473	2 620 000
Vakavaraisuus				
Velan määrä	4 352 000	3 652 000		3 352 000
<i>lainat rahoituslaitoksilta</i>	4 030 000	3 330 000		3 030 000
<i>lainat kaupungilta</i>	322 000	322 000		322 000
Omavaraisuusaste, %	15,71	22,0		22,0

Loimaan Kaukolämpö Oy

Omistus: Loimaan kaupunki 51 %, Sallila Energia 49%

Toiminta-ajatus:

Olemme luotettava ja vastuullinen lämmön tuottaja ja jakelija, joka tuottaa ympäristöystävällistä ja kilpailukykyistä energiaa olemalla asiakkaidensa ensisijainen valinta myös tulevaisuudessa.

Tavoitteet vuodelle 2023

Tavoitteemme vuodelle 2023 on tuottaa ympäristöystävällistä ja kilpailukykyistä energiaa asiakkaillemme haasteellisessa markkinatilanteessa. Panostamme asiakastyytyvyyteen ja kehitämme toimintaamme yhdessä asiakkaittemme kanssa.

Toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit

Olennaisimmat toimintaan liittyvät riskit ovat polttoaineiden ja sähkön saatavuudessa ja niiden hintakehityksessä. Varaosien ja komponenttien saatavuudessa on myös ollut isoja häiriöitä. Suurimmat riskit aiheutuvat Ukrainan sodasta.

Merkittäviä kehittämistoimia

Merkittävämmät kehittämistoimet lähivuosina ovat kaukolämpöverkkoon kytkettävän lämpöakun suunnittelu ja rakentaminen. Lämpöakun avulla voimme varautua tulevaisuuden tuotantomuotoihin entistä paremmin ja monipuolisemmin. Toinen merkittävä kehittämistoimi on kaukolämpöverkkoon kytkettävien suurten lämpöpumppujen mahdollinen käyttö osana energian tuottamista. Ympäristöystävällisyys näkyy kaikessa toiminnassamme. Olemme lähes hiilidioksidivapaa lämmöntuottaja ja päästömme ovat yhdet alhaisimmista koko Varsinais-Suomen kaukolämpöyhtiöiden joukossa. Tutkimme jatkuvasti erilaisia tuotantotapoja vähentääksemme omia ja asiakkaittemme hiilidioksidipäästöjä. Asiakkaillemme tulemme tarjoamaan ratkaisuja, joilla voimme vähentää kiinteistöjen energian kulutusta. Kuulumme myös Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen.

Olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Loimaan Kaukolämmöllä ei ole tällä hetkellä lainoja tai vakuuksia toiminnastaan.

Toiminnalliset tavoitteet	TP2021	TA2022	30.6.TOT	TA2023
Toimitusvarmuus - toimituskatkoksia	99,9%	99,9%	99,9%	99,9
Laskutettu energia GWh	89,15	87	48,95	-
Laskutus €/MWh (alv 0%)	50,9	50,9	50,9	-
Henkilöstömäärä	6	6	6	6
Taloudelliset tavoitteet				
Liikevaihto	5 461 649 €	4 770 146 €	2 939 218 €	
Liikevoitto	951 772 €	793 149 €	3 151 179€*)	
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	953 847 €	793 949 €	3 151 995 €*)	
Nettoinvestoinnit	318 445 €	-	567 281 €	-
Korkotulot kaupungille	-	-	-	-
Vakavaraisuus				
Velan määrä	-	-	-	-
<i>lainat rahoituslaitoksilta</i>	-	-	-	-
<i>lainat kaupungilta</i>	-	-	-	-
Omavaraisuusaste, %	69,3 %	71,0 %	71,0 %	
Velkaantumisaste, %	6,6 %	-	-27 %	

*) Kuluvan kauden tulos näyttää tässä vaiheessa paremmalta kuin se todellisuudessa on. Kesäkuukaudet ovat aina tappiollisia ja monet koko vuoden maksut eräänntyvät vasta loppuvuodesta. Lisäksi kuluvan kauden poistot tehdään vasta tilinpäätöksen yhteydessä. Liikevoittoa nostaa myös päästöoikeuksien kertaluonteinen myynti, josta maksetaan vielä tuloverot ja arvonlisävero vuoden lopussa. Päästöoikeuksien myynnin investoinnilla rahoitetaan rakennettava Pellettilaitos.

Kiint. Oy Telkantie 1

Omistus: Loimaan kaupunki 100 %

Toiminta-ajatus:

Toimivan, kestävän ja kohtuuhintaisen asumisen tarjoaminen Loimaalla.

Tavoitteet vuodelle 2023

Nykyisen vuokrausasteen säilyttäminen – asunnot ovat lähes kaikki vuokrattuna (tyhjäät asunnot saneerauksessa).

Toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit

Olennaisin riski on hyvien vuokralaisten saaminen jatkossa. Haasteena on ollut Loimaan, myös Hirvikosken, pitäminen houkuttelevana asuinpaikkana. Jatkuvana riskinä on hyvien vuokralaisten muuttaminen isompiin kaupunkeihin opiskelemaan tai työhön.

Hyvä vuokrausaste korreloi suoraan siihen, miten hyvin taloja pystytään saneeraamaan ja välttämään korjausvelan kasvua taloyhtiössä.

Merkittäviä kehittämistoimia

Merkittävin lähitulevaisuuden ympäristöön vaikuttava toimi tulee olemaan jätepisteiden uudistaminen. Talojen energiatehokkuuteen kiinnitetään huomiota tulevien korjaushankkeiden yhteydessä. Esimerkiksi yhteiskanavapuhaltimia uusittaessa voidaan investoida lämmön talteenotto -järjestelmään. Tulevaisuudessa putkistojen uusimisen

yhteydessä tulevien etäluettavien vesimittareiden uskotaan vaikuttavan taloyhtiön vedenkulutukseen. Merkittävintä vuokratalossa olisi saada asukkaat tietoisiksi oman toimintansa merkityksestä asumisviihtyvyyteen, turvallisuuteen, rakennuksen kunnossapitoon, ympäristöön ja energian kulutukseen, jotka vaikuttavat myös vuokrahintaan. Asumisneuvontaa tulisi kehittää ja lisätä. Sähköisen tiedottamisen lisääntyminen ja isännöintitoimiston uudet mahdollisuudet järjestelmäviestien lähettämiseen asukkaille vähentäneet kopiokuluja tulevaisuudessa.

Olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Yhtiöllä ei ole lainaa rahoituslaitoksilta. Kaikki yhtiön lainat ovat Loimaan kaupungilta saatua lainaa. Kaupunki ei ole perinyt lainaa takaisin. Vakuudet on eritelty tilinpäätöksen liitetiedoissa. Yhtiön omavaraisuusaste ei välttämättä vastaa todellisuutta, koska käyvät arvot voivat poiketa huomattavasti tasearvoista. Yhtiöllä ei ole korollista velkaa, joten nettovelkaantumisastetta ei ole tarpeenmukaista laskea.

Kiint. Oy Telkäntie 1:n talousarvion tavoitekortti

Yhtiö on kilpailuttanut lämmönjakokeskusten asennukset ja lämpöjohtoverkoston tasapainotukset. Lämmönjakokeskuksen toteutetaan talokohtaisina. Päätökset tullaat tekemään marraskuun 2022 aikana. Jätepiste uudistusta siirretään myöhempään ajankohtaan. Arviossa tulos negatiivinen, mutta investointeihin käytetään asuintalovaroja, joten todellisuudessa tulos ei painu negatiiviseksi. Lisäksi lämpökeskussaneeraukset rahoitetaan yhtiön aikaisempien vuosien ylijäämistä. Huomioitava, että päätökset investoinnista ja talousarvio vahvistetaan vasta marraskuussa.

Toiminnalliset tavoitteet	TP2021	TA2022	30.6.22 TOT	TA2023
Henkilöstömäärä	-	-	-	-
Käyttöaste, %	91 %	90 %	95 %	98 %
vaihtuvuus, %	24 %	13 %	13 %	15 %
Keskivuokra / m ²	7,5	7,5	7,5	7,5
Taloudelliset tavoitteet				
Liikevaihto	364249	349051	181488	387869
Liikevoitto	92192	1424	37781	-137622
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	68368	1274	37900	-137772
Nettoinvestoinnit		50000		200000
Korkotulot kaupungille				
Vakavaraisuus				
Velan määrä	220811	220811	220811	220811
<i>lainat rahoituslaitoksilta</i>				
<i>lainat kaupungilta</i>	220811	220811	220811	220811
Omavaraisuusaste, %	7,6 %	16 %	7,6 %	7,6 %

Alastaro-koti

Omistus: Loimaan kaupunki 60 %= Ilolakoti 3 kaupungin omaa tehostettua palveluasumista. Loput 40% yksityisessä omistuksessa olevia asuntoja, joita omistajat ovat vuokranneet ikäihmisille (tai käyttäneet omassa asumiskäytössä), asukkaat voivat halutessaan käyttää Loimikodin tukipalveluita.

Toiminta-ajatus:

Ikäihmisten yksityinen asumispalvelu. Alastaro-koti on hyvin kiinteä osa Loimikotia.

Tavoitteet vuodelle 2023

Asumisen turvaaminen nykymallin mukaisesti tulevina vuosina.

Omien sähkö- ja vesimittareiden asentaminen Ilolakotiin.

Toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit

Merkittävimpiä riskejä ovat mm asukkaiden terveyteen ja asiakasympäristöön liittyvät riskit. Usein kun asukas muuttaa huonokuntoisempana kuin mitä menneinä vuosina.

Myös asukkaiden alentunut fyysinen toimintakyky ja muistin alenema aiheuttaa vaaratilanteita mm liukastumisina ja kaatumisina.

Korjausvelan kasvu saattaa lähivuosina lisätä tarvetta isommille korjauksille.

Merkittäviä kehittämistoimia

Hyvinvointialueen valmistuminen vaikuttaa selkeästi Ilolakodin toimintaan mutta voi vaikuttaa myös yksityisten omistamiin asuntoihin.

Asukaskohderyhmän kunto on myös muuttumassa ja siksi esimerkiksi esteettömyyttä tulisi mahdollistaa asunnoissa.

Loimikodissa on tällä hetkellä öljylämmitys ja siitä pyritään luopumaan lähivuosina. Lämmitysmuoto tulee vaihtumaan myös Alastaro-kodissa vesi-ilmalämpöpumppuun.

tulevina vuosina tulee myös Alastaro-kodissa tehdä PTS -suunnitelma.

Olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Toiminnalliset tavoitteet	TP2021	TA2022	30.6.TOT	TA2023
Käyttöaste, Ilolakoti				
Taloudelliset tavoitteet				
Liikevaihto	48 174		14 610	
Liikevoitto	-5402		-5404	
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	-5402		-	
Investoinnit	• kts alla			
Korkotulot kaupungille				
Vakavaraisuus				
Velan määrä				
<i>lainat rahoituslaitoksilta</i>				
<i>lainat kaupungilta</i>				

10 LIIKELAITOS

LOIMAAN VESI

TALOUSARVIO 2023

TALOUSSUUNNITELMA 2024–2025

Loimaan Vesi -liikelaitoksen johtokunnan xx.xx.2022 (xx. §) hyväksymä

LOIMAAN VESI -LIKELAITOKSEN TALOUSARVIO VUODELLE 2023 JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2024–2025

Loimaan Vesi -liikelaitoksen missio

Missio eli toiminta-ajatus kertoo, miksi "yritys" on olemassa.

Vesihuoltoliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti.

Loimaan Vesi -liikelaitoksen visio

Vesihuoltoliikelaitos on laadukkaiden ja ympäristöystävällisten vesihuoltopalvelujen tuottaja nyt ja tulevaisuudessa.

Toimintaympäristö

Loimaan Vesi -liikelaitos (jälj. liikelaitos) toimii kuntalain mukaisena kunnallisena liikelaitoksena kuntalaissa mainitun ja kaupunginvaltuuston tekemien päätösten mukaisesti.

Liikelaitoksella on johtokunta, joka ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa. Johtokunta vastaa liikelaitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Johtokunnan tehtävät on mainittu kuntalain 67 §:ssä. Johtokunnan muista tehtävistä määrätään kaupungin uudessa hallintosäännössä. Johtokunnan tehtävänä on muun muassa hyväksyä liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma vuoden loppuun mennessä valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden sekä meno- ja tuloerien mukaisesti. Johtokunta myös päättää liikelaitoksen investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista.

Liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma laaditaan kunnan talousarviosta ja –suunnitelmasta erillisenä osana. Liikelaitoksen talousarviossa ja –suunnitelmassa on tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa.

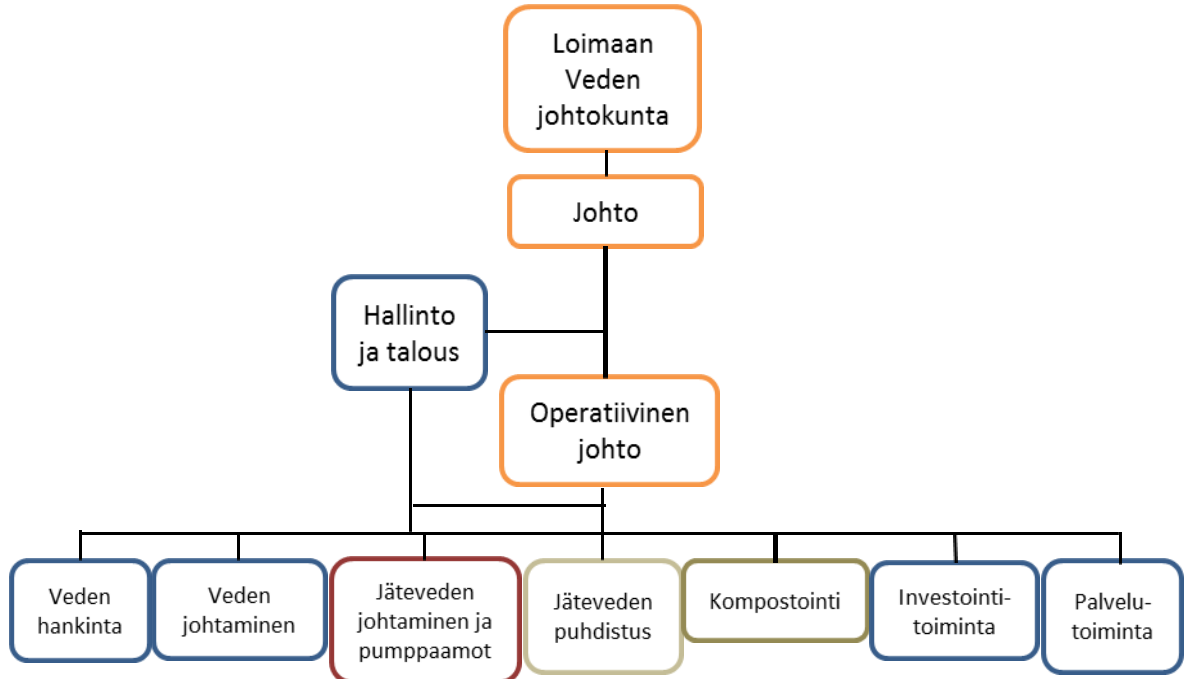
Sekä valtuusto että johtokunta asettavat liikelaitokselle sitovia tavoitteita, jotka liikelaitoksen talousarviossa tulee erottaa toisistaan selkein merkinnöin. Liikelaitos noudattaa vuonna 2022 valmistunutta Loimaan kaupungin strategiaa. Strategia ohjaa asetettavia tavoitteita.

Valtuusto päättää liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista. Liikelaitosta sitovia meno- ja tuloeria kunnan talousarviossa ovat kunnan pääomasijoitus ja liikelaitoksen pääoman palautus kunnalle, korvaus kunnan sijoittamasta pääomasta, kunnan toiminta-avustus liikelaitokselle.

Liikelaitoksen tehtävänä on johtosäännössä määrätyn mukaisesti hoitaa henkilökuntansa avulla vesihuoltoon liittyvät tehtävät Loimaan kaupungissa. Liikelaitoksen tehtävänä on hoitaa myös ne velvoitteet (muun muassa Mellilän ja Alastaron kuntien aikanaan sopimat vesihuoltoon liittyvät erityissopimukset), jotka sitovat Loimaan kaupunkia vesihuoltoon liittyvissä toiminnoissa.

Kunnallisessa liikelaitoksessa on johtaja, joka on virkasuhteessa kuntaan. Johtajan tehtävänä on kuntalain 68 §:n mukaan johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena liikelaitoksen toimintaa.

Liikelaitoksen toiminnot jakaantuvat kuviossa esitetyn kaavion mukaisesti.

KUVIO 1 Loimaan Vesi -liikelaitoksen toimintakaavio

Loimaan Veden ostamat palvelut

Liikelaitos ostaa, kuten tähänkin mennessä, Loimaan kaupungilta puhelinkeskus-, palkanlaskenta-, kirjanpito- ja atk -palveluita. Lisäksi liikelaitos ostaa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan suunnittelu-, mittaus-, kuljetus-, tilahallinto- ja varastopalveluita. Liikelaitos suorittaa näistä sisäisen laskennan tai hinnaston mukaisen korvauksen.

Muita vesihuoltoon liittyviä palveluita liikelaitos ostaa muun muassa urakoitsijoilta, kemikaalien toimittajilta, vesihuoltotarvikkeiden toimittajilta, suunnittelutoimistoilta, ohjelmistotoimittajilta, valvontaviranomaisilta sekä sähkö- ja puhelinlaitoksilta.

Liikelaitoksen henkilöstö

Liikelaitos pyrkii sijoittamaan laitokselle vesihuoltoalan opiskelijan kesän ajaksi.

Vuonna 2023 liikelaitoksen työntekijöinä oletetaan toimivan seuraavat:

- liikelaitoksen johtaja
- työpäällikkö
- 2 palvelusihteeriä
- 0,5 palvelusihteeriä (pyrkimys palkata osaksi vuotta kiireapulaiseksi)
- keskusjätevedenpuhdistamon vastaava hoitaja
- 4 vesilaitoksen hoitajaa
- tiimivastaava
- 3 putkiasentajaa
- harjoittelija/opiskelija (pyrkimys palkata kesäajaksi)

Vuonna 2023 liikelaitoksen vakinaisen työntekijämäärän arvioidaan olevan 13 henkilöä.

Henkilökunnasta eläköitynee seuraavan noin 3 vuoden kuluessa 3 henkilöä, joka on noin 23 % henkilöstömäärästä.

Merkittävimmät muutokset toimintaympäristöön

Kuntalain uudistamisen ja Vesihuoltolain tarkistamisen myötä aiheutuvat muutokset. Maailmantilanteiden muutosten aiheuttamat vaikutukset kustannuksiin.

Jätevedenpuhdistus

Jätevedenpuhdistuksessa ei ole näköpiirissä merkittäviä muutoksia. Puhdistamon huoltotarve kuitenkin lisääntyy laitoksen vanhetessa.

Veden hankinta

Kiinnitetään edelleen erityistä huomiota veden laatuun ja teknologiaan sekä veden saannin varmistamiseen. Vedenottamoiden saneeraukset on aloitettu ja niitä jatketaan lähivuosina.

Veden jakelu

Johtokarttatietoa ja sen hallintamahdollisuuksia parannetaan jätevesiverkoston saneeraussuunnittelun tueksi.

Loimaan Veden on mahdollista hyödyntää Alastaron johtokarttatietojen sähköistä käsittelyä. Valitettavasti tämä on mahdollista ainoastaan vähäisen aineiston osalta, koska merkittävä osa sijaintitiedoista on aikanaan jäänyt kartoittamatta. Luotettavien johtokarttojen puuttuminen lähes koko Alastaron alueelta häiritsee huomattavasti liikelaitoksen tiettyjä toimintoja (verkostoon määritettävien liittymiskohtien osoittaminen, liittymissopimusten karttaliitteiden laatiminen, verkostojen korjaaminen, verkostosuunnittelu yms.). On oletettavaa, että tilanne edellä mainitun alueen osalta päivitty entisten Loimaan kaupungin, Loimaan kunnan ja Mellilän tasolle vasta vuosien kuluttua.

Vesimittaroinnin (vanhojen mittarien poisto, koeajot ja uusien asentaminen) jatkaminen. Etäluettavilla vesimittareilla kiinteistöissä ja verkostossa pystytään verkostonhallintaa parantamaan huomattavasti, kun käytössä on reaaliaikaista kulutustietoa verkoston eri osissa. Etäluettavien vesimittareiden käyttöönotto tuo mukanaan myös kustannusvaikutuksia. Etäluenta lisää tietoliikennekustannuksia sekä mittareiden

uusiminen muuttuu aiempaa säännöllisemmäksi. Käyttäjälle tämä näkyy tulevaisuudessa kasvavina perus- ja käyttömaksuina. Lisäksi käyttäjän tulee pitää mittarointipaikka sellaisessa kunnossa, että säännölliset mittarinvaihdot ovat mahdollisia toteuttaa. Etäluettavien mittareiden suurimittakaavaista vaihtoa kuitenkin hidastaa kokonaisvaltaisen tietojärjestelmän puuttuminen ts. yhtenäinen järjestelmä, jolla pystytään hallitsemaan toimenpiteet mittarin asennuksesta käytön laskuttamiseen.

Runko- ja tonttiventtiilien rakentaminen ja uusiminen. Tarvittavien runkoverkostokorjausten tekeminen.

Jäteveden johtaminen

Viranomaisen on puuttunut tapahtuneisiin jätevesipumppaamoiden ja jätevesipuhdistamon ohijuoksutuksiin. Ohijuoksutuksia on tapahtunut kevätulannan aikana ja isojen rankkasateiden yhteydessä, joten ne ovat varsin satunnaisia. Betonisten jätevesiputkistojen saneeraaminen pidetään säännöllisenä työohjelmassa. Saneeraukset keskitetään selkeästi rajattaville alueille.

Talousarvio 2023

Liikelaitos on valmistellut talousarvionsa lähtien seuraavista hoidettavista toiminnoista sekä katsoo tavoitteikseen toimintojen toteutumisen talousarvioon vuodelle 2023 esitetyillä määrärahoilla.

Liikelaitoksen hoitamat toiminnot

Hallinto

Asiakaspalvelu, asiakastietorekisterin ylläpito (uudet liittyjät ja omistajanvaihdokset), liittymishakemusten ja liittymis- ja käyttösopimusten käsittely, ostolaskujen kirjaus, liittymis-, työ-, vesi- ja jätevesilaskutus, muut osto- ja myyntireskontran vaatimat tehtävät, maksuhäiriöisten vaatimat selvitykset ja toimenpiteet sekä kaikki muut liikelaitoksen toimintaan liittyvät toimistotehtävät, yleis- ja laitossuunnittelu, laitoksen toimintojen kehittäminen, lausuntojen antaminen muun muassa kaava-asioihin, rakentajien opastus kvv-asioissa, rakennushankkeiden liittymiskohtien ja padotuskorkeuksien määrittäminen, kvv-suunnitelmien käsittely, haja-asutusalueiden vesihuoltoasiat, johtokarttoihin ja yleissuunnitteluun liittyvät tehtävät, talouteen ja hallintoon liittyvät asiat, johtokunnan käsittelemien asioiden valmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät, tarjouspyynnöt ja tilaukset yms.

Veden hankinta

Vedenottamoiden (8 kpl) ylläpito, käyttö ja käytön valvonta, kuukausittaiset pohjavesien korkeushavainnot ja hankittavan veden laatutiedot sekä näiden raportointi Varsinais-Suomen ELY-keskukselle, vesihuollon kaukovalvontajärjestelmän ylläpito ja seuranta, vesihuollon päivystykseen sisältyvät toimenpiteet, kemikaalihankinnat ja talousveden valvontatutkimusohjelman mukaiset tehtävät.

Veden jakelu

Jakeluverkoston (748 km) kunnossapito, vesihuollon päivystykseen sisältyvät toimenpiteet, kiinteistöjen rakentamiseen ja saneeraukseen liittyvät kvv-asiat, materiaali- ja konekaluston tilaukset, vesimittarien ja venttiilien asentaminen, vesimittarien vaihdot

ja mittarien koeajot sekä niihin liittyvän aineiston dokumentointi, talousveden valvontatutkimusohjelman mukaiset tehtävät (muun muassa näytteenotto ja raportointi), ns. talvimittarit ja niiden dokumentointi, runkoventtiilien korjaukset ja lisäykset.

Jäteveden johtaminen

Verkostojen (288 km) kunnossapito, jätevesipumppaamoiden (55 kpl) ylläpito huoltotöineen sekä viemäripesujen ja -kuvausten valmistelu ja ohjaus.

Jäteveden puhdistus

Jätevedenpuhdistamon käyttöön ja kunnossapitoon sekä valvontaan ja raportointiin liittyvät tehtävät, vesihuollon päivystykseen sisältyvät toimenpiteet, kemikaalihankinnat, verkostoa myöten johdettavien jätevesien puhdistaminen, kuukausittaiset velvoitetarkailut, Niinijoen pienpuhdistamon ylläpito. Sako- ja umpikaivolietteiden käsittely.

Puhdistamolietteen kompostointi ja markkinointi

Puhdistamolietteen kompostointitoiminta, jota tulee toteuttaa Eviran myöntämän lannoitelain mukaiseksi toimijaksi hyväksytylle annetun päätöksen mukaisesti. Jätevedenpuhdistamon kuivatun lietteen kompostoinnin materiaalihankinnat, kompostituotteen valmistus, tuotteen laadun valvonta (lämpötilamittaukset ja näytteenotto vaadittavia laboratoriotutkimuksia varten) sekä kompostituotteen markkinointi. Kompostikentällä käsitellään keskusjätevedenpuhdistamolta vastaanotetut lietteet.

Laskutustyöt ulkopuolisille

Asiakkaiden tilaamat työt, mahdolliset ylikunnalliset palvelut sekä palvelut kaupungin muille sektoreille.

Vesi- ja viemäriverkostojen rakentaminen

Vesihuoltoverkostojen täydennysrakentamiseen liittyvät tehtävät, muun muassa materiaalien hankinta, koneiden ja laitteiden tilaus, yhteydet kuluttajiin, eri laitoksiin ja viranomaisiin sekä muihin yhteistyökumppaneihin. Toimiminen vahvana osapuolena ja edunvalvojana verkostojen rakennuttamisprojekteissa.

Edellä mainitut tehtävät hoidetaan niitä koskevien lakien, asetusten, määräysten ja päätösten mukaisesti.

Liikelaitoksen perimät maksut

Liikelaitoksen taksa sisältää käyttömaksun, perusmaksun ja liittymismaksun. Laitoksella on lisäksi erillinen palvelumaksuhinnasto.

Käyttömaksut, liittymismaksut, perusmaksut ja muut taksassa mainitut hinnat ovat yhteneväiset koko Loimaan kaupungin alueella.

Vesihuoltolain mukaan vesihuollon maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä niillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan

varmistaa, että maksut perustuvat vesihuollon todellisiin kustannuksiin. Se ehkäisee myös vesihuollosta perittävien maksujen käyttöä piiloverotukseen. Toisaalta säännöksellä varmistetaan vesihuoltolaitoksen taloudelliset toimintaedellytykset, muun muassa varautuminen uusinvestointeihin, laitteistojen ylläpitomenoihin ja perusparannusinvestointeihin.

Peruspääoman tuotto

Yleisperusteluissa vesihuoltolainsäädännön uudistamiseksi mainitaan tuottovaatimuksen osalta seuraavaa: *Tuottovaatimuksen kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan viitata esimerkiksi valtion talousarviosta annettuun asetukseen (1243/1992), jonka 56 §:n mukaan valtion investointilaskelmissa ja muussa pääomien käytön arvioinnissa käytetään, jollei käyttötarkoituksesta muuta johdu, tuottovaatimuksena Valtiokonttorin laskemaa arvioinnin suorittamista edeltäneen varainhoitovuoden euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä korkokustannusta valtiolle.*

Valtiokonttorin 14.01.2022 ilmoittama pitkäaikaisen lainanoton efektiivinen korkokustannus vuoden 2021 tietojen pohjalta laskettuna ja vuoden 2022 laskelmissa käytettäväksi tarkoitettu (nimellinen) korkokustannus on 0,0 %.

Loimaan Veden peruspääoman korkona Loimaan kaupungille vuonna 2023 käytetään 0,0 % peruspääomasta, todeten sen sisältyvän kohtuullisen tuoton määritelmään.

Investoinnit

Investointisuunnitelman edellyttämäksi pääoman tarpeeksi talousarviovuonna 2023 on varattu 2 356 000 euroa. Investoinnit käsittävät muun muassa kaupungin kehittymisen edellyttämän vesihuoltoverkosto-osan rakentamisen, laitosrakentamisen, vesihuoltoverkostojen kartoitukset, suunnittelun sekä suunnitelmien vaatimat maaperä- ym. tutkimukset, vanhojen verkostojen saneeraukset, laitoksissa tehtävät pienehköt saneeraukset sekä uudet ja uudistettavat vesimittarit.

Suunnitelmakauden investoinnit toteutetaan vesihuollosta saatavilla tuloilla sekä edellisten tilikausien ylijäämää hyödyntäen.

Liikelaitos laatii investointien osalta erillisen investointiohjelman, jonka mukaan investointimääräraha kohdistetaan talousarviovuoden investointihankkeisiin.

TALOUSARVIO VUODELLE 2023 SISÄLTÄÄ SEURAAVAT KUSTANNUSPAIKAT:**7000 HALLINTO**

Kustannuspaikka sisältää liikelaitoksen asiakkailtaan perimät liittymismaksutulot, vakinaisen henkilökunnan palkat (liikelaitoksen johtaja, työpäällikkö, 2 palvelusihteeriä, luottamushenkilöiden kokouspalkkiot, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, Vesi- ja viemärlaitosyhdistyksen jäsenmaksun, kopiointi- ja toimistotarvikekustannukset, kotisivujen ylläpitomaksun, hallinto-, atk- ja palkanlaskentapalveluiden ostokustannukset, ilmoitus- ja painatuskustannukset, hallinnon posti- ja puhelinkulut, toimistokalusteiden ja -koneiden kunnossapitokustannukset, koulutus- ja virkamatkakustannukset, alan kirjallisuuden, julkaisujen ja lehtien hankintakustannukset, lääkkeet ja hoitotarvikkeet, toimistokalusteiden hankintamenot, henkilöstön ja luottamushenkilöiden merkkipäivälahjat, virkistystoiminnan yms.

7010 VEDENOTTAMOT

Kustannuspaikka sisältää vedenottamoiden ja näihin liittyvien syöttöjohtojen ja ylavesisäiliöiden ylläpidon sekä veden laadun ja pohjaveden pinnankorkeuden valvonnan.

Hankittava vesimäärä on noin 1 327 000 m³/a.

Kustannuspaikka sisältää vakinaisen henkilökunnan palkat (50 % kahden ja 25 % kahden vesilaitoksenhoitajan palkasta), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, osan laitoksenhoitajien koulutus- ja työvaatekustannuksista, terveydenhoitoasetuksen perusteella raakavedestä tehtävät analyysit, osan kuorma-auton sekä kahden pakettiauton vakuutus-, katsastus-, vero-, huolto- ja polttoainekustannuksista, osan hallinto-, atk- ja palkanlaskentapalvelujen ostokustannuksista, painatus- ja ilmoituskulut, osan vesilaitoksenhoitajien matkapuhelinkuluista, Sulajoen, Lähteenkorvan, Saikun, Metsämaan, Hosinhaudan, Kotasuon, Penturan, Palon ja Uotilan vedenottamoiden sekä ylavesisäiliöiden rakennusten, alueiden, koneiden ja laitteiden kunnossapitokustannukset, sähkömaksut ja puhtaanapitokustannukset, osuuden vesilaitoksen omaisuusriskivakuutuksesta, vedenottamoilla ja keskusvalvomossa tarvittavan pienkaluston, työkalujen ja toimistotarvikkeiden hankintakustannukset, vedenhankinnassa käytettävät kemikaalit (natronlipeä Sulajoki noin 12 tn/a, Metsämaa 0,5 tn/a, Palo (Mellilä) 1,0 tn/a, ym. kunnossapidossa käytettävät tarveaineet, kuljetuskustannukset (muun muassa lipeän kuljetus) kaukovalvontalaitteiston ja hälytysjärjestelmän vuosimaksut, Sulajoen ja Hosinhaudan vedenottamoiden yksityistiemaksut sekä metsänhoitomaksun.

7020 VESIJOHTOVERKOSTO

Kustannuspaikka sisältää jakeluverkon ja vesimittarien ylläpidon sekä verkostoveden laadun valvonnan aiheuttamat kustannukset.

Kustannuspaikka sisältää romutettujen vesimittarien myyntitulon, vakinaisen työsuhteisen henkilökunnan palkat (33 % työnjohtajan (tiimivastaavan) ja kolmen putkiasentajan sekä 25 % yhden vesilaitoksenhoitajan palkasta), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, osan edellä mainittujen työntekijöiden puhelin-, työvaate- ja koulutuskustannuksista, osan hallinto-, atk- ja palkanlaskentapalvelujen ostokustannuksista, verkostovedestä tehtävien vesianalyysien tutkimuskustannukset (Loimaalla 10 jatkuvan valvonnan ja 10 käyttötarkkailun määrittystä, 4 raakaveden määrittystä ja 1 lähtevän veden määrittys sekä 2 jaksottaisen valvonnan määrittystä kerran vuodessa; Metsämaalla 4 raakaveden määrittystä ja 1 lähtevän veden määrittys; Alastarolla 5 jatkuvan valvonnan, 5 käyttötarkkailun ja 1 raakaveden määrittystä ja 1 jaksottaisen valvonnan määrittys kerran vuodessa;

Mellilässä 5 jatkuvan valvonnan ja 2 raakaveden määrittystä ja 1 jaksottaisen valvonnan määrittys kerran vuodessa); Juvankallion vesitornista 1 näyte vuodessa sekä tarvittavat lisätutkimukset, osan kolmen pakettiauton vero-, katsastus-, vakuutus-, kunnossapito- ja polttoainekustannuksista, painatus- ja ilmoituskulut (muun muassa lehti-ilmoitukset työmaa-aikaisista vesikatkokuksista), osan työmaaparakkien sähkö- ja puhtaanapitokustannuksista, vesijohtoverkoston ja ylävesisäiliöiden kunnossapitopalvelut ja koneiden vuokrat, materiaali- ja kuljetuskustannukset, pienkalusto- ja työkalukustannukset, osan työtarvikkeiden ja -koneiden tilavuokrasta.

7021 VEDEDEN MYYNTI

Laskutettavan veden määrä noin 1 115 000 m³/a.

Kustannuspaikka sisältää liittyjiltä perittävät perusmaksutulot (noin 6 600 kulutuspistettä), vesimaksutulot 1 115 000 m³ á 1,13 € (alv. 0 %), sisäiset vesimaksutulot (jätevedenpuhdistamon sekä toimisto- ja varastorakennuksen vesimaksut), 50 % vesi- ja jätevesilaskutusohjelman ja lomakepohjan ylläpitomaksuista, 50 % vesi- ja jätevesilaskutukseen kohdistuvista postituskuluista (mittarinlukukorttien lähettäminen, yhteensä noin 6 600 kpl ja vesi- ja jätevesilaskut yhteensä 3 x noin 6 600 kpl), 50 % vesi- ja jätevesilaskutukseen kohdistuvista toimistotarvikekuluista (muun muassa kopiopaperit ja kirjekuoret).

7030 VIEMÄRIVERKOSTO JA PUMPPAAMOT

Kustannuspaikka sisältää viemäriverkoston ja pumppaamoiden ylläpidon. Liikelaituksen verkostossa johdettava jätevesimäärä on noin 1 450 000 m³/a.

Kustannuspaikka sisältää vakinaisen henkilökunnan palkat (33 % yhden, 30 % yhden, 28 % yhden ja 25 % yhden laitoksenhoitajan sekä 33 % työnjohtajan (tiimivastaavan) ja kolmen putkiasentajan palkoista), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, osan edellä mainittujen työntekijöiden työvaate- ja koulutuskustannuksista, osan hallinto-, atk- ja palkanlaskentapalvelujen ostokustannuksista, osan kuorma-auton sekä pakettiautojen vero-, vakuutus-, katsastus-, polttoaine- ja huoltokustannuksista, painatus-, ilmoitus- ja puhelinkulut, jätevesiviemärien ja -pumppaamoiden kuvauksista ja pesuista aiheutuvat kustannukset, viemäriverkoston ja jätevesipumppaamoiden kunnossapitopalvelut, koneiden ja laitteiden vuokrat sekä kunnossapidossa tarvittavat kuljetukset, jätevesiverkostojen tukkeumien aiheuttamat vahingot yms., kunnossapidossa tarvittavat työaineet, pienkalusto ja työkalut, osan työmaaparakkien sähkö- ja puhtaanapitokustannuksista, jätevesipumppaamoiden vakuutukset, hälytysjärjestelmän vuosimaksut sekä osan työtarvikkeiden ja -koneiden tilavuokrasta.

7031 JÄTEVEDEN LASKUTUS

Laskutettavan jäteveden määrä noin 720 000 m³.

Kustannuspaikka sisältää laskutettavat jätevesimaksutulot noin 720 000 m³ á 2,33 € (alv. 0 %), sisäiset jätevesimaksut (jätevedenpuhdistamo sekä toimisto- ja varastorakennus), 50 % vesi- ja jätevesilaskutusohjelman ja lomakepohjan ylläpitomaksuista, 50 % vesi- ja jätevesilaskutukseen kohdistuvista postituskuluista (mittarinlukukortit yhteensä noin 6 600 kpl ja vesi- ja jätevesilaskut yhteensä 3 x noin 6 600 kpl), 50 % vesi- ja jätevesilaskutukseen kohdistuvista toimistotarvikekuluista (muun muassa kopiopaperit ja kirjekuoret).

7033 YPÄJÄ-LOIMAA -SIIRTOVIEMÄRI

Kustannuspaikka sisältää siirtoviemärin ylläpidon Loimaan puolella.

Kustannuspaikka sisältää vakinaisen henkilökunnan palkat (5 % yhden vesilaitoksenhoitajan palkkakustannuksista), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, 5 % edellä mainitun työntekijän koulutus- ja työvaatekustannuksista, osan kuorma-auton sekä kahden pakettiauton vero-, vakuutus-, katsastus-, polttoaine- ja huoltokustannuksista, painatus-, ilmoitus-, posti- ja puhelinkulut, jätevesiviemärien ja -pumppaamoiden kuvauksista ja pesuista aiheutuvat kustannukset, viemäriverkoston ja jätevesipumppaamoiden kunnossapitopalvelut, koneiden ja laitteiden vuokrat sekä kunnossapidossa tarvittavat kuljetukset, jätevesiverkostojen tukkeumien aiheuttamat vahingot yms., kunnossapidossa tarvittavat työaineet, pienkalusto ja työkalut, osan sähkö- ja puhtaanapitokustannuksista, jätevesipumppaamoiden vakuutukset sekä hälytysjärjestelmän vuosimaksut.

7041 NIINIJOEN PIENPUHDISTAMO

Kustannuspaikka sisältää pienpuhdistamon ylläpidon.

Kustannuspaikka sisältää pienpuhdistamorakennuksen ja -alueen sekä koneiden ja laitteiden kunnossapitokustannukset, jätevedenpuhdistuksessa ja kunnossapidossa tarvittavat työaineet, sähkömaksut, puhtaanapitopalvelut ja osan laitoksenhoitajien puhelinkustannuksista.

7042 KUIVATUN LIETTEEN KOMPOSTOINTI

Kustannuspaikka sisältää puhdistamolietteen kompostointitoiminnan ylläpidon.

Kustannuspaikka sisältää vakinaisen henkilökunnan palkat (5 % yhden vesilaitoksenhoitajan palkkakustannuksista), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, 5 % edellä mainitun työntekijän puhelin-, koulutus- ja työvaatekustannuksista, kompostilietetutkimuskustannukset, kompostointikentän kunnossapitopalvelut ja koneiden vuokrat, tuhoeläintorjuntakustannukset, kompostoinnissa käytettävät työaineet sekä kompostointikentän vuokran.

7045 KESKUSJÄTEVEDENPUHDISTAMO

Kustannuspaikka sisältää jätevedenpuhdistamon (keskuspuhdistamo) ylläpidon. Puhdistettava jätevesimäärä on noin 1 560 000 m³/a ja käsiteltävä lietemäärä on noin 1 700 tn/a.

Kustannuspaikka sisältää saostuskaivo- ja umpisäiliölietteen käsittelymaksutulot, vakinaisen henkilökunnan palkat (100 % puhdistamon vastaava hoitajan sekä 40 % yhden, 25 % yhden ja 17 % kahden vesilaitoksenhoitajan palkasta), lisä-, ylityö- ja varallaolokorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, edellä mainittujen työntekijöiden koulutus- ja työvaatekustannukset, osan hallinto-, atk- ja palkanlaskentapalvelujen ostokustannuksista, jätevedenpuhdistamon valvontamaksut, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry:n laskuttamat veloitettarkkailukustannukset (jätevedenpuhdistamo, Loimijoen vesistön yhteistarkkailu, kalatalousmaksu, pohjaeläin- ja pohjasedimenttitarkkailu), laboratorionäytteiden tutkimuskustannukset, KVVSY ry:n jäsenmaksun, toimistotarvike-, painatus-, ilmoitus-, posti- ja puhelinkulut, osan kuorma-auton sekä kahden pakettiauton vero-, vakuutus-, katsastus-, polttoaine- ja huolto ja säilytystilakustannuksista, leasing vuokrat, osan vesihuoltolaitoksen omaisuusriskivakuutuksesta, puhtaanapitokustannukset (muun muassa altaiden puhdistus / lietteenpoisto urakoitsijan toimesta), tilojen siivouskustannukset, sähkö- ja

lämmityskustannukset, sisäiset vesi- ja jätevesimaksut, jätevedenpuhdistamorakennuksen ja -alueen sekä puhdistamon koneiden ja laitteiden kunnossapitokustannukset, lietteen, tarvikkeiden, kemikaalien ym. kuljetuskustannukset, pienkaluston ja -koneiden hankintakustannukset, jätevedenpuhdistuksessa tarvittavat työaineet (muun muassa ferrosulfaatti, polymeerit, bakteerit), kunnossapidossa tarvittavat työaineet ja tarvikkeet, alan julkaisut ja lehdet sekä hälytysjärjestelmän vuosimaksut.

7050 LASKUTUSTYÖT

Kustannuspaikka sisältää vakinaisen henkilökunnan palkat (33 % tiimivastaavan ja 33 % kolmen putkiasentajan palkoista), lisä- ja ylityökorvaukset, KVTEL- ja sosiaaliturvamaksut, vesihuoltolaitoksen toimesta yksityisille ja yrityksille tehdyt vesi- ja viemärijohtoliitos- ja korjaustyöt sekä Loimaan kaupungin eri vastualueille tehdyt työt. Vesi- ja viemärijohtoliitoksiin liittyvistä sekä muista hinnoitelluista töistä liikelaitos perii kustannukset palvelumaksuhinnaston mukaisesti.

7160 TOIMISTO- JA VARASTORAKENNUS

Kustannuspaikka sisältää tilojen siivous- ja sähkökustannukset, vakuutusmaksut, sisäiset vesi- ja jätevesimaksut sekä toimisto- ja varastorakennusalueen kunnossapitokustannukset

7210 MUUT RAHOITUSTULOT

Kustannuspaikka sisältää asiakkaiden eräpäivän jälkeen maksamien laskujen viivästyskorot.

7220 KORKOKULUT

Kustannuspaikka sisältää maksuliikennetilien korot.

7230 KORKO PERUSPÄÄOMALLE

Kustannuspaikka sisältää peruspääomasta Loimaan kaupungille maksettavan korvauksen (0,0 %).

7240 MUUT RAHOITUSKULUT

Kustannuspaikka sisältää ulosoton tilitysmaksut.

VALTUUSTON PÄÄTTÄMÄT LIKELAITOKSELLE ASETETUT TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEET 2023

TOIMINNAN TAVOITTEET 2023

Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisten talousveden laatuvaatimusten täyttäminen.

Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 18.12.2009 myöntämän jäteveden johtamisluvan mukaisten ehtojen täyttäminen (keskuspuhdistamo).

Toiminnan tavoitteet noudattavat Loimaan kaupunkistrategian Houkuttelevat asuinympäristöt -kärkihanketta.

TALOUDEN TAVOITTEET 2023

Loimaan Veden taloutta tulee hoitaa vuonna 2023 siten, että pitkällä aikavälillä on mahdollista kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit, operatiiviset kustannukset sekä toimitilojen leasing vuokratkustannukset.

Talouden tavoitteet noudattavat Loimaan kaupunkistrategian ”Suunnitteleminen ja johdamme taloutta ja investointeja ennakoivasti ja pitkäjänteisesti” -strategista tavoitetta.

Peruspääoman tuotto

Yleisperusteluissa vesihuoltolainsäädännön uudistamiseksi mainitaan tuottovaatimuksen osalta seuraavaa: *Tuottovaatimuksen kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan viitata esimerkiksi valtion talousarviosta annettuun asetukseen (1243/1992), jonka 56 §:n mukaan valtion investointilaskelmissa ja muussa pääomien käytön arvioinnissa käytetään, jollei käyttötarkoituksesta muuta johdu, tuottovaatimuksena Valtiokonttorin laskemaa arvioinnin suorittamista edeltäneen varainhoitovuoden euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä korkokustannusta valtiolle.*

Valtiokonttorin 14.01.2022 ilmoittama pitkäaikaisen lainanoton efektiivinen korkokustannus vuoden 2021 tietojen pohjalta laskettuna ja vuoden 2022 laskelmissa käytettäväksi tarkoitettu (nimellinen) korkokustannus on 0,0 %.

Loimaan Veden peruspääoman korkona Loimaan kaupungille vuonna 2023 käytetään 0,0 % peruspääomasta, todeten sen sisältyvän kohtuullisen tuoton määritelmään.

Loimaan Veden taloudelliseksi tavoitteeksi asetetaan kaupungille maksettava 0,0 %:n suuruinen korvaus peruspääomasta 3 977 464,37 euroa, joka vuodelle 2023 tulee olemaan 0,00 euroa.

Investoinnit

Vuotuiset investointimenot ovat enintään 2 356 000 euroa.

JOHTOKUNNAN PÄÄTTÄMÄT SITOVAT TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEET 2023

TOIMINNAN TAVOITTEET 2023

Laskuttamattoman veden määrä on alle 16 %. (vuonna 2021 toteutunut 24 %)

Hule- ja suotovesien määrän vähentäminen. Vähintään yhdelle alueelle tehty selvitys viemäriverkoston johtuvista sinne kuulumattomista vesistä.

Tavoitteet noudattavat Loimaan kaupunkistrategian Houkuttelevat asuin ympäristöt - kärkihanketta.

Tyky-toiminnan ja sidosryhmätoiminnan ylläpitäminen mm. koulutuksin, messuvierailuin.

Tavoite noudattaa Loimaan kaupunkistrategian "Olemme hyvä työnantaja" -strategista tavoitetta.

TALOUDEN TAVOITTEET 2023

Tilikausi muodostuu hieman ylijäämäiseksi. Investointeja kohdennetaan viemäriverkoston rakentamiseen ja ylläpitoon

Talouden tavoitteet noudattavat Loimaan kaupunkistrategian "Suunnitella ja johdattaa taloutta ja investointeja ennakoivasti ja pitkäjänteisesti" -strategista tavoitetta.

LOIMAAN VESI -LIKELAITOKSEN TULOSLASKELMA

LOIMAAN VESI -LIKELAITOS	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Liikevaihto	3 019 872	3 163 000	3 244 800	3 365 800	3 532 700
Valm. ja kesk.eräis.tuott. var. lisäys(+) tai vähennys(-)					
Valmistus omaan käyttöön					
Liiketoiminnan muut tuotot	1 781				
Tuet ja avustukset kunnalta					
Tuet ja avustukset muilta					
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-706 709	-691 000	-735 300	-776 100	-821 000
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)					
Palvelujen ostot	-524 779	-510 400	-558 800	-569 900	-580 300
Materiaalit ja palvelut	-1 231 488	-1 201 400	-1 294 100	-1 346 000	-1 401 300
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-554 598	-631 700	-632 700	-644 800	-676 500
Henkilöstösivukulut					
Eläkekulut	-117 036	-135 300	-135 700	-138 400	-144 500
Muut henkilösivukulut	-18 211	-20 300	-23 100	-23 700	-24 900
Henkilöstösivukulut	-135 247	-155 600	-158 800	-162 100	-169 400
Henkilöstökulut	-689 846	-787 300	-791 500	-806 900	-845 900
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-620 394	-684 700	-669 600	-724 800	-798 600
Kertaluonteiset poistot					
Poistot ja arvonalentumiset	-620 394	-684 700	-669 600	-724 800	-798 600
Liiketoiminnan muut kulut	-523 458	-508 300	-496 900	-496 900	-496 900
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-43 533	-18 700	-7 300	-8 800	-10 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot					
Rahoitusavustus kunnalta					
Muut rahoitustuotot	3 060	3 300	3 400	3 500	3 600
Kunnalle maksetut korkokulut					
Muille maksetut korkokulut					
Korvaus peruspääomasta					
Muut rahoituskulut	-493	-700	-700	-700	-700
Rahoitustuotot ja -kulut	2 568	2 600	2 700	2 800	2 900
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-40 965	-16 100	-4 600	-6 000	-7 100
Satunnaiset tuotot ja kulut:					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-40 965	-16 100	-4 600	-6 000	-7 100
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	22 825	21 000	19 500	18 100	16 700
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-18 141	4 900	14 900	12 100	9 600

LOIMAAN VESI -LIIKELAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA VUOSILLE 2023-2025

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Liikelaitoksen varsinaisen toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Liikelijäämä (-alijäämä)	-43 533	-18 700	-7 300	-8 800	-10 000
Poistot ja arvonalentumiset	620 394	684 700	669 600	724 800	798 600
Rahoitustuotot ja -kulut	2 568	2 600	2 700	2 800	2 900
Tulorahoituksen korjauserät	-1 781				
Investoinnit					
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-2 197 130	-1 985 000	-2 356 000	-2 070 000	-1 370 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0
Käyttöomaisuuden myyntitulot	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	5 024	0	0	0	0
Varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta	-1 614 458	-1 316 400	-1 691 000	-1 351 200	-578 500
Rahoitustoiminnan rahavirta					
Antolainasaamisten muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Saamisten muutos kunnalta	930 000				
Saamisten muutos muilta	-36 252				
Korottomien velkojen muutos kunnalta	6 045				
Korottomien velkojen muutos muilta	182 984				
Rahoituksen rahavirta	1 082 777				
Käytettävissä olevien rahavarojen muutos	-531 682	-1 316 400	-1 691 000	-1 351 200	-578 500
Lyhytaik. saamiset sekä rahat ja pankkisaam. vuoden lopussa	4 462 546	3 146 146	1 455 146	103 946	-474 554
	TP 2021	2022 (arvio)			
	4 462 546	3 146 146			
LIIKEYLIJÄÄMÄN MÄÄRITTÄMINEN					
LIIKEVAIHTO (ilman arvonnlisäveroa)	3 019 872	3 163 000	3 244 800	3 365 800	3 532 700
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	1 781				
MENOT (ilman arvonnlisäveroa, poistoja ja rah.kuluja)	2 444 792	2 497 000	2 582 500	2 649 800	2 744 100
POISTOT	620 394	684 700	669 600	724 800	798 600
LIIKEYLIJÄÄMÄ	-43 533	-18 700	-7 300	-8 800	-10 000

LOIMAAN VESI

TALOUSARVIO VUODELLE 2023 JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2024 - 2025

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Liikevaihto	3 019 872	3 163 000	3 244 800	3 365 800	3 532 700
Liiketoiminnan muut tuotot	1 781				
Materiaalit ja palvelut	-1 231 488	-1 201 400	-1 294 100	-1 346 000	-1 401 300
Henkilöstökulut	-689 846	-787 300	-791 500	-806 900	-845 900
Poistot ja arvonalent.	-620 394	-684 700	-669 600	-724 800	-798 600
Liiketoiminnan muut kulut	-523 458	-508 300	-496 900	-496 900	-496 900
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-43 533	-18 700	-7 300	-8 800	-10 000
Rahoitustuotot ja kulut	2 568	2 600	2 700	2 800	2 900
Ylijäämä (ennen varauksia)	-40 965	-16 100	-4 600	-6 000	-7 100
Poistoeron lisäys tai vähennys	22 825	21 000	19 500	18 100	16 700
Vapaaeht. var. lisäys tai vähennys					
Tilikauden ylijäämä	-18 141	4 900	14 900	12 100	9 600

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2023 - 2025

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Investoinnit					
menot	-2 197 130	-1 985 000	-2 356 000	-2 070 000	-1 370 000
tulot	3 243				
netto	-2 193 887	-1 985 000	-2 356 000	-2 070 000	-1 370 000

19.09.2022 ah